

БІБЛІОТЕКА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

**АДМІНІСТРАТИВНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА
ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ**

Авторський склад:

- 1) Приймаченко Д.В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного та митного права, Академія митної служби України (розділ 7)
- 2) Кувакін С.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та митного права, Академія митної служби України (розділ 2; розділ 3 підрозділи 3.1, 3.2, розділ 4, 5).
- 3) Шкрабанець М.Д., начальник СБК та МВ – начальник відділу дізнання та провадження у справах про порушення митних правил Вадул-Сіретської митниці (розділ 3 підрозділ 3.4).
- 4) Поліщук В.Г., кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри адміністративного права Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справа (розділ 6).
- 5) Ващенко С.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справа (розділ 1).
- 6) Прокопенко В.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри морського та митного права Одеської національної юридичної академії (розділ 3 підрозділ 3.3).

Рецензенти:

1. Пашко П.В., д.е.н., доцент, заступник Голови Державної митної служби України
2. Петков В.П., д.ю.н., професор, начальник Кіровоградського юридичного інституту ХНУВС
3. Калайнов Д.П., к.ю.н., професор, начальник кафедри управління та інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ОВС ОЮІ ХНУВС

ЗМІСТ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	1
ЗА.....	1
ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	1
ДНІПРОПЕТРОВСЬК — 2010.....	1
РЕЦЕНЗЕНТИ:.....	2
© АКАДЕМІЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ, 2010.....	2
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	8
1.1. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	8
1.2. ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	19
1.3 АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ – ГАЛУЗЕВИЙ ВИД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	23
РОЗДІЛ 2 МЕТА, ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	27
2.1. ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	27
2.2. ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	29
2.3. ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	31
РОЗДІЛ 3 ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	36
3.1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПІДСТАВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	36
3.2. ОЗНАКИ ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	37
3.3. ЮРИДИЧНИЙ СКЛАД ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	42
3.4. ОБСТАВИНИ, ЩО ЗВІЛЬНЯЮТЬ ВІД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЯКІ ЇЇ ВИКЛЮЧАЮТЬ.....	55
РОЗДІЛ 4 ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	66
4.1. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН.....	68
4.2. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ПІДПРИЄМСТВ.....	75
РОЗДІЛ 5 МЕТА, СИСТЕМА ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА.....	79
5.1. ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....	82
5.2. ШТРАФ.....	84
5.3. КОНФІСКАЦІЯ.....	87
РОЗДІЛ 6 СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПРАВИЛ НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.....	92
РОЗДІЛ 7 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	102
7.1 ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	102
7.2. ПРАВОВИЙ СТАН ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	126
М. ДНІПРОПЕТРОВСЬК.....	136
М.ДНІПРОПЕТРОВСЬК,.....	139
69000.....	139
КОМУ: ДЕКЛАРАНТУ ТОВ “ЕСО ЗАПОРІЖЖЯ” ДМИТРЕНКУ ОЛЕГУ ГРИГОРОВИЧУ	139
ВИМОГА.....	139
ПРО НАДАННЯ ДОКУМЕНТІВ.....	139
ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ.....	140
Постанова.....	140
Я, провідний інспектор служби боротьби з контрабандою.....	141
ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ МИТНИЦІ.....	141
СІДОРОВ СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ.....	141
ГОЛОВІ КІРОВСЬКОГО.....	143
РАЙОННОГО СУДУ БЕРЕЗНОМУ Г.А.....	143
ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ.....	147

Постанова.....	147
ШАНОВНИЙ СЕРГІЮ ЕДУАРДОВИЧУ!.....	149
В.О. ЗАСТУПНИКА НАЧАЛЬНИКА.....	149
ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	172
Література.....	177
ТЕМА 10. РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВИНЕСЕННЯ ПОСТАНОВИ.....	177
ТЕМА 12. ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	178
Література.....	178
ТЕМА 13. ДОКАЗУВАННЯ В СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	179
Література.....	179
Література.....	180
ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	180
Нормативно-правові акти.....	182
Нормативно-правові акти.....	183
Нормативно-правові акти.....	184
Нормативно-правові акти.....	185
Література.....	187
Література.....	188
ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	196
1.ЗАДАЧІ ТА СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	196
2.ДІЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ЧАСІ, У ПРОСТОРІ ТА ЗА КОЛОМ ОСІБ.....	196
3.ДЖЕРЕЛА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	196
Нормативно-правові акти.....	196
Нормативно-правові акти.....	197
Нормативно-правові акти.....	197
Нормативно-правові акти.....	198
Нормативно-правові акти.....	199
Нормативно-правові акти.....	200
Нормативно-правові акти.....	200
Нормативно-правові акти.....	201
Нормативно-правові акти.....	201
Нормативно-правові акти.....	202
Література.....	202
Нормативно-правові акти.....	202
ТЕМА №12. ДОКАЗУВАННЯ В СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	203
Література.....	203
ТЕМА №13. РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	203
Література.....	204
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:.....	205

ВСТУП

Гранично складні та відповідальні завдання по забезпеченню економічних інтересів України поставали перед митниками після проголошення незалежності нашої країни. Вони вимагали принципово нових підходів, суттєвого внеску кожного співробітника митниці у справу державотворення, правопорядку, зміцнення економічного потенціалу України.

Одним із завдань, які покладені на Державну митну службу України є боротьба з порушеннями митних правил. Зазначене завдання є пріоритетним напрямком в діяльності Служби, про що свідчить той факт, що в справі боротьби з правопорушеннями залучено близько 10 відсотків співробітників митних органів, які працюють виключно на цьому напрямку, а до здійснення деяких заходів щодо боротьби з порушеннями митних правил залучаються більше половини особового складу митниць.

Протягом останнього періоду відмічається зменшення кількості складених протоколів про порушення митних правил, проте це не свідчить про значне підвищення ефективності боротьби з цим видом правопорушень, а засвідчує про наявність низки проблем в діяльності митних органів, а саме: недосконалість правового забезпечення діяльності митних органів, удосконалення існуючих форм та виникнення нових видів протиправної діяльності правопорушників, недостатнє матеріально-технічне забезпечення митних органів тощо.

В той же час одним з суттєвих проблемних питань, що виникають в діяльності митних органів залишається недостатнє законодавче забезпечення, тому реформування адміністративного та митного законодавства України, як однієї з складових реформи всієї системи законодавства, спрямовано на реальне утвердження і забезпечення прав і свобод людини.

У вирішенні цього завдання неабияке значення має докорінне реформування інституту адміністративної відповідальності, зокрема й за порушення митних правил, оскільки зазначений вид відповідальності є

важливим засобом охорони правопорядку, яка у зв'язку із змінами соціально-політичного життя суспільства набула нового значення. Однак оперативність і швидкість застосування норм адміністративної відповідальності в порівнянні з іншими (швидкість провадження, відсутність складного процесу доказування, як у кримінальному процесі тощо) з одного боку дозволяє виділити її з системи інших правових засобів, разом з тим й ускладнює процес запровадження нововведень в систему норм, які врегульовують адміністративну відповідальність.

Загальним проблемам адміністративної відповідальності присвячена низка монографій, навчальних посібників, наукових статей, науково-практичних коментарів до законодавства таких авторів, як В.Б. Авер'янов, В.С. Анджієвський, О.М. Бандурка, О.К. Безсмертний, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, В.А. Гуменюк, Є.В. Додін, В.В. Зуй, Л.В. Коваль, Д.П. Калаянов, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, А.Т. Комзюк, В.К. Колпаков, В.П. Петков, В.Ф. Опришко, О.І. Остапенко, М.М. Тищенко, В.М. Туманов, Н.В. Хорощак, Ю.С. Шемшученко, В.К. Шкарупа, Х.П. Ярмачі та ін.

Останнім часом проведено ряд наукових досліджень деяких проблем адміністративної відповідальності в роботах Л.Р. Білої, І.В. Бойко, О.І. Миколенка, Д.О. Кобзіна, Т.О. Коломоєць, Д.М. Лук'янця, А.І. Педешко, В.В. Серафімова, С.М. Тараненка, О.В. Терещука, М.П. Федорова, які розкривають множинність аспектів впливу адміністративної відповідальності на окремі сторони суспільного розвитку з урахуванням змін у законодавстві України та необхідності його реформування.

Відносячись до форм примусу, адміністративна відповідальність виконує свою організуючу роль у регулюванні й митно-правових відносин. В той же час діпазон її позитивного впливу значно ширший і зачіпає багато сторін взаємовідносин органів держави з громадянами та юридичними особами при захисті їх прав та законних інтересів. Її нормативна урегульованість, можливість та реальність застосування адміністративних стягнень до

правопорушників є позитивним дисциплінуючим фактором в організації та функціонуванні нормальних митно-правових відносин у суспільстві. Крім того, необхідно враховувати, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил є лише одним з елементів системи юридичних гарантій в державі і займає не головне місце в цій системі.

У навчальному посібнику проведено аналіз існуючих наукових думок у зазначеній сфері, проаналізована навчальна, наукова та методична література з питань адміністративної відповідальності, запропоновані шляхи вирішення деяких проблем. Обсяг проведеної роботи дозволяє розширити кругозір читача посібника, більш об'єктивно підійти до розуміння місця інституту адміністративної відповідальності за порушення митних правил в системі правових норм, що регламентують юридичну відповідальність, її сутності та значення у регулюванні митно-правових відносин.

Окремі положення посібника можуть сприяти виявленню проблем, які існують під час застосування адміністративної відповідальності за порушення митних правил, подальшим науковим дослідженням у цій сфері. Посібник доцільно використовувати при підготовці навчально-методичної літератури, у навчальному процесі при викладанні курсів „Адміністративне право”, „Митне право”, „Адміністративна відповідальність за порушення митних правил”, „Адміністративний процес”, „Адміністративна деліктологія” або при підготовці відповідних розділів підручників та навчальних посібників.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1.1. Поняття та ознаки адміністративної відповідальності

Адміністративна відповідальність — важливий засіб охорони правопорядку. Адміністративній відповідальності як видовому явищу притаманні усі ознаки загального поняття юридичної відповідальності. Однак, як визначає І.О. Галаган [39, 40], в адміністративному праві вони наповнюються специфічним адміністративним змістом. Це стосується підстав виникнення адміністративної відповідальності, її заходів, процедури застосування.

У сфері дії адміністративного права можна виділити два неоднорідні типи відповідальності – негативну (або ретроспективну) і позитивну (або перспективну). Перший тип відповідальності завжди пов’язаний із вчиненням особою протиправного діяння і супроводжується негативними для неї негативними наслідками у вигляді певних санкцій. Другий тип відповідальності виражається в обов’язку здійснити належним чином певні „позитивні” дії в будь-яких регулятивних правовідносинах і характеризується психічним ставленням до виконання покладених на суб’єкт правовідносин обов’язків. Отже, адміністративна відповідальність належить до першого типу, тобто до негативної (ретроспективної) відповідальності [11, 429].

Чинне законодавство України не дає визначення поняття адміністративної відповідальності. У теорії права різноманітність підстав юридичної відповідальності, заходів, що застосовуються до правопорушників, значення її у різних галузях права багато в чому обумовили різний підхід вчених до визначення цього поняття.

Теоретики права розуміння адміністративної відповідальності в більшості випадків зводять до різновиду юридичної відповідальності, яка в

свою чергу виступає видом соціальної відповідальності. Вони визначають, що адміністративній відповідальності притаманні такі ознаки, як:

- а) зовнішній характер;
- б) застосовується лише за здійснення правопорушення;
- в) пов'язана з державним примусом у формах каральних і правовідновлюючих заходів;
- г) визначена у нормах права [57, 204-205].

Проводячи класифікацію видів правопорушень, вони поділяють види відповідальності на: кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну. В більшості навчальних посібників з теорії права зазначається, що адміністративна відповідальність накладається за адміністративні правопорушення і передбачає накладення штрафів, попередження, позбавлення спеціальних прав тощо [99, с.205]. Такий підхід до поняття та розуміння адміністративної відповідальності не розкриває її сутності та звужує її зміст.

Теоретик права І.І. Котюк адміністративну відповідальність визначає як один із видів юридичної відповідальності. Вона являє собою регламентовані нормами адміністративного права відносини між порушником адміністративно-правової норми та уповноваженим державним органом з приводу скоєного адміністративного правопорушення. Не можна не погодитися з його думкою, в якій він зазначає, що хоча сутність цих відносин і зводиться до обов'язку порушника перетерпіти ті обмеження, позбавлення або інші несприятливі наслідки, що визначені санкцією порушеної статті закону, поняття "адміністративна відповідальність" не слід зводити до поняття "адміністративне стягнення", оскільки адміністративна відповідальність включає такі елементи, як державний осуд діяння і особи, яка його скоїла, і застосування до порушника заходів, визначених санкцією порушеної статті закону, тобто адміністративного стягнення [82, 110-111]. Адміністративна відповідальність настає за скоєння адміністративного проступку. До неї, як правило, притягують уповноважені органи виконавчо-

розпорядчої влади безпосередньо (контролери, інспектори, начальники та ін.). І лише в окремих випадках — суди. Її суб'єктами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи [83, 126].

Фахівці-адміністративісти більш конкретно підходять до поняття адміністративної відповідальності. Зокрема, Ю.П. Битяк та В.В. Зуй зазначають: "адміністративна відповідальність — це один із видів юридичної відповідальності, якому притаманні всі ознаки останньої (настає при наявності вини, на основі норм права, за правопорушення, пов'язані з державним примусом)" [28, 85]. Вони також відзначають, що адміністративна відповідальність є складовою частиною адміністративного примусу, наділена всіма його якостями.

Приблизно такої ж думки про поняття адміністративної відповідальності дотримуються ряд фахівців-адміністративістів, які, зокрема, зазначають, що адміністративна відповідальність — це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і у порядку, встановлених нормами адміністративного права [9, 7].

Поєднуючи об'єктивний та суб'єктивний підходи до поняття адміністративної відповідальності, С.Т. Гончарук визначає її як різновид правової відповідальності, специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноважним державним органом за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку [43, .19].

В.К. Колпаков вважає, що "адміністративна відповідальність — це специфічне реагування держави на адміністративні правопорушення, що

полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення” [76, с.289].

На думку Р.С. Павловського під адміністративною відповідальністю необхідно розуміти накладення на порушників загальнообов'язкових правил, що діють в управлінні та інших сферах, адміністративних стягнень, які тягнуть за собою наслідки майнового або морального характеру. Тим самим правопорушник (громадянин, посадова особа) тримає відповідь перед державою за неправомірну поведінку [101, 189].

І.О. Галаган під адміністративною відповідальністю розуміє застосування в установленому порядку уповноваженими посадовими особами адміністративних стягнень, сформульованих у санкціях адміністративно-правових норм, до винних у вчиненні адміністративних проступків осіб, які містять державний і громадський осуд, осуд їх особистості та протиправного діяння, що виявляється в негативних наслідках, які правопорушники зобов'язані виконати, і які переслідують мету їх покарання, перевиховання, а також охорони громадського порядку в сфері державного управління [39, 41].

І.П. Голосніченко зазначає, що адміністративна відповідальність — це різновид юридичної відповідальності, що являє собою сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, що вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень [11, 430-431].

Дещо по-іншому визначають адміністративну відповідальність деякі російські адміністративісти, зокрема, Д.М. Овсянко під адміністративною відповідальністю розуміє застосування державними органами, посадовими особами та представниками влади встановлених державою заходів адміністративного впливу до громадян, а у відповідних випадках — і до організацій за порушення законності і державної дисципліни. А.Б. Агапов зазначає, що адміністративна відповідальність — це різновид правової

відповідальності, суб'єктами якої є державні органи уповноважені ними юридичні особи – органи виконавчої та законодавчої влади, суди, що наділені повноваженнями в сфері адміністративного правосуддя, посадові особи цих органів, а також фізичні особи [97, 304].

Таким чином, стислий аналіз наведених визначень адміністративної відповідальності надає підстави вважати, що великий вплив на визначення сутності адміністративної відповідальності мали праці, в яких досліджувалися загальнотеоретичні засади поняття та ознак юридичної відповідальності. Виходячи з загальних ознак юридичної відповідальності погляди вчених-адміністративістів, які намагалися надати означення адміністративної відповідальності в минулому та в сучасних умовах умовно можна поділити на три основні групи. Представники першої групи в своїх працях акцентують свою увагу на суб'єктивному моменті юридичної відповідальності, тобто на правових обов'язках винної особи зазнавати, виконувати заходи, які до неї застосовані. До другої групи можна віднести авторів, на думку яких юридична відповідальність – це застосування до правопорушника передбачених санкцією юридичної норми заходів державного примусу. Вчені цієї групи підкреслюють об'єктивний, державно-правовий момент у змісті юридичної відповідальності. Представники третьої групи робили спроби застосувати системний підхід до аналізу цієї проблеми. Таку ідею вперше запропонував І.О. Галаган, який до ознак адміністративної відповідальності як виду юридичної відповідальності відносив: 1) державний примус; 2) державний осуд; 3) негативні наслідки для правопорушника [89, 24-26].

Таким чином, в переважній більшості як зазначає Т.О. Коломоєць, в сучасній науці адміністративного права здебільшого адміністративну відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядають як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію, застосування санкцій. Адміністративну відповідальність не можна сприймати інакше, ніж у контексті з іншими видами відповідальності, бо синтезуючим началом тут виступає необхідність

відповідати за власні дії, протиправні вчинки, брати на себе вину за їхні наслідки [123, 14].

На наш погляд слід підтримати слушну пропозицію А.В. Матіоса, який зазначає, що напрям дослідження поняття та ознак адміністративної відповідальності як системи правових відносин із використанням системного підходу є найперспективнішим, таким, що найбільшою мірою відповідає цілям і завданням адміністративної реформи та реформи адміністративного права. Адже у концепції реформи адміністративного права України наголошується, що система норм, які регулюють відносини адміністративної відповідальності, незважаючи на часті зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, не відповідає потребам побудови демократичної, правової держави. Використання системного підходу дає можливість зберегти та розвинути принцип цілісності у вивченні адміністративної відповідальності та особливого виду юридичної відповідальності, яка у свою чергу є особливим видом соціальної відповідальності, що утворюють єдину систему. Такий підхід дає змогу розглядати адміністративну відповідальність, по-перше, як певну частину цієї системи, а також зв'язки, відносини, що виникають між ними, по-друге, аналізувати внутрішню структуру та елементи адміністративної відповідальності [89, 29].

У науковій літературі разом з тим можна зустріти поняття й підвидів адміністративної відповідальності. Наприклад, Т.О. Коломоєць дає визначення адміністративно-штрафної відповідальності як підвиду галузевої відповідальності (тобто адміністративної), якій поряд із загальними ознаками правової відповідальності притаманні певні галузеві особливості, виявити які може порівняльний аналіз цього виду відповідальності з кримінальною, цивільно-правовою та дисциплінарною відповідальністю [75, 7]. Крім зазначеного підвиду адміністративної відповідальності, на наш погляд, слід розрізняти відповідальність за порушення антимонопольного, податкового, банківського законодавства тощо, серед яких особливе місце займає

адміністративна відповідальність за порушення митного законодавства. Вважаємо, що зазначені підвиди адміністративної відповідальності утворюють її галузеві різновиди і базуються на положеннях різних видів галузевого законодавства. Оскільки на сьогодні тривають дискусії серед науковців з приводу визначення банківського, податкового, бюджетного, митного законодавства тощо як самостійних галузей права або законодавства чи підгалузей адміністративного права, тому зазначені галузі ми розглядаємо як галузі законодавства. Тому підтримуючи позицію А.В. Матіоса, вважаємо для того, щоб застосувати положення КУпАп до діянь, передбачених іншими законами, необхідно мати законодавче визначення адміністративної відповідальності, яке б відображало сутність цього правового явища, містило необхідні й достатні класифікаційні ознаки, що позитивно впливатиме на додержання прав особи, рівень законності при реалізації певних приписів [89, 53].

Підводячи підсумки щодо поглядів вчених-адміністративістів, слід зазначити, що в адміністративно-правовій літературі існують різні погляди на визначення адміністративної відповідальності, які підкреслюють ті чи інші характерні риси зазначеного інституту адміністративного права, але не вичерпують всього змісту цього поняття. Тому необхідно законодавчо встановити визначення цього різновиду юридичної відповідальності, оскільки в діючому адміністративному законодавстві його не існує, що дозволить розмежовувати адміністративну від інших видів юридичної відповідальності за певними критеріями та ознаками.

Виходячи з вищевикладеного, можна прийти до висновку, що адміністративній відповідальності приманні наступні ознаки:

1. Це один із самостійних видів правової відповідальності.
2. Вона є засобом охорони встановленого державою правопорядку.
3. Вона є специфічною формою правового реагування з боку держави в особі її компетентних органів на певну категорію протиправних проявів; є наслідком винного антигромадського діяння.

4. Адміністративна відповідальність врегульовується та захищається, як правило, в позасудовому порядку.

5. Вона є одним з видів державного примусу, одного з його видів — адміністративного.

6. Зобов'язує правопорушника дати відповідь перед повноважним державним органом щодо своїх неправомірних дій і понести за це стягнення, з негативними для правопорушника наслідками (морального або матеріального характеру).

7. Фактичною підставою для настання адміністративної відповідальності виступає адміністративне правопорушення (проступок).

8. Правами щодо застосування адміністративної відповідальності наділене широке коло повноважних державних органів, перелік яких визначений законодавством.

9. Суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути осудні фізичні особи, що досягли 16 років, службові і посадові особи.

10. Вона, як правило, застосовується відносно фізичних осіб, але не виключає можливості притягнення до відповідальності юридичних осіб.

11. Цей вид юридичної відповідальності врегульований нормами адміністративного права.

12. Реалізується у відповідних процесуальних формах; встановлено особливий порядок притягнення до відповідальності.

13. Право встановлювати адміністративну відповідальність надано Верховній Раді України, але в деяких випадках її можуть встановлювати й інші органи державної влади та місцевого самоврядування.

14. На відміну від інших видів відповідальності за вчинення адміністративних проступків на правопорушників накладаються відповідні адміністративні стягнення, заходи впливу, адміністративне видворення за межі України іноземних громадян і осіб без громадянства; зміст адміністративної відповідальності становить накладення адміністративних стягнень.

15. Метою застосування адміністративного стягнення є виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Заслужовує на увагу думка Л.В. Ковалю, в якій він визначає наступні ознаки адміністративної відповідальності:

1. Адміністративна відповідальність має публічний державно-обов'язковий характер. Виявляється це в тому, що проступок за будь-яких умов, навіть коли він спрямований проти особи (фізичної чи юридичної), є порушенням правового порядку, охорона якого — мета і функція держави.

2. Зосередження права адміністративного покарання в органах виконавчої влади, у загальних судах обумовлює надання їм законодавцем юрисдикційних повноважень, що є по суті судовими функціями (органи, наділені такими повноваженнями, іменуються "органами адміністративної юрисдикції").

3. Адміністративна відповідальність має репресивний характер. Звідси її специфіка, яка передбачає встановлення вини, що є проявом волі, свідомості фізичної особи.

4. В адміністративній відповідальності знаходять вияв обидва аспекти правової відповідальності: позитивна та ретроспективна. Позитивна виступає як обов'язок (правовий, соціальний) виконувати норми права, їхні приписи, нести відповідальність за порушення таких. Ретроспективна ж відповідальність є відповідальністю за адміністративний проступок, тобто за вже скоєне діяння.

5. Норми, що встановлюють адміністративну відповідальність, мають допоміжне значення щодо багатьох галузей права. Норми адміністративної відповідальності, як зазначає Л.В. Коваль, "...немов "обслуговують" норми інших галузей своїм правоохоронним, заборонювальним, каральним впливом...".

6. Особливою ознакою цього виду правової відповідальності є введення до багатьох норм КпАП права діяти на власний розсуд при встановленні адміністративних заборон або нових видів покарань (при застосуванні альтернативних стягнень, при обранні місця розгляду адміністративної справи, форми оскарження тощо).

7. Цю саму мету має й інститут заміни стягнень, що застосовуються до суб'єктів адміністративної відповідальності (наприклад, виправних робіт — на штраф або адміністративний арешт) [68, 125-128].

Цікавою є думка В.К. Колпакова, який ознаки адміністративної відповідальності поділяє на основні та похідні. Основні ознаки адміністративної відповідальності полягають у тому, що вона:

1. є засобом охорони встановленого державою правопорядку;
2. нормативно визначена і полягає в застосуванні (реалізації) санкцій правових норм;
3. є наслідком винного антигромадського діяння;
4. супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння;
5. пов'язана з примусом, з негативними для правопорушника наслідками (морального або матеріального характеру) яких він має знати;
6. реалізується у відповідних процесуальних формах.

Похідні ознаки адміністративної відповідальності визначаються її юридичною природою. До них належать:

1. Її підставою є не тільки адміністративне правопорушення (проступок), а й порушення норм інших галузей права, у випадках, прямо передбачених чинним законодавством.

2. Вона полягає в застосуванні до винних адміністративних стягнень. У ст.23 КпАП зазначено, що адміністративне стягнення є мірою відповідальності.

3. Право притягнення до адміністративної відповідальності надано багатьом державним органам та їх посадовим особам. Серед них — органи

державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, суди (ст.213 КпАП). Повний їх перелік міститься в розділі III (статті 218-244) КпАП.

4. Законодавством встановлено особливий порядок притягнення до адміністративної відповідальності (складання протоколу, збір і оцінка доказів, винесення постанови тощо).

5. Адміністративна відповідальність урегульована нормами адміністративного права, що містить переліки адміністративних стягнень та органів, уповноважених їх застосовувати.

6. Право на встановлення адміністративної відповідальності має досить широке коло суб'єктів [76, 289-292].

Виходячи з вищенаведеного можна стверджувати, що відсутність чіткого законодавчого закріплення означення адміністративної відповідальності, велика кількість нормативно-правових актів, що визначають підстави та порядок її застосування та інші обставини засвідчують неоднозначність поглядів науковців не тільки на поняття, але й на ознаки адміністративної відповідальності.

Крім ознак адміністративної відповідальності до її складу також входять наступні елементи:

- свій механізм запровадження адміністративних загальнообов'язкових правил (заборон);
- власний об'єкт правоохорони;
- власний метод правоохорони (адміністративний та адміністративно-судовий);
- матеріальні та процесуальні норми;
- система адміністративних стягнень;
- органи адміністративної юрисдикції;
- стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- коло учасників провадження;
- органи контролю та нагляду.

1.2. Особливості нормативного врегулювання адміністративної відповідальності

Суспільні відносини, що врегульовуються інститутом адміністративної відповідальності різні за своїм обсягом та змістом. Система правових норм, які регулюють застосування адміністративних стягнень, є нормативною основою адміністративної відповідальності. За змістом їх можна поділити на три види:

а) матеріально-правові, що закріплюють загальні питання адміністративної відповідальності (завдання і система законодавства про адміністративні правопорушення, підстави і суб'єкти відповідальності, система адміністративних стягнень та ін.); склади адміністративних проступків;

б) адміністративно-процесуальні, що закріплюють провадження у справах про адміністративні правопорушення;

в) організаційні, що закріплюють порядок утворення органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні проступки [76, 293].

Матеріальні норми визначають та закріплюють:

1) завдання та мету адміністративної відповідальності та її роль у профілактиці адміністративних проступків;

2) принципи адміністративної відповідальності та її головні функції;

3) нормативні акти, якими адміністративна відповідальність передбачається, обсяг адміністративної протиправності, тобто які з адміністративних проступків є протиправними;

4) загальні підстави адміністративної відповідальності;

5) види адміністративної відповідальності та коло її суб'єктів;

6) адміністративні стягнення — конкретні види адміністративного покарання;

7) терміни, протягом яких можна притягнути особу до адміністративної відповідальності;

8) обставини, які виключають або звільняють від адміністративної відповідальності;

9) конкретні склади адміністративних проступків.

На підставах матеріальних норм адміністративної відповідальності виникають відповідні адміністративно-правові відносини щодо притягнення винних до відповідальності. Тому складовою частиною інституту адміністративної відповідальності є адміністративно-процесуальні норми, які врегульовують весь комплекс відносин, що складаються при провадженні справ про адміністративні проступки. Якщо матеріальні норми встановлюють конкретні права та обов'язки, які охороняються державою, то процесуальні забезпечують процедуру реалізації адміністративних норм. Зокрема:

- 1) головні завдання провадження;
- 2) принципи провадження;
- 3) процесуальне положення сторін у провадженні;
- 4) підвідомчість розгляду та ведення справ;
- 5) докази в провадженні;
- 6) заходи процесуального примусу в провадженні;
- 7) порядок, терміни порушення справ;
- 8) порядок і терміни оскарження та опротестування рішень по справах;
- 9) порядок перегляду рішень;
- 10) порядок виконання рішень [39, 47].

Матеріальні норми адміністративної відповідальності мають однакову структуру з нормами інших галузей права і які, як правило, мають усі три елементи: гіпотезу, диспозицію, санкцію.

Слід враховувати, що поняття "*норма права*" (правова норма) і "*стаття закону*" не тотожні, бо правова норма — це теоретична конструкція норми, а стаття закону — це форма і спосіб фактичного викладу правової

норми. Тому норма права може бути викладена у різних статтях закону або навіть у різних правових актах [83, 85].

У гіпотезі визначаються умови застосування норми, зокрема її санкція, тобто коли адміністративна відповідальність може наступити. Такою умовою є вчинення адміністративного проступку. В адміністративно-правових нормах про відповідальність, у деяких випадках, гіпотеза ототожнюється з диспозицією норми, в якій конкретно описується склад адміністративного проступку та його ознаки. При цьому в диспозиції повинні міститися умови, при наявності яких особу можна притягнути до адміністративної відповідальності. Наприклад, не перебування на військовому обліку (ст.211³ КпАП), відсутність відповідного дозволу органів внутрішніх справ (ст.194 КпАП), відсутність права керування транспортним засобом (ст.126 КпАП).

У диспозиції описуються конкретні правила поведінки особи, які охороняються державою і за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність.

Санкція — це ті примусові заходи або несприятливі наслідки особистого, майнового або громадського характеру, які держава може застосувати за порушення конкретного правила поведінки, яке визначено у диспозиції норми.

Залежно від того, як окремі елементи норми викладені у статтях закону, розрізняють прямий, відсильний і бланкетний способи їх викладу.

При прямому способі викладу всі елементи правової норми (гіпотеза, диспозиція, санкція) сформульовані в одній статті закону. Наприклад, ст. 337 МКУ – „Навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, переупакування товарів, що перебувають під митним контролем, або зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах чи їх упаковці без дозволу митного органу - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до десяти

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств - до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У даному випадку гіпотезою є умова перебування товару під митним контролем, диспозицією - навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, переупакування товарів, а санкцією накладення адміністративного стягнення — штрафу.

При відсильному способі викладу частина елементів правової норми викладена в одній статті, а решта — в інших статтях цього ж нормативного акта, до яких і відсилає ця стаття. Наприклад, ст. 339 МКУ *Порушення встановленого відповідно до цього Кодексу порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто наявність під час проведення митного контролю в особи, яка формою проходження митного контролю обрала проходження через таку зону (коридор), товарів, заборонених або обмежених до переміщення через митний кордон України, або товарів у кількостях, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України.* Отже, ця стаття відсилає до інших статей цього ж законодавчого акту.

При бланкетному способі викладу, окремі елементи правової норми, викладені в статті одного, а інші (як правило, диспозиція) — у статтях іншого нормативного акта. Наприклад, ст. 350 МКУ *Порушення встановленого маршруту переміщення товарів передбачає відповідальність за „ухилення від встановленого Кабінетом Міністрів України маршруту переміщення товарів територією України”, тобто самих маршрутів не називає, а відсилає до тих нормативних актів, якими вони передбачені або де вони викладені.*

Перелічені три елементи має переважна більшість норм адміністративної відповідальності, але з цього правила є винятки, оскільки існують норми-дефініції (визначення), норми-принципи та інші, які мають специфічну конструкцію, яка виключає, як правило, санкцію або гіпотезу.

Адміністративно-правові норми про відповідальність, як і більшість інших норм цієї галузі права недостатньо систематизовані. Деякі з них

суперечать положенням Конституції України та Законам. Наприклад, наявність у Кодексі України про адміністративні правопорушення, Митному Кодексі бланкетного викладу (посилання на окремі правила, які приймаються, як правило, Кабінетом Міністрів України або Міністерствами) не відповідають положенням статті 92 Конституції, в пункті 22 якої зазначено, що діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них визначаються виключно законами України, які приймаються Верховною Радою.

Як свого часу зазначали деякі фахівці-адміністративісти, непорозуміння, розпливчастість диспозицій будь-яких норм, які встановлюють адміністративну відповідальність, — це прямий шлях до порушення законності, до суб'єктивізму та невизначеності при прийнятті рішень про притягнення осіб до адміністративної відповідальності [39, 45].

1.3 Адміністративна відповідальність за порушення митних правил – галузевий вид адміністративної відповідальності

Митні органи в процесі своєї багатосторонньої діяльності часто-густо застосовують заходи адміністративного примусу, зокрема адміністративне затримання, вилучення товарів, транспортних засобів і документів тощо, але в процесі здійснення юрисдикційної діяльності він реалізується, в тому числі й через застосування найбільш суворих заходів примусу – адміністративних стягнень.

Серед основних завдань, які вирішують митні органи України під час реалізації митної політики держави, Митний кодекс України визначає боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил. Тому боротьба з порушеннями митних правил є одним з головних завдань і в переважній більшості здійснення цієї діяльності належить митним органам.

Сучасна структура протиправних діянь свідчить про те, що одне з чільних місць серед них посідають адміністративні правопорушення, різновидом яких є порушення митних правил. Останні в свою чергу представляють особливий вид адміністративних правопорушень, які мають схожі риси з ними, але й мають деякі особливості.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил – це галузевий вид адміністративної відповідальності, це специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів (митних та судів) на певну категорію протиправних проявів (порушень митних правил), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил має наступні характерні ознаки:

1. Це один із галузевих видів адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність може мати відмінний характер не тільки від адміністративної відповідальності передбаченої КУАП, але й іншими законодавчими актами, що передбачають інші галузеві різновиди зазначеного виду юридичної відповідальності.

2. Це специфічна форма негативного, а саме правового реагування з боку держави в особі компетентних органів (митних органів та судів) на певну категорію протиправних проявів. Зазначена ознака унеможливорює застосування неправових примусових заходів з боку державних органів, не передбачає застосування примусу на власний розсуд, а лише тільки на підставі і в межах законодавчих актів.

3. Це один з репресивних заходів, що застосовують уповноважені органи внаслідок протиправної поведінки особи, що породжує правовий обов'язок правопорушника дати відповідь перед повноважним державним органом щодо своїх неправомірних дій і понести за це певне покарання.

4. Фактичною підставою для настання адміністративної відповідальності є окремий вид адміністративних проступків – порушення митних правил.

5. Адміністративно-деліктним митно-правовим відносинам не належать елементи субординації, оскільки відсутня пряма підпорядкованість між правопорушником та органами державної влади.

6. Одним з примусових засобів реалізації адміністративної відповідальності за порушення митних правил є адміністративні стягнення передбачені виключно Митним кодексом України, а саме попередження, штраф, конфіскація.

7. Правом щодо застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил надано митним органам та судам. Значна частина справ розглядається митними органами, тобто справи про ПМП мають, як правило, позасудовий порядок розгляду справ.

8. Це один із важливих інститутів, урегульованих нормами митного та адміністративного законодавства. Підставою для виокремлення такої ознаки є положення Митного кодексу, де зазначено що провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до МКУ, а в частині, що не регулюється відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

9. Реалізується в установлених законом формах та порядку, які чітко визначені процесуальними нормами адміністративного та митного законодавства. Притягнення особи до адміністративної відповідальності відбувається на підставі тих процесуальних документів, форми яких затверджуються ДМСУ. Митний кодекс України, наприклад, встановлює перелік обов'язкових реквізитів щодо протоколу порушення митних правил.

10. Суб'єктами адміністративної відповідальності виступають фізичні осудні особи, які досягли 16-річного віку та посадові особи підприємств.

Виходячи з вищенаведеного, можна прийти до наступного висновку, адміністративна відповідальність за порушення митних правил це галузевий різновид адміністративної відповідальності, оскільки має особливі нормативні та фактичні підстави для її застосування, суб'єктів відповідальності, перелік юрисдикційних органів, процесуальною процедурою її застосування

РОЗДІЛ 2

МЕТА, ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

2.1. Визначення мети адміністративної відповідальності

Як і будь-які інші види юридичної відповідальності, адміністративна відповідальність має свою мету. *Мета діяльності* — це кінцевий результат, до якого прагне система, що управляє. Формування та вибір мети є початковим пунктом будь-якої діяльності, є необхідною передумовою ефективності системи управління. Як зазначає професор О.М. Бандурка, ніщо не може так негативно вплинути на всю діяльність системи, як невірне цілепокладання [19, 13].

У філософському тлумаченні, мета передбачає визначення у свідомості людини відповідного результату, на досягнення якого спрямована вся її діяльність.

Існують наступні філософські категорії мети:

1. Необхідність, яка існує поза нашою свідомістю.
2. Потреба, що конкретизує необхідну наближену необхідність.
3. Інтерес — свідома потреба.
4. Мета — ідеальний образ, модель майбутнього бажаного результату людських дій.
5. Засіб — курс дій, що приводять до досягнення бажаної мети.
6. Оцінка — відображення результату в людській свідомості.

Схематично співвідношення між потребами та інтересами, метою і функціями адміністративної відповідальності наступне: потреби — інтереси — мета — функція, тобто безпосередня діяльність.

Мета адміністративної відповідальності в адміністративному

законодавстві має своє закріплення в статтях 1, 6, 23 КпАП України. Наприклад, у ст.1 КпАП мету можна визначити через завдання, які висуваються до законодавства про адміністративні правопорушення. Зокрема, в охороні суспільного ладу в державі, власності у всіх її видах, соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод громадян, охороні прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого порядку управління, державного і громадського порядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції України, законів, поваги до прав, честі і гідності громадян, сумлінного виконання своїх обов'язків перед суспільством.

Державні органи, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів.

У статті 23 КпАП визначено мету адміністративного стягнення як міру відповідальності, яка застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

У меті адміністративної відповідальності об'єктивується не тільки потреба та інтереси громадян та держави по боротьбі з правопорушеннями, в ній виявляється відображення протиріч між колективною волею, інтересами держави і волею окремих осіб, які ставлять перед собою протиправну мету, і яку вони здійснюють або бажають здійснити протиправним шляхом [39, 136]. Тобто адміністративна відповідальність є засобом вирішення цих протиріч. Вона виявляється в тому, що усуває такі протиріччя; іншими словами усуває адміністративні правопорушення взагалі.

Як зазначає І.І. Котюк, якщо навіть до правопорушника і застосовуються відповідні санкції, вони не можуть бути тільки карою за вчинене ним правопорушення, оскільки адміністративна відповідальність, як підвид

юридичної відповідальності, виконує функцію забезпечення існуючого правопорядку, боротьби з правопорушеннями та їх попередження [83, 123]. Саме тому метою адміністративної відповідальності є не тільки кара за вчинений проступок, але й виховання і перевиховання правопорушників та запобігання скоєнню правопорушень як ними, так і іншими особами.

Мета спрямовує і регулює суспільні відносини, меті суб'єкт підпорядковує свою волю, прагнення, діяльність.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил має мету, яка виявляється в наступних завданнях:

- збереження державного ладу;
- охорона суспільних відносин, що існують у державі і регламентуються конкретними законодавчими актами, які встановлюють адміністративну відповідальність;
- охорона правопорядку та громадської безпеки;
- відшкодування спричинених правопорушенням збитків;
- позбавлення винного можливості і далі вчиняти правопорушення;
- попередження та припинення правопорушення;
- виховання у правопорушника та інших осіб поваги до права і бажання діяти згідно з приписами митно-правових норм;
- покарання винного.

Усі вищевикладені завдання адміністративної відповідальності за порушення митних правил узагальнюють головну мету адміністративної відповідальності — охорону суспільства, держави, прав та інтересів громадян, юридичних осіб від протиправних посягань.

2.2. Функції адміністративної відповідальності

Зміст правового регулювання відносин у сфері митної діяльності має найбільше виявлення в його функціях. Під *функціями* адміністративної

відповідальності за порушення митних правил необхідно розуміти основні прояви її призначення.

Необхідно також зазначити, що проблема функцій адміністративної відповідальності — це комплексна проблема загальної теорії права. З функціями адміністративної відповідальності пов'язана проблема її цілей, визначення яких, ми вже розглянули.

Як зазначають деякі теоретики права, функції права — це основні напрямки впливу права на свідомість і поведінку суб'єктів суспільних відносин з метою розв'язання конкретних завдань [83, 61]. Приблизно такої ж думки дотримуються автори навчального посібника "Загальна теорія держави і права", виданого за загальною редакцією професора В.В. Копейчикова, під функціями вони розуміють основні напрямки впливу права на суспільні відносини [57, 110].

З'ясування функцій адміністративної відповідальності взагалі, як і функцій кожної галузі права зокрема, має методологічне значення, оскільки функції конкретної галузі виконують роль допоміжного критерію (поряд з предметом і методом правового регулювання) розмежування системи права на галузі.

Всі функції адміністративної відповідальності за порушення митних правил можна поділити на основні (організаційні) та спеціальні. До основних відносяться: 1) захист суспільства та держави від правопорушень; 2) відновлювальна (компенсаційна); 3) ідеологічна; 4) педагогічна; 5) психологічна. В свою чергу функцію захисту суспільства та держави від правопорушень можна поділити на забезпечувальну та охоронну.

До спеціальних відносяться: 1) каральна (штрафна); 2) виховна; 3) превентивна. Кожна із названих функцій притаманна як статичним, так і динамічним формам проявів адміністративної відповідальності за порушення митних правил. В статичному стані вони допомагають організувати кожному суб'єкту свою поведінку згідно з вимогами законів.

У динамічній формі ці функції вже конкретно проявляються та

забезпечують реалізацію каральних, штрафних та правовідновлювальних санкцій з наступним проведенням заходів ідеологічного, педагогічного та психологічного впливу.

Забезпечувальна функція забезпечує оптимальну дію механізму митно-правового регулювання, вона є одним із засобів впливу на митно-правові відносини в сфері відповідальності.

Охоронна виступає як засіб охорони та захисту встановленого в державі порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Відновлювальна функція передбачає відшкодування заподіяної шкоди (майнової, моральної) особі, яка була наслідком порушення митних правил (Наприклад ст.345 МКУ Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності)

Каральна (штрафна) тягне за собою позбавлення правопорушника певних благ, які йому належать на законних підставах (сплата штрафу, конфіскація безпосередніх предметів порушення митних правил тощо).

Превентивна функція застосовується з метою попередження правопорушника, а також інших осіб про недопустимість вчинення у майбутньому порушень митних правил.

Виховна функція здатна формувати у людей мотиви правомірної поведінки, підвищення рівня правосвідомості у громадян.

2.3. Принципи адміністративної відповідальності

Адміністративній відповідальності за порушення митних правил, як і іншим видам юридичної відповідальності, притаманні принципи, які є вихідними правилами, керівними нормами, головними засадами, якими повинні регламентуватися та дотримуватися всі особи при застосуванні норм адміністративної відповідальності.

С.Т. Гончарук до таких принципів відносить наступні:

- рівність усіх перед законом;
- гуманізм;
- гласність;
- законність;
- невідворотність відповідальності за винне діяння;
- індивідуалізація покарання;
- відповідність провини і покарання [43, 22].

Приблизно такої ж думки щодо принципів адміністративної відповідальності дотримуються й інші фахівці-адміністративісти, які зазначають, що крім вищезазначених принципів до основних можна віднести:

- відповідальність лише за вчинене протиправне діяння;
- відповідальність лише за наявності вини;
- індивідуалізації відповідальності [34, 20].

І.М. Погрібний та А.М. Шульга цей перелік доповнюють ще й такими принципами, як доцільність; обґрунтованість адміністративної відповідальності [104, 121].

Принцип *законності* адміністративної відповідальності означає, що ніхто не може бути підданий заходу впливу у зв'язку з скоєнням порушень митних правил інакше як на підставах і в порядку, встановлених адміністративним та митним законодавством. Застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції у точній відповідності з законодавством. Додержання вимог законності при притягненні до адміністративної відповідальності забезпечується систематичним контролем з боку вищих органів і посадових осіб, прокурорським наглядом та іншими встановленими законодавством способами (ст.7 КпАП). Стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, встановленому Митним Кодексом та іншими законами України. Додержання вимог законодавства у разі застосування стягнень за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку митних

органів вищого рівня та їх посадових осіб, права оскарження та інших встановлених законодавством України заходів (Ст. 327 МКУ).

Принцип відповідальності лише за вчинення протиправного шкідливого діяння передбачає, що тільки діяння, вчинок людини може бути підставою для застосування заходів адміністративного впливу. Порухенням митних правил визнається тільки протиправне діяння (дія або бездіяльність) особи, а не склад її думок або навіть висловлений намір вчинити правопорушення, підготовки та замаху скоїти ПМП.

Принцип відповідальності лише за наявності вини означає, що адміністративній відповідальності підлягає тільки особа, винна у вчиненні правопорушення, тобто яка умисно або з необережності вчинила протиправне шкідливе діяння.

Невідворотність адміністративної відповідальності як принцип полягає в тому, що особа, яка вчинила порушення митних правил, повинна бути піддана адміністративному стягненню. Із цього принципу можливі деякі винятки. Маються на увазі випадки відповідальності за адміністративні правопорушення неповнолітніх. До зазначених осіб за більшість проступків застосовуються не адміністративні стягнення, а інші заходи впливу.

До винятків із принципу невідворотності відповідальності слід зарахувати також випадки звільнення від адміністративної відповідальності. Законодавство передбачає два види звільнення: передача матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу (ст.21 КпАП) і з оголошенням усного зауваження в разі вчинення малозначимого діяння (ст.22 КпАП).

Інститут звільнення від адміністративної відповідальності тісно пов'язаний з принципом *індивідуалізації* відповідальності. Цей принцип вимагає, щоб при виборі конкретного заходу адміністративного стягнення враховувались всі обставини вчиненого правопорушення і особа правопорушника. Реалізація зазначеного принципу сприяє закріпленню в законодавстві можливості вибору адміністративного стягнення із кількох

можливих або конкретного розміру стягнення в межах, передбаченими мінімумом і максимумом, виходячи із характеру правопорушення і особи винного.

Принцип *обґрунтованості* означає, що застосування заходів адміністративної відповідальності передбачає попереднє встановлення об'єктивного існування усіх фактів, які мають значення для її застосування. Правопорушник несе відповідальність за своє протиправне винне діяння. Міра покарання правопорушника за вчинений проступок повинна пропорційно співвідноситися із ступенем суспільної шкідливості (небезпечності) його діяння.

Доцільність як принцип адміністративної відповідальності означає, що застосування заходів адміністративного впливу передбачає:

1) їх відповідність меті адміністративної відповідальності (виправлення, перевиховання правопорушника);

2) їх зменшення, навіть відмову від них, якщо мета може бути досягнута іншим шляхом (ст.ст. 13, 15, 21, 22 КпАП).

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що інститут адміністративної відповідальності підлягає докорінному реформуванню, а тому перенаціленість деяких положень КпАП та МКУ на забезпечення охорони нових цінностей нашого суспільства, яке за останні роки значно змінилося, дозволить розширити коло його функцій та завдань, переосмислити принципи, які в свою чергу дозволять поліпшити нормотворчу діяльність органів влади.

Тому, на нашу думку, слід погодитись з позицією Д.М. Лук'янця, який зазначає, що існуюча конструкція адміністративної відповідальності, яка сформувалася переважно в радянські часи, розрахована на функціонування в дещо інших умовах і не передбачає необхідності врахування багатьох факторів, викликаних зміною характеру взаємодії між суб'єктами та об'єктами державного управління.

Використання в ролі концептуальних джерел інституту адміністративної відповідальності виведених нами законів дає можливість

сформулювати деякі принципи, що мають бути враховані при вдосконаленні нормативної конструкції адміністративної відповідальності, а саме:

1. Принцип реординації – для досягнення максимального коефіцієнту корисної дії правової норми необхідно забезпечити умови для її реалізації. Відсутність таких умов має бути підставою для звільнення особи від адміністративної відповідальності за порушення правової норми. Іншими словами, при формуванні правових норм необхідно враховувати залежність можливості дотримання норм законів або правових актів управління від наявності реальних умов для їх дотримання.

2. Принцип адекватності та абсолютності реалізації стягнення – адміністративні стягнення або інші санкції, які передбачені за вчинення адміністративного правопорушення, мають забезпечувати максимальну стримувальну здатність і бути абсолютно реалізовуваними.

3. Принцип забезпечення гарантій виявлення підстав адміністративної відповідальності (правопорушення):

- у сферах, де здійснюється державне регулювання за допомогою нормативно-правових актів, що встановлюють обов'язки або заборони для адресатів відповідних норм, має забезпечуватись достатній контроль для виявлення і фіксації правопорушень;

- серед складів адміністративних правопорушень мають бути мінімізовані такі, об'єктивна сторона яких полягає в діях або бездіяльності, які або не піддаються державному контролю, або ж його результативність є незначною;

- перелік джерел доказів у справах про адміністративні правопорушення має забезпечувати максимальну результативність державного контролю;

- термін, протягом якого можливе притягнення до адміністративної відповідальності, не повинен бути меншим, ніж періодичність контролю [87; 138-139].

РОЗДІЛ 3

ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

3.1. Поняття та види підстав адміністративної відповідальності

Проблема підстав адміністративної відповідальності займає одне з провідних місць в теорії права, оскільки вона безпосередньо пов'язана із встановленням обсягу застосування заходів адміністративного стягнення та із забезпеченням законності відповідальності, дотриманням прав і свобод громадян. Відсутність таких підстав виключає правову відповідальність особи в суспільстві, зберігає недоторканими її суб'єктивні права.

З точки зору етимології термін "*підстава*" означає причину, достатній привід, які виправдовують що-небудь [113, 506]. В юридичному розумінні цей термін означає правовий наслідок вчинення проступку, покладання на особу обов'язку відповідати за порушення правової заборони перед державою і понести всі передбачені за це законом санкції [124, 452].

Традиційно юридична відповідальність настає за наявності трьох підстав: по-перше, нормативної, складовою частиною якої є норма, що закріплює склад; по-друге, фактичної (правопорушення); по-третє, процесуальної (правозастосовний, юрисдикційний акт).

Про *підстави* адміністративної відповідальності за порушення митних правил прийнято також говорити в *трьох* аспектах. *По-перше*, в загальному нормативному плані, тобто про сукупність правових норм, відповідно до яких вона встановлюється і застосовується. Закон визначив поняття порушення митних правил, види адміністративних стягнень, які накладаються за його вчинення, загальні правила їх накладення, підвідомчість справ про порушення митних правил і порядок провадження по них. Ці питання врегульовано, переважно Митним Кодексом. *По-друге*, про фактичні підстави адміністративної відповідальності говорять і в кожному конкретному випадку її

застосування. Тут підставою є вчинення особою особливого виду адміністративного правопорушення — порушення митних правил. *По-третє*, процесуальні підстави – це постанова митного органу або суду про накладення певного виду адміністративного стягнення.

Реальне застосування заходів адміністративної відповідальності можливе лише за умови наявності всіх трьох підстав, а саме: норми, яка була порушена під час виявлення порушення митних правил, наявність компетентного органу, який має право на розгляд відповідної категорії справ та встановлення ознак адміністративного правопорушення в залежності від обсягу адміністративної юрисдикції, а також правозастосовного акту, який визначає вид та міру покарання.

Разом з тим у юридичній науці відсутня єдина думка відносно проблеми визначення фактичної підстави. Одна частина фахівців підставами правової відповідальності розуміє наявність у діях особи складу правопорушення [39, 151], інша частина підставами вважають об'єктивно протиправне діяння, вчинення адміністративного проступку — суспільно небезпечної, протиправної, винної дії або бездіяльності, що порушує адміністративний закон [69, 11]. Автори навчального посібника дотримуються думки тих вчених, які *підставами адміністративної відповідальності визнають, як правило, адміністративне правопорушення (проступок).*

3.2. Ознаки порушення митних правил

Під порушення митних правил, відповідно до ст.319 МКУ, необхідно розуміти адміністративне правопорушення, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які Митним Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

Крім того, ч.2 зазначеної статті визначає, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені Митним Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Зазначене визначення з деякими особливостями фактично дублює означення адміністративного правопорушення, яке наводиться у ст.9 КУАП, де ототожнюються такі поняття як правопорушення та проступок. Хоча в теорії права під правопорушенням розуміється злочини та проступки, останні в свою чергу поділяються на адміністративні, дисциплінарні та цивільно-правові, тому у визначенні порушення митних правил доцільніше визначати що це адміністративний проступок, а не правопорушення.

Для повної характеристика юридичного явища або поняття слід розглянути основні ознаки, які їх характеризують. Тому основними характеристиками порушень митних правил слід вважати:

1. Це один з *різновидів адміністративного правопорушення*, тобто порушення митних правил є адміністративним проступком, які посідають самостійне місце у структурі адміністративних правопорушень, при цьому мають власний об'єкт посягання.

2. Порушенням митних правил може виступати лише *діяння*, тобто тільки винна дія чи бездіяльність. Це означає, що за думки, почуття, емоції, переживання тощо, якщо вони не знайшли зовнішнього виразу, особу не можна притягнути до адміністративної відповідальності.

3. *Протиправність*. Під протиправністю проступку необхідно розуміти заборону дій, яка передбачена конкретною нормою. Тобто проступок спрямований проти норм права, у нашому випадку проти норм, які врегульовуються ст.ст. 329-355 МКУ. Ця ознака обумовлюється наявністю нормативних підстав відповідальності. Отже, якщо відсутня норма, що забороняє ті або інші дії або бездіяльність особи, то відсутня адміністративна відповідальність за їх вчинення.

Існують два основних підходи до визначення змісту протиправності адміністративного правопорушення:

- протиправність означає, що діяння полягає в порушенні приписів правових норм, за що встановлена юридична відповідальність;
- протиправність полягає в забороні вчинення певних діянь шляхом установлення за них юридичної відповідальності [87, с.105].

4. *Винність*, тобто це свідомий вольовий акт протиправної поведінки. Вина полягає в психічному ставленні суб'єкта до протиправного діяння і його негативним наслідкам та може бути умисною або з необережністю. Якщо в діянні відсутня вина, то воно не є правопорушенням.

5. *Адміністративна караність* проступку як ознака полягає в тому, що за його вчинення особа повинна нести лише адміністративну відповідальність. Наслідком вчинення проступку повинна бути негативна реакція з боку державних органів у вигляді застосування до винної особи стягнення, передбаченого митним законодавством. Необхідно зауважити, що з цього правила існують деякі винятки. Наприклад, якщо митні правила порушила неповнолітня особа віком від 16 до 18 років, до них застосовується не адміністративне стягнення, а інші заходи впливу. Тобто в цих випадках адміністративна караність проступку відсутня, хоча він і не перестає бути адміністративним.

Слід також зазначити, що адміністративна караність означає можливість накладення адміністративного стягнення, реально ж воно може і не застосовуватися, коли, наприклад, особа, яка вчинила порушення митних правил, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів справи на розгляд громадськості або в силу малозначимості справа припиняється та оголошується правопорушнику усне зауваження (ст.ст. 21, 22 КпАП України).

6. *Об'єктом* посягання порушень митних правил є порядок переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України, тобто комплекс організаційно-правових заходів, спрямованих на перетин

митного кордону України товарів та транспортних заходів. Однак, аналіз усіх юридичних складів порушень митних правил засвідчує, що законодавець дещо звузив об'єкт посягання, оскільки порушення митних правил можуть бути спрямовані на порушення встановленого порядку здійснення митних процедур. Але перерахування всіх об'єктів посягання у законодавчому визначенні порушень митних правил може й не дати бажаного результату, оскільки розвиток суспільних відносин може призвести й до виникнення нових об'єктів охорони митно-правовими нормами.

7. *Суспільна шкідливість або суспільна небезпечність.* У теорії адміністративного права й досі тривають дискусії з приводу співвідношення зазначених понять. Так, наприклад С.Т. Гончарук, таку ознаку проступку визначає як *антигромадську спрямованість* [43, 35], Л.В. Коваль наполягає на *суспільній небезпечності проступків*, підкреслюючи при цьому, що Кодекс України про адміністративні правопорушення прямо не називає проступки "суспільно небезпечними", але і не закриває шлях до цього [67, 106].

Питання щодо співвідношення шкідливості та небезпечності адміністративного проступку є дискусійним ще із середини ХХ століття. Аналіз показує, що сучасна українська адміністративно-правова теорія має три погляди щодо його вирішення. Перший погляд (Л.В. Коваль) полягає в тому, що поняття „суспільна небезпека є загальним. Характеристики загального а) ступінь і б) кількість. Ступінь визначається питомою вагою шкоди, кількість - повторністю та рецидивом. Другий погляд (І.П. Голосніченко) полягає в тому, що загальним є поняття „шкідливість”. Зростання або зниження питомої ваги шкідливості утворює відповідну ступінь суспільної небезпеки. Третій погляд (Є.В. Додін) полягає в тому, що поняття „суспільна небезпека” є загальним. Характеристики загального це а) характер, що має якісний зміст, і б) ступінь, що має кількісний зміст. Зростання або зниження питомої ваги кількісних показників, відповідно до показників діалектики, впливає на якісний зміст, тобто на характер [77, 172-185].

Прихильники оцінки адміністративних правопорушень як явища, що не є суспільно небезпечними, спираються на твердження про те, що злочини – це якісно особливий вид правопорушень, а їх матеріальна властивість полягає у суспільній небезпечності. Причому суспільна небезпека цілком повно характеризує виключно злочини, тому для інших правопорушень ця ознака не обов’язкова [89, 114].

На нашу думку, слід підтримати позицію науковців, що до критеріїв, за якими діяння особи доцільно визнавати адміністративним проступком, необхідно віднести: а) наявність у діянні суспільної небезпеки та її ступінь; б) порушення діяннями особи публічних інтересів; в) відсутність в переважній більшості у діянні такої ознаки, як порушення фактично існуючих договірних зобов’язань.

Не вдаючись до детального аналізу різних точок зору, зазначимо, що для визначення цієї ознаки порушень митних правил більше підходить термін *"шкідливість"* для суспільних відносин, які знаходяться під охороною митного законодавства, тому проступки завдають або створюють загрозу заподіяння певної шкоди об'єктам адміністративно-правової охорони. До того ж про суспільну шкідливість порушень митних правил свідчить також те, що при визначенні форм вини в статтях 10 та 11 КпАП України йдеться не про антигромадську спрямованість діяння, не про його суспільну небезпечність, а про шкідливі наслідки.

Проте, одних нормативних та фактичних підстав для того, щоб виникли правовідносини відповідальності недостатньо, тому що необхідні ще й правові підстави, якими є конкретні юридичні факти. Їх умовно можна розподілити на два види. Першим таким юридичним фактом є наявність в діях особи складу порушень митних правил. До другого виду належать факти реалізації адміністративних та митно-правових норм.

Перехід від поняття „адміністративний делікт” або „адміністративне правопорушення” до поняття „юридичний склад делікту” або „юридичний склад адміністративного правопорушення” – це не звичайна зміна понять, а

перехід від однієї моделі абстрагування до іншої, коли не просто формуються поняття цілісного правового явища, а шляхом аналізу виокремлюються його ідеальні структурні складові (елементи) [89, 117].

3.3. Юридичний склад порушень митних правил

Якщо поняття порушення митних правил офіційно визначено в митному законодавстві України, то визначення його юридичного складу існує лише в теорії права. Ці два поняття близькі за своїм змістом, але не тотожні. Термін "*правопорушення*" містить у собі як елементи складу, так і ознаки, які не мають значення для вирішення питання про можливість притягнення до юридичної відповідальності. Склад же правопорушення завжди конкретний і становить сукупність головних, визначальних ознак, які виділені законодавцем як типові, необхідні і, в той же час, достатні для притягнення до юридичної відповідальності. Відсутність хоча б одного з елементів складу виключає правову відповідальність. Крім того, склад правопорушення як його юридична характеристика містить опис конкретних видів проступків. Тому адміністративне правопорушення – це конкретне діяння (факт, явище, подія), що відбулося (мало місце) у реальній дійсності, а склад адміністративного правопорушення – це абстрактний опис діяння (події, факту, явища). Такий опис являє собою фіксацію в законі найбільш типових, що частіше за все зустрічаються, характерних ознак проступку. Це опис ще не зробленого, а тільки передбачуваного або можливого діяння [76, 252].

В юридичній літературі є різноманітні визначення поняття „склад” щодо адміністративного проступку. Детальний аналіз свідчить: це система ознак, яка закріплена у нормах адміністративного права і характеризує певну поведінку суб’єкта як делікт, за який передбачено адміністративну відповідальність. Одночасно слід зазначити, що основна увага приділяється правовому аспекту складу адміністративного делікту. Разом з тим склад адміністративного делікту – це перш за все логічна форма поняття, його

юридична конструкція, за допомогою якої створюється абстраговане поняття з елементами, що характеризують його об'єктивні та суб'єктивні властивості. Логічне завжди передує правовому і є початковим пунктом змістовного аналізу правового явища [89, 117].

Юридичні склади конкретних проступків мають свої особливі ознаки, однак серед останніх є такі, які властиві кожному з них. В юридичній науці ці ознаки традиційно об'єднують у чотири групи: ознаки, які характеризують об'єкт проступку, об'єктивну сторону, суб'єкт проступку та суб'єктивну сторону. Виходячи з цього, *склад порушень митних правил* можна визначити як сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння визнається порушенням митних правил.

Адміністративний проступок неможливий, перш за все без наявності об'єкта посягання. В адміністративно-правовій літературі й досі тривають дискусії з приводу визначення об'єкта правопорушення. Одна група науковців вважає, що об'єкт це те, на що здійснюється посягання, інша група стверджує, що це суспільні відносини, які охороняються адміністративно-правовими нормами в певній галузі державного управління.

Якщо звернутись до етимології слова "*об'єкт*", то з'ясується, що під ним необхідно розуміти все, що існує поза нас і незалежно від нашої свідомості — явища, предмети, на які спрямовано конкретну діяльність [113, 25].

Об'єктом адміністративного проступку є суспільні відносини, тобто відносини, які складаються в різних галузях діяльності людей. Залежно від ступеня узагальнення, рівня абстрактності необхідно розрізняти загальний, родовий, безпосередній об'єкти [29, 22]. Така трьохчленна класифікація об'єктів правопорушення "по вертикалі" була запропонована В.Д. Меньшагінім і визнана більшістю юристів. На ній базується вся система Особливої частини адміністративного та кримінального законодавства. Трьохступеневому поділу (Особлива частина — глава Особливої частини — склад конкретного адміністративного проступку) відповідає і трьохступеневий поділ об'єкта адміністративно-правової охорони (загальний

об'єкт — родовий об'єкт — безпосередній об'єкт). Її сутність полягає в поступовій конкретизації суспільних відносин, що охороняються адміністративним законодавством, за принципом від загального до конкретного, шляхом визначення спочатку родового, а потім безпосереднього об'єкта. Така ж структура об'єкту характерна й для порушень митних правил, хоча структура Митного кодексу й відрізняється від КУАПу, але схема визначення об'єкта залишається аналогічною.

Якщо *загальний об'єкт* адміністративного проступку визначається як сукупність суспільних відносин, які охороняються нормами митного законодавства, на кваліфікацію проступку не впливає, то родовий та безпосередній об'єкти є тими елементами, від чіткого й повного визначення яких залежить точне встановлення ознак конкретного правопорушення, обумовлення його місця в Митному кодексі України. Встановлення родового та безпосереднього об'єкта має також важливе значення для з'ясування характеру і ступеня шкідливості посягання, його правильної кваліфікації, відмежування від інших протиправних дій. На нашу думку, під *загальним об'єктом* порушень митних правил слід розуміти суспільні відносини в сфері митної діяльності, які охороняються нормами митного законодавства.

Родовий об'єкт — це групи тотожних, однорідних суспільних відносин, які в сукупності складають загальний суб'єкт, охороняються комплексом митно-правових норм.

В залежності від родового об'єкту юридичні склади порушення митних правил можна поділити на 4 основні групи:

- 1) ті, що посягають на порядок здійснення митного контролю (ст.329, 333);
- 2) ті, що посягають на порядок здійснення митного оформлення (ст.340, 344);
- 3) ті, що посягають на порядок переміщення товарів та транспортних заходів (ст.345, 351, 352);

4) ті, що посягають на порядок сплати мита та митних платежів здійснення митного контролю (ст.354, 355).

В деяких випадках одним з різновидів родового є видовий об'єкт, тобто самостійна група суспільних відносин, загальних для ряду проступків. Однак, на нашу думку, видовий об'єкт порушень митних правил не може суттєво впливати на кваліфікацію, оскільки Митний кодекс визначив їх невелику кількість, а тому не має сенсу для його виокремлення.

Безпосередній об'єкт — це конкретні суспільні відносини, поставлені під охорону закону, яким спричиняється шкода певним правопорушенням. Але посягання на суспільні відносини може здійснюватися шляхом протиправного впливу на предмети, які мають суттєве значення для визначення характеру проступку, для правильної його кваліфікації і вказуються в законі як обов'язкова сторона складу правопорушення (наприклад, наявність товарів, транспортних засобів, контрафактних товарів тощо). Ці суспільні відносини мають свої особливості і обумовлені тим, що в митному законодавстві їх не визначено. Для з'ясування більшості з них необхідний ретельний юридичний аналіз конкретних норм, а положення деяких з них відсилають до інших норм. Останні в свою чергу становлять розгалужену систему правових приписів, кожен з яких, при його порушенні, має свій юридичний склад і безпосередній об'єкт.

Переважає більшість порушень митних правил може заподіювати шкоду не одному, а кільком об'єктам. У цьому випадку один з об'єктів визначається головним, інші — додатковими. Наприклад, якщо головним безпосереднім об'єктом порушення митних правил, передбаченого ст.352 МК України (Дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю), є відносини щодо порядку переміщення товарів, то додатковим безпосереднім об'єктом виступають суспільні відносини, пов'язані з порушенням порядку здійснення митного контролю та митного оформлення. У даному випадку додатковий безпосередній об'єкт, на відміну від головного, не належить до структури цих

відносин, хоча нерозривно з ними пов'язаний. При цьому головним безпосереднім об'єктом виступають ті суспільні відносини, які законодавець поставив під охорону конкретних митно-правових норм в першу чергу і які більше, ніж інші об'єкти, визначають характер шкідливості проступку.

В теорії права під *предметом* адміністративного проступку прийнято вважати речі, предмети матеріального світу, гроші, цінні папери, з приводу яких виникають суспільні відносини. Тобто предмет проступку необхідно розглядати як складову частину його об'єкта.

Предмет проступку, якщо його названо в конкретних нормах МК України, виступає обов'язковою ознакою його об'єкта, відсутність якої свідчить про відсутність юридичного складу проступку.

Об'єктивна сторона порушення митних правил — це сукупність зовнішніх ознак проступку, які визначають акт зовнішньої поведінки правопорушника. Об'єктивна сторона дає характеристику суспільної шкідливості проступку, його спрямованості, вона містить ряд ознак, які прийнято поділяти на головні та факультативні. До головних належить протиправне діяння двох видів — дія та бездіяльність.

Дія — це протиправна, активна, свідома і вольова поведінка особи, яка завдає або може створити реальну можливість завдання шкоди об'єкту, що охороняється нормами митного законодавства. Більшість проступків вчиняється шляхом протиправних дій, про що свідчать диспозиції відповідних статей. Наприклад, дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем (ст.351 МК України), порушення режиму зони митного контролю (ст.329 МК) передбачає вчинення протиправних дій у вигляді переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, у тому числі посадових осіб органів державної влади (крім митних органів), які не перетинають митний кордон України, а також проведення в зоні митного контролю господарських робіт без дозволу митного органу або

вчинення інших дій, якими порушується встановлений законодавством режим зони митного контролю.

Шляхом бездіяльності, тобто невиконанням або незастосуванням особою своїх прав та обов'язків, які вона повинна здійснювати за родом діяльності. Наприклад, коли відбувається неподання митному органу документів, необхідних для здійснення митного контролю, недекларування товарів тощо.

Частина проступків вчиняється у формі пасивної бездіяльності — коли особа, для того щоб не допустити протиправної поведінки, повинна вчинити позитивні дії, але вона з якихось причин це не робить. Необхідними умовами бездіяльності є обов'язковість і можливість особи діяти в конкретній обстановці.

Всі інші ознаки є факультативними. На відміну від головних вони враховуються при кваліфікації вчиненого лише у випадках, коли їх прямо передбачено диспозицією статті Митного кодексу України, а їх відсутність не завжди виключає наявність складу проступку. До таких ознак можна віднести шкідливі наслідки діяння; причинний зв'язок між протиправним діянням та наслідками; час; місце; умови; способи та знаряддя вчинення проступку.

Так, шкідливі наслідки і причинний зв'язок обов'язкові лише в матеріальних складах. Для більшості порушень митних правил, ці ознаки не є характерними. Тобто більшість складів є формальними, в яких проступком визнається саме вчинення протиправних дій. Причинний зв'язок у більшості випадків проходить через свідомість людей, визнаючи при цьому мотиви їх поведінки, спрямовані на досягнення певної мети. Більшість же порушень митних правил характеризується недодержанням різноманітних правил переміщення товарів та транспортних засобів, в переважній більшості цих протиправних діянь присутній склад правопорушення незалежно від настання шкідливих наслідків. Це так звані формальні склади правопорушень.

Для деяких проступків обов'язковою ознакою є така ознака, як *місце* вчинення проступку (Незупинення транспортного засобу в зоні митного

контролю (ст.329), Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (ст.339 тощо.) Для інших проступків ця ознака при кваліфікації відіграє додаткову роль.

Настання певних обставин, які породжують виникнення прав та обов'язків, необхідно називати *умовами* скоєння порушень митних правил. Зазначена конструктивна ознака об'єктивної сторони характерна лише для деяких складів порушень митних правил. Наприклад, ст. 346. Порушення порядку зберігання товарів на митних ліцензійних складах та здійснення операцій із цими товарами передбачає відповідальність власника митного ліцензійного складу, тобто ту, особу яка отримала дозвіл на цей вид діяльності, за порушення встановленого законодавством порядку розміщення товарів на митних ліцензійних складах для зберігання, недотримання встановлених Митним Кодексом строків, умов і порядку зберігання зазначених товарів, а так само проведення операцій з товарами, що зберігаються на митних ліцензійних складах, без дозволу митного органу. Отримання дозволу (ліцензії) і є умовою притягнення власника складу до відповідальності.

Під *способом* необхідно розуміти прийоми, засоби, які використовує правопорушник при вчиненні протиправного діяння. Спосіб вчинення порушення митних правил являє собою форму прояву протиправної дії чи бездіяльності. Кожне з правопорушень вчиняється тим чи іншим способом. Наприклад, об'єктивна сторона перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів і документів (ст.342) полягає в перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів і документів, а також непред'явлення в установленій законодавством строк без поважних причин таких товарів, транспортних засобів і документів посадовій особі митного органу чи призначеному нею експерту або спеціалісту.

Перешкоджання посадовій особі митного органу при цьому може здійснюватися будь-яким способом.

Однак, деякі склади характеризуються способами, перелік яких визначається диспозицією статті. Наприклад, ст.336. Неправомірні операції з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, зміна їх стану, користування та розпорядження ними, передбачає три способи вчинення правопорушення, перелік яких є вичерпним, а саме: зміна їх стану, користування та розпорядження ними. Скоєння правопорушення іншим способом засвідчує відсутність в цьому переліку способу, а відтак і об'єктивної сторони та складу порушення митних правил в цілому за цією статтею.

Розглядаючи ознаки об'єктивної сторони проступку, Д.М. Бахрах, зокрема, зазначає, що спосіб вчинення проступку включає в себе порядок, метод, послідовність дій, прийоми, які застосовуються правопорушником. Спосіб — конкретна форма дії, його варіант. Дії та спосіб його вчинення співвідносяться як рід та вид [21, 54].

Знаряддами вчинення проступків досить часто виступають різні предмети, речі, пристрої, за допомогою яких порушення митних правил було вчинено або які використовувались для полегшення його вчинення (транспортні засоби, засоби перевезення товарів, особисті речі, футляри для музичних інструментів тощо). Наприклад, диспозиція ст.335. Причалювання до суден, що перебувають під митним контролем передбачає, що знаряддям правопорушення може виступати судна або інші плавучі засоби. Причалювання до судна за допомогою іншого знаряддя засвідчує відсутність складу проступку за ст.335, в той же час не виключає можливості притягнення до відповідальності правопорушника за ст.329 Порушення режиму зони митного контролю.

На відміну від Кримінального кодексу України, в адміністративному та митному законодавстві нічого не сказано відносно *замаху* на порушення митних правил, про *приготування* до нього, а також щодо *співучасті* у ньому.

Як зазначає Д.Н. Бахрах, "... незакінчене правопорушення не карається, якщо Закон прямо не встановлює відповідальності за нього"[21, 54].

Як свідчить практика, трапляються випадки, коли адміністративній відповідальності підлягають винні особи уже на стадії замаху (наприклад, дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, тобто їх переміщення через митний кордон України поза місцем розташування митного органу). Класичним прикладом, коли особи притягуються до відповідальності саме на стадії замаху, є пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання (ст. 341).

Проблема закріплення адміністративної відповідальності на більш ранніх стадіях адміністративного проступку почала активно обговорюватися після підготовки проекту нового кодексу України про адміністративні правопорушення ще в серпні 1993 року. У зв'язку з цим Є.В. Додін, оцінюючи реакцію юридичної громадськості на даний проект, зауважив, що "...одночас не зустріла розуміння спроба авторів проекту передбачити можливість настання адміністративної відповідальності на стадії замаху на проступок." [50, 82]

Саме тому, на наш погляд, слід погодитися з думкою С.В. Ківалова щодо передбачення можливості настання адміністративної відповідальності на стадії приготування та замаху у випадках, передбачених законодавством України. Таке нормативне положення надало б можливість легалізувати адміністративну відповідальність на більш ранніх стадіях протиправної діяльності, ніж скоєний проступок [62, 256].

Суб'єктом порушень митних правил виступають фізичні, осудні особи — громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, що вчинили проступок, які досягли встановленого митним законодавством віку адміністративної відповідальності. Згідно зі ст.320 МК України адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент

скоєння правопорушення 16-річного віку, а також посадові особи підприємств.

Всі ознаки суб'єкта проступку необхідно поділяти на загальні (основні) та спеціальні (факультативні). В митному законодавстві для суб'єктів проступків із спеціальних ознак мають значення: посада, коло службових (трудових) обов'язків тощо. Тому особливістю притягнення до адміністративної відповідальності за деякі порушення митних правил може виступати обмежене коло її суб'єктів, виходячи із змісту диспозиції конкретної статті. Наприклад, ст.333 Незупинення транспортного засобу вказує суб'єктом виступає водій автомобільного засобу, капітан морського або річкового судна, командир екіпажу, машиніст потягу, але інші особи не можуть виступати правопорушником. ст. 346. Порушення порядку зберігання товарів на митних ліцензійних складах та здійснення операцій із цими товарами передбачає відповідальність власника митного ліцензійного складу

В митному законодавстві та законодавстві про адміністративні правопорушення не розкривається поняття осудності, від протилежного воно впливає з визначення неосудності. Як вказано в ст.20 КпАП України, під неосудністю розуміється стан, в якому особа не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. Для визнання особи неосудною необхідно встановити юридичний та медичний критерії.

Юридичний критерій неосудності полягає в неспроможності особи усвідомлювати свої дії або керувати ними. Це означає, що особа не усвідомлює протиправність своєї поведінки або, розуміючи протиправність своєї поведінки, не в змозі керувати своїми вчинками.

Медичний критерій неосудності виражається в одному з вказаних психічних захворювань, яке позбавляє особу здатності усвідомлювати свої дії, або керувати ними.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що *осудність* — це здатність особи усвідомлювати свої дії або керувати ними, а значить, і нести за них відповідальність.

Для неповнолітніх вік, з якого може настати адміністративна відповідальність, визначається не в день народження особи, а з нуля годин наступної за днем народження доби. Якщо точну дату дня народження встановити неможливо, то звертаються за допомогою до судово-медичної експертизи, яка і визначає рік народження. У цьому випадку днем народження винного вважається останній день року. Якщо вік визначений мінімальною та максимальною кількістю років, то слід виходити з мінімального віку, який передбачається експертизою [61, 10-11].

Крім загальних ознак конкретних складів правопорушень, суб'єкт може характеризуватися ще й дещо специфічними особливостями. Таких суб'єктів називають спеціальними. До них відносять, наприклад, неповнолітніх, представників дипломатичних та консульських установ, іноземців та осіб без громадянства та деякі інші категорії.

Наступним елементом складу порушення митних правил є *суб'єктивна сторона*, під якою необхідно розуміти всю психічну діяльність особи, пов'язану із вчиненням ним суспільно шкідливого діяння.

Вчинок людини завжди є результатом взаємодії його психічного стану, осмислення, вивчення, оцінки конкретних життєвих ситуацій і здійснюваних на підставі цього дій. Дії осудної особи контролюються її свідомістю і волею. Іншими словами, осудна особа спочатку аналізує життєву ситуацію, моделює варіант свого вчинку, оцінює можливі його наслідки і, якщо вони відповідають її потребам, чинить конкретні, „схвалені” свідомістю дії. Потім здійснюється самооцінка цих дій та їх наслідків, аналізується ситуація, що виникла, моделюється і відбувається черговий вчинок. Отже, психічне ставлення особи до вчиненого діяння, зокрема до протиправного, - це обов'язковий компонент свідомої життєдіяльності [89, 139]. Отже, суб'єктивна сторона — це внутрішній бік проступку, це психічні процеси, які

відбуваються в свідомості суб'єкта, що характеризують його волю, викривають думки, наміри [81, 185].

Суб'єктивна сторона включає *вину, мотив, мету* вчинення проступку.

Вина, як основна і обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, виражається у психічному ставленні особи до вчиненого проступку і його наслідків.

Якщо звернутися до історії законотворення на Україні, то слід зазначити, що ця ознака адміністративного проступку довгі роки взагалі не розглядалася як обов'язкова його ознака. Адміністративний кодекс України 1927 року, регулюючи питання підстав адміністративної відповідальності, не згадував про вину правопорушника. І тільки на початку 50-х років вчені послідовно обґрунтовували думку, що “в кожному адміністративному порушенні повинна бути доведена вина порушника” [37, 155]. Зокрема, в Указі Президії Верховної Ради СРСР від 21 червня 1961 року “Про подальше обмеження застосування штрафів, що накладаються в адміністративному порядку” було передбачено: “... штраф може бути накладений на особу, яка винна у вчиненні адміністративного проступку”. І хоча Указ регулював тільки питання накладення штрафів, це принципове положення було розповсюджено на всі випадки притягнення до адміністративної відповідальності. Остаточного питання про накладення адміністративних стягнень при наявності вини було вирішено Основами законодавства Союзу РСР та союзних республік.

На сьогоднішній день це положення закріплено в ст.9 КпАП України та ст.319 МК України, де вина вказана як обов'язкова ознака правопорушення. Але були й інші погляди на цю проблему, які також мали право на існування, особливо на певний період часу. Зокрема, А.П. Ключніченко вважав, що, як виключення, допускається настання адміністративної відповідальності без вини [66, 58].

Традиційно вина виявляється у формі умислу або необережності.

Умисел — це необхідне для притягнення до адміністративної відповідальності відношення пізнавальної спроможності й волі суб'єкта до діяння, яке ним здійснюється [67, 113]. Згідно із ст.10 КпАП України

адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Поняття необережної форми вини розкривається в ст.11 КпАП України. Вчиненим з необережності правопорушення визнається тоді, коли особа передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити. Разом з тим більшість складів проступків у Митному кодексі — формальні, тому ставлення до шкідливих наслідків діяння неможливе, тобто формулювання необережності в КпАП слід визнати не зовсім вдалим.

До факультативних ознак суб'єктивної сторони належать *мотив і мета* вчинення проступку. Однак, як відзначає М.І. Бажанов, вони факультативні лише в теорії права і вченні про склад правопорушення, тому що не всі норми, які закріплюють склади проступків, містять вказівку на мотив і мету [17, 57]. Якщо в диспозиціях деяких норм мета проступку знайшла своє закріплення і має значення для кваліфікації, то мотив на кваліфікацію цих проступків не впливає, оскільки в жодній статті МКУ не згадується.

Але визначення мотиву скоєння порушень митних правил може впливати на вид та міру покарання через обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність. Тому під *мотивом* проступку розуміють ті внутрішні спонукання, які впливають на його волю, якими керується суб'єкт проступку при його вчиненні. В адміністративно-правовій літературі до таких спонукань частіш за все відносять корисливість, жадобу, помсту, хуліганські спонукання тощо. При цьому мотив не слід плутати з метою, як певним результатом, до якого прагне правопорушник. Вона відображає уявну модель майбутнього, якої хотів би досягти суб'єкт проступку, діючи певним чином. Мотив і мета невіддільні від вольової поведінки, вони допомагають розкрити

її психологічну природу. Якщо метою виступає нажива, то мотивом протиправних дій є особиста корисливість або жадоба.

3.4. Обставини, що звільняють від адміністративної відповідальності та які її виключають

Після виявлення порушення митних правил та складання протоколу про порушення митних правил починається провадження по даній справі згідно ст.ст.356 та 357 МК України. По закінченні провадження справа про порушення митних правил призначається до розгляду за місцем знаходження митного органу, в зоні якого вчинено правопорушення.

На жаль у чинному Митному кодексі дуже мало сказано про обставини, що виключають адміністративну відповідальність або звільняють від адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Тільки у ст.321 МК України зазначено, що вчинення правопорушень, передбачених ст.331, 332, 348 – 350 цього Кодексу, внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, не тягне за собою відповідальність, передбачену цим кодексом. Проте, вказана стаття не може в повному об'ємі обійняти всі можливі ситуації формального вчинення порушення митних правил, яке під час детального вивчення всіх обставин вчинення даного правопорушення насправді або виключають або звільняють від адміністративної відповідальності.

На сьогоднішній день, до внесення змін у чинний Митний кодекс, необхідно використовувати в повному обсязі статті Кодексу України про адміністративні правопорушення, які або виключають адміністративну відповідальність або звільняють від адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення (ст.ст.17, 18, 19 та 20 КУАП).

Так, наприклад, в статті 17 КУАП (“Обставини, що виключають адміністративну відповідальність”) сказано, що особа, що діяла в стані

крайньої необхідності, необхідної оборони або перебувала в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності.

Коментована стаття виходить із необхідності проводити розмежування між такими обставинами як крайня необхідність, необхідна оборона й неосудність особи, що вчинила порушення правил, охоронюваних адміністративно-правовими санкціями. Таке розмежування необхідно в зв'язку з тим, що залежно від обставин вчинення порушення й стану психіки порушника, його дії можуть бути кваліфіковані по-різному, що спричинить застосування різних мір превентивного, юридичного або медичного характеру. Наприклад, у випадку здійснення діяння в стані необхідної оборони особа, що перебуває в такому стані в момент здійснення діяння, звільняється від адміністративної відповідальності. Наприклад, при здійсненні протиправного діяння в стані неосудності мова може йти тільки про застосування відповідних заходів медичного характеру до особи, що перебуває в такому стані під час здійснення правопорушення.

При розмежуванні обставин, що виключають адміністративну відповідальність, необхідно мати на увазі як загальне, об'єднуюче ці обставини в одну групу, так і їх розходження, що обумовлюють різні правові наслідки у випадку їхнього виникнення. Загальне між крайньою необхідністю й необхідною обороною укладається в тім, що як при необхідній обороні, так і при крайній потребі посягання на відповідні правові норми є змушеним і має значення захисту, відбиття небезпеки, що безпосередньо загрожуює державному або громадському порядку, державній або особистій власності, правам і свободам громадян, встановленому порядку управління і його можна попередити тільки шляхом порушення норм законодавства про адміністративні правопорушення. Розходження ж між цими станами є лише в тім, що при необхідній обороні небезпека загрожуює з боку нападаючого, відбиття діянь якого змушує особу, що перебуває в стані необхідної оборони, захищатися шляхом заподіяння нападаючому шкоди. Діючи в стані необхідної оборони, особа що захищається по суті не здійснює

правопорушення, тому що захищатися не тільки не заборонено, але й прямо дозволено законом. У той же час при здійсненні правопорушення в стані крайньої необхідності, вчинене діяння спрямоване не на захист від нападу правопорушника, а на усунення будь-якої іншої небезпеки що загрожує державному або громадському порядку, державній або особистій власності, правам і свободам громадян, встановленому порядку управління. Причому дії визнаються скоєними в стані крайньої необхідності лише в тому випадку, якщо небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, чим шкода відвернена (ст. 18 КУАП).

Ще однією обставиною, що виключає від адміністративної відповідальності, є неосудність. Відмінність цієї обставини від розглянутих вище полягає в тому, що вона пов'язана зі станом психіки особи, який здійснює об'єктивно протиправні діяння, які не кваліфікуються як адміністративна провина, оскільки особа, яка його здійснює, не усвідомлює його протиправності. Неосудною особа визнається тільки тоді, коли немає сумнівів в тому, що вона по своєму стану під час здійснення правопорушення не могла мати поняття про протиправність свого поведіння й відповідальності за нього.

Від стану неосудності особи варто відрізняти недієздатність, хоча в першому і в другому випадках мова йде про такий стан психіки, коли особа не здатна усвідомлювати властивості й значення своїх дій і керувати ними. При недієздатності особа може бути фізично здоровою, однак не мати необхідної свідомості і волі внаслідок малолітства, тобто недостатнього фізичного й психічного розвитку. У стані ж неосудності пороки свідомості й волі особи пояснюються його хворобою, пов'язаною з розладом психіки ("душевно хворий"). Душевна хвороба може бути:

- а) хронічною;
- б) виражатися в тимчасовому розладі психічної діяльності;
- в) характеризуватися реактивним станом або іншими хворобливими станами психіки;

г) проявлятися як ослаблення розумових здібностей (слабоумство).

Під хронічною душевною хворобою розуміються важко виліковні психічні захворювання, які характеризуються тривалістю й тенденцією до наростання хворобливих явищ: епілепсія, шизофренія, прогресуючий параліч і т.п.

Тимчасові розлади психічної діяльності - це психічні захворювання, які характеризуються раптовим початком, швидким розвитком, відносно нетривалим протіканням і, як правило, повним видужанням (прикладом може бути гострий алкогольний психоз).

Реактивний стан характеризується хворобливим розладом психіки внаслідок важкого душевного потрясіння (наприклад, патологічне сп'яніння, патологічний ефект і т.п.).

Слабоумство - це вроджене, придбане в раннім дитинстві або розвинене внаслідок якого-небудь психічного захворювання хворобливий стан психіки, що характеризується неповноцінністю розумової діяльності (ідіотія, дебільзм і імбецильність).

Кожне з перерахованих пороків психіки обумовлює нездатність особи усвідомлювати фактичну сторону свого поведіння і керувати ним, внаслідок чого притягнення цієї особи до адміністративної відповідальності виключається.

В статті 18 КУАП ("крайня необхідність") дається роз'яснення поняття крайньої необхідності "не є адміністративним правопорушенням дія, хоча й передбачена даним кодексом або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що загрожувє державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, чим відвернена шкода".

Положення коментованої статті застосовуються в тому випадку, коли зроблене особою діяння має ознаки адміністративної провини, передбаченої відповідною статтею Особливої частини КУАП, однак в силу зазначених у законі обставин не є правопорушенням, а розглядається як суспільно корисна дія. У стані крайньої необхідності можуть здійснюватися будь-які дії. Наприклад водій, щоб уникнути серйозної аварії, порушує правила дорожнього руху; під час гасіння пожежі зноситься дерев'яна будова, щоб не допустити поширення вогню й ін. У всіх таких випадках крайня необхідність виражається в зіткненні двох охоронюваних законом інтересів. Причому охорона одного інтересу може бути досягнута тільки шляхом заподіяння меншої шкоди іншому інтересу.

Інститут крайньої необхідності є соціально корисним. Він сприяє підвищенню соціальної активності людей, надаючи їм можливість брати участь у запобіганні шкоди інтересам держави й суспільства. Однак для того, щоб об'єктивно протиправне діяння було визнано вчиненим у стані крайньої необхідності, воно повинно відповідати умовам правомірності, які характеризують безпеку, що загрожує охоронюваному законом інтересу і заходи для її ліквідації. До числа цих умов відносяться наступні:

- по-перше, безпека повинна мати загрозу державним або суспільним інтересам, зокрема, державному або громадському порядку, державній або суспільній власності, установленому порядку управління, правам і свободам громадян (у тому числі громадянина, що діє в стані крайньої необхідності);

- по-друге, безпека повинна бути явною, тобто створювати безпосередню загрозу заподіяння шкоди початком її реалізації або об'єктивною можливістю фактичного здійснення. Майбутня безпека й безпека, що минула, не утворюють стану крайньої необхідності;

- по-третє, безпека повинна бути дійсною, тобто реально існуючою, а не уявлюваною. Однак якщо по обставинах справи видно, що особа фактично не усвідомлювала й не могла усвідомлювати, що безпека нереальна, тобто

фактично відсутня, її дії, що містять ознаки адміністративної провини, не можуть кваліфікуватися як протиправні;

- по-четверте, небезпека, що загрожує охоронюваним законом інтересам за даних обставин не може бути усунута ніякими іншими способами, крім як шляхом заподіяння шкоди іншому охоронюваному законом інтересу;

- по-п'яте, заподіяна шкода повинна бути менш значною, чим шкода відвернена. При цьому питання про співвідношення заподіяної й відверненої шкоди вирішується з урахуванням характеру загрожуваної небезпеки, вжитих заходів по її ліквідації й з'ясування соціальної значимості порівнюваних інтересів, тобто що захищається й того, кому заподіюється шкода.

Якщо шкода, заподіяна якому-небудь охоронюваному законом інтересу з метою захисту іншого інтересу, виникла при обставинах, що не відповідають хоча б одному з перерахованих вище умов, то він не може бути виправданий станом крайньої необхідності.

Джерелами загрожуваної небезпеки, що усувається шляхом вчинення дій у стані крайньої необхідності, можуть бути стихійні сили (наприклад, повінь, пожежі, землетруси, надзвичайно сильні снігопади й т.п.), дикі або свійські тварини у випадку їхнього нападу на людину; несправні транспортні засоби, машини й механізми; дії людини, що заподіює або загрожує заподіяти шкоду правоохоронюваним інтересам. В останньому випадку загроза повинна обумовлювати впевненість потерпілого (що перебуває в стані крайньої необхідності), що вона буде реалізована, а виконання її повинне входити в плани погрожуючого.

У тих випадках, коли в процесі попереднього вивчення конкретного факту об'єктивно протиправного поведіння особи буде встановлено, що вона діяла в стані крайньої необхідності, провадження у справі у відношенні неї не може бути почато, а почате підлягає припиненню. Це означає, що рішення по цьому питанню може бути прийняте як при складанні протоколу,

так і під час розгляду справи. В статті 19 КУАП (“необхідна оборона”) дається роз’яснення поняття необхідної оборони.

“Не є адміністративним правопорушенням дія, хоча й передбачена дійсним кодексом або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинене в стані необхідної оборони, тобто при захисті державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. Перевищенням меж необхідної оборони визнається явна невідповідність захисту характеру й суспільній шкідливості посягання”.

Передбачений законом інститут необхідної оборони є важливою гарантією захисту прав і свобод людини, суспільних і державних інтересів. Він повністю узгоджується зі ст.55 Конституції України, що, з одного боку, гарантує державний захист прав і свобод людини, а з іншого боку - надає кожному право самому захищати свої права і свободи будь-якими способами, не забороненими законом.

У відповідності зі ст.3 Конституції України людина, його життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Їхнє визнання, дотримання й захист на основі забезпечення прав і свобод особистості є головним обов'язком держави. У зв'язку із цим, розглядаючи інститут необхідної оборони і його соціальну спрямованість, необхідно особливо підкреслити, що саме людина (особистість), її права й свободи повинні бути висунуті на перший план серед всіх цінностей, охоронюваних Конституцією, хоча фактично необхідна оборона має на меті захист і інших охоронюваних законом інтересів суспільства й держави, зокрема, захист державної, муніципальної й приватної власності, державного й громадського порядку, прав і свобод громадян, встановленого порядку управління й ін.

Необхідна оборона має місце тільки тоді, коли відбиття певного посягання заподіює шкоду охоронюваним законом інтересам або створює безпосередню загрозу такого заподіяння. Відбиття мнимої, уявлюваної загрози шляхом заподіяння шкоди особі, помилково прийнятої за загрожуючу, не утворює стану необхідної оборони. Не є необхідною обороною також міри захисту від правомірних дій посадових осіб державних органів і громадських організацій. Неприпустима, наприклад, оборона проти правомірних дій посадової особи митного органу, що затримує особу, яка вчинила порушення митних правил.

Захист від посягання при необхідній обороні на відміну від крайньої необхідності, може здійснюватися шляхом заподіяння шкоди особі, яка посягає, а не третім особам. У той же час в якості суб'єктів необхідної оборони можуть бути не тільки громадяни, посадові особи або працівники, проти яких безпосередньо спрямоване протиправне посягання, але й будь-які інші особи. Однак у кожному разі заподіяння шкоди посягаючому при необхідній обороні повинне бути результатом вчинення дій, передбачених відповідними статтями Особливої частини КУАП або іншими нормативними актами про адміністративну відповідальність.

Дія, яка заподіяла яку-небудь шкоду, вчинена в стані необхідної оборони, не вважається адміністративною провиною тільки в тому випадку, коли при цьому не було допущене перевищення меж необхідної оборони, тобто явної невідповідності захисту характеру небезпеки і інтенсивності посягання. Заподіяння даремної шкоди посягаючому в той момент, коли небезпека вже минула, залежно від обставин справи, може тягти адміністративну, карну або цивільно-правову відповідальність особи, яка заподіяла дану шкоду.

Питання про межі необхідної оборони повинно ретельно розглядатися в кожному конкретному випадку застосування коментованої статті органом адміністративної юрисдикції. Вирішуючи проблему наявності або відсутності ознак перевищення необхідної оборони, цей орган повинен враховувати не

тільки відповідність засобів захисту й нападу, але й характер небезпеки, яка загрожувала особі, що обороняється, її сили й можливості по відбиттю посягання, а також всі інші обставини, які могли вплинути на реальне співвідношення сил посягаючого і захищаючого (кількість посягаючих, їхній вік, місце й час посягання і т.д.). При вчиненні посягання групою осіб, особа, яка обороняється, має право застосувати до кожного з нападаючих такі міри захисту, які визначаються небезпекою та характером дії всієї групи.

Якщо відповідні дії не можуть бути кваліфіковані як необхідна оборона або має місце перевищення її меж, то при розгляді справи не виключається визнання зазначених дій обставинами, що пом'якшують відповідальність за вчинену адміністративну провину (ст.34 КУАП). При встановленні факту дії особи в стані необхідної оборони в процесі попереднього вивчення матеріалів справи провадження в справі не починається, а почате підлягає припиненню. Причому рішення по цьому питанню може бути прийняте як при складанні протоколу, так і в процесі розгляду справи.

В статті 20 КУАП (“Неосудність”) дається роз’яснення поняття неосудності. “Не підлягає адміністративній відповідальності особа, що під час вчинення протиправної дії або бездіяльності перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу психічної діяльності, слабоумства або іншого хворобливого стану”.

Неодмінною умовою притягнення особи до адміністративної відповідальності і накладення на неї адміністративного стягнення є осудність цієї особи, тобто такий її стан, при якому як правомірне, так і протиправне поведження цієї особи перебуває під контролем її свідомості. Осудність означає здатність особи по стану психічного здоров'я усвідомлювати свої дії й керувати ними. Поряд з віком, по досягненні якого настає адміністративна відповідальність, осудність є обов'язковою ознакою суб'єкта адміністративної провини. Якщо особа, яка вчинила об'єктивно протиправне діяння, не має цієї

ознаки, то настання адміністративної відповідальності неможливо, оскільки відсутній один з елементів складу провини - його суб'єкт.

Неосудність визначається в коментованій статті як стан хронічної душевної хвороби або тимчасового розладу психічної діяльності, слабоумства або іншого хворобливого стану особи, при якому вона не могла усвідомлювати свої дії й керувати ними. Тим самим вводиться два взаємодіючих критерії визначення осудності: а) медичний (біологічний) і б) юридичний (психологічний). Кожний із цих критеріїв, у свою чергу, має кілька ознак: чотири - для медичного критерію (хронічна душевна хвороба, тимчасовий розлад психічної діяльності, слабоумство, інший хворобливий стан) і два - для юридичного (інтелектуальний, що виражається в нездатності особи усвідомлювати фактичне значення своїх дій; і вольовий, що складається з нездатності керувати своєю поведінкою). Для визнання особи неосудною необхідна наявність хоча б однієї ознаки медичного критерію з хоча б однією ознакою юридичного критерію. Наявність тільки психічного розладу без відсутності здатності особи усвідомлювати свої дії й керувати ними, так само як і наявність ознаки юридичного критерію без обумовленості його хворобливим розладом психіки (наприклад, коли особа перебуває в стані сп'яніння) не дозволяє говорити про неосудність. Навпроти, згідно ст.35 КУАП здійснення адміністративної провини особою, що перебуває в стані сп'яніння, є обставиною, що обтяжує адміністративну відповідальність. Природно, при цьому від простого сп'яніння необхідно відрізнити патологічне, яке пов'язане із психічним розладом, що позбавляє особу здатності усвідомлювати свої дії й контролювати вчинки, тобто коли вона стає неосудною.

Неосудність, незважаючи на медичний зміст, є юридичним (правовим) поняттям, і тому остаточне вирішення питання про неосудність суб'єкта адміністративного правопорушення є компетенцією органу, уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення. Пояснюється це тим, що неосудність має строгі часові кордони - вона встановлюється тільки

на момент здійснення протиправного діяння, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КУАП. Наявність в особи психічного розладу, що позбавляє його необхідних законом здатностей до вчинення адміністративного правопорушення або захворювання психічною хворобою після його здійснення не дає підстав встановити неосудність особи, що звільняє його від адміністративної відповідальності за вчинене. Саме тому орган адміністративної юрисдикції остаточно вирішує: чи підлягає особа притягненню до адміністративної відповідальності чи ні. Адже питання про те, які саме дії, у який час і при яких обставинах вчинила особа в момент неосудності, може з'ясувати тільки той орган, який наділений компетенцією розглядати, аналізувати та оцінювати фактичні обставини справи.

Разом з тим, оскільки для визнання особи неосудною потрібні спеціальні судово-психіатричні знання, органи й посадові особи, що розглядають справи про адміністративні правопорушення, якщо буде потреба, повинні використати висновки експертів-психіатрів. Тільки експерти-психіатри (фахівці в області психіатрії й невропатології) можуть впевнено вказати на хворобливі психічні стани, наявність яких виключає осудність особи, що вчинила об'єктивно протиправне діяння.

Від неосудності варто відрізняти недієздатність малолітніх, яка також пов'язана з нездатністю особи вірно розуміти соціальне значення своїх дій і керувати ними. Малолітні не притягуються до юридичного (у тому числі адміністративної) відповідальності, оскільки не можуть мати вірного поняття про властивості вчиненого ними протиправного діяння і саме тому віддаються в необхідних випадках батькам або особам, їх що замінюють, для надоумлення.

РОЗДІЛ 4

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Серед фахівців та науковців відсутня однозначна точка зору щодо класифікації адміністративної відповідальності. В юридичній літературі загальновизнаною є думка про адміністративну відповідальність як цілісної правової категорії, єдиного інституту, без поділу його на окремі види. Таке уявлення дозволяє схарактеризувати сутність цього інституту адміністративного права, виявити його специфіку, відмежувати від інших видів юридичної відповідальності.

Однак, як ми вважаємо, адміністративна відповідальність без її класифікації може існувати лише як абстрактне наукове поняття, що безпосередньо впливає на розуміння її змісту та місця в системі правових заходів впливу на негативні суспільні прояви.

Одним з самостійних, галузевих видів адміністративної відповідальності є адміністративна відповідальність за порушення митних правил. Вид адміністративної відповідальності — це складне правове явище, яке поєднує в собі цілий комплекс ознак, серед яких неабияке значення відіграють наступні критерії:

- нормативні та фактичні підстави її застосування;
- схожість та різниця в порядку притягнення до відповідальності;
- особливості суб'єкта адміністративної відповідальності;
- заходи стягнення або виховного впливу.

Проведений аналіз законодавства України дозволяє зробити висновок, що до видів адміністративної відповідальності за порушення митних правил за суб'єктним складом можна віднести:

1. адміністративна відповідальність громадян;
2. адміністративна відповідальність посадових осіб підприємств.

Разом з тим кожний з цих видів можна поділити на підвиди.

Адміністративна відповідальність громадян поділяється на:

- а) адміністративну відповідальність громадян України;
- б) адміністративну відповідальність іноземних громадян;
- в) адміністративну відповідальність осіб без громадянства.

Адміністративну відповідальність громадян за віковим критерієм можна поділити на:

- а) адміністративна відповідальність повнолітніх осіб;
- б) адміністративна відповідальність неповнолітніх осіб, яка в свою

чергу поділяється на:

— адміністративну відповідальність неповнолітніх, за вчинення проступків, за які вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах;

— адміністративну відповідальність неповнолітніх, за вчинення проступків, за які до них застосовуються заходи впливу, передбачені ст.24¹ КпАП;

Адміністративну відповідальність іноземних громадян та осіб без громадянства в свою чергу можна поділити на:

1) за особливістю статусу знаходження в Україні:

— іноземці без дипломатичного імунітету від адміністративної юрисдикції України;

— іноземці, які володіють дипломатичним імунітетом;

— біженці;

2) за терміном знаходження на території України:

— ті, що постійно проживають в Україні;

— тимчасово знаходяться на території держави;

— ті, що перебувають в державі транзитом;

3) іноземців, які мають дипломатичний імунітет, необхідно відрізняти:

— ті, що володіють повним дипломатичним імунітетом;

— обмеженим;

— особливим;

4) за підставами перебування в Україні:

- які знаходяться в державі по особистим (приватним) справам;
- які прибули в Україну на запрошення приватних осіб;
- що знаходяться у службовому відрядженні.

Кожний з перелічених видів адміністративної відповідальності за порушення митних правил має свої особливості, які полягають в її суб'єкті, порядку притягнення або звільнення від притягнення до адміністративної відповідальності, особливостях застосування заходів адміністративного стягнення, але доцільніше було б проаналізувати і дати характеристику їх видів взагалі.

4.1. Адміністративна відповідальність громадян

Відповідно до ст.320 Митного кодексу суб'єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а також посадові особи підприємств. При цьому притягнення до відповідальності за порушення митних правил не звільняє зазначених осіб від обов'язку сплати мита та інших податків і зборів.

Враховуючи дане положення суб'єктом порушень митних правил може виступати лише фізичні осудні особи, які досягли на момент вчинення правопорушення, а не на момент розгляду справи, віку адміністративної відповідальності та законодавець поділив всіх суб'єктів на два види загальний (громадяни) та спеціальний (посадові особи підприємств). Серед загальних суб'єктів є такі особи, які мають певні особливості (вік, громадянство тощо), що впливають на порядок притягнення до відповідальності, процесуальний статус тощо. Одним з таких є неповнолітні.

Особливість адміністративної відповідальності за порушення митних правил неповнолітніх полягає в наступному:

1) вона може бути застосована не до всіх фізичних осіб, а лише до окремої їх категорії — неповнолітніх віком від 16 до 18 років;

2) до осіб у віці від 16 до 18 років, які вчинили порушення митних правил, крім заходів адміністративних стягнень, передбачених ст.322 МК України, може бути застосовані заходи виховного впливу передбачені ст.24¹ КпАП України;

3) заходи виховного характеру, що застосовуються до неповнолітніх, мають профілактичний характер і спрямовані, передусім, на досягнення морально-виховної мети;

4) розглядати справи про порушення митних правил мають право тільки суди;

5) за порушення митних правил, скоєних неповнолітньою особою віком від 14 до 16 років, батьки або особи, що їх замінюють не притягуються до відповідальності за невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (ч.3 ст.184 КпАП), оскільки дія цієї статті поширюється лише на правопорушення скоєні неповнолітнім, які передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення. В той же час. ч.4 ст.184 зазначеного Кодексу не виключає відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють в разі вчинення неповнолітнім у віці до 16 років контрабанди.

Відповідно до положень ст.13 КпАП до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні проступки, застосовуються заходи впливу передбачені ст.24¹ КпАП: 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; 2) попередження; 3) догана або сувора догана; 4) передача неповнолітнього під нагляд батьків або осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Назвати ці заходи адміністративними стягненнями неможливо, тому що вони не несуть в собі елементів караності. Мета їх застосування полягає у впливі на підлітків, недопущення з їх боку нових правопорушень. Ці заходи виховного впливу застосовуються судами. Проте не всі заходи впливу можуть

бути застосовані за порушення митних правил, оскільки учасником провадження у справах про порушення митних правил не може виступати потерпіла особа, тому перший захід до неповнолітніх винних у вчиненні ПМП не застосовується.

Зміни в суспільно-політичному житті України, прозорість державних кордонів, зростання рівня правопорушень ставлять на сьогодні перед державними органами питання щодо врегулювання відповідальності іноземців та осіб без громадянства за порушення митного законодавства України. Тому наступним особливим суб'єктом відповідальності можна вважати іноземців, тобто осіб, які не перебувають у громадянстві України і є громадянами (підданими) іншої держави або держав та осіб без громадянства, тобто осіб, які жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Відповідно до статті 16 КпАП, іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Але крім адміністративних стягнень, що застосовуються до громадян України, до них може бути застосовано в окремих випадках ще й адміністративне видворення за межі України (за виключенням біженців).

Чинне адміністративне законодавство, на наш погляд, не виключає видворення за межі України, в тому числі і за порушення митних правил, але воно може бути застосовано лише в сукупності з іншими видами адміністративних правопорушень.

Аналізуючи правові норми актів адміністративної відповідальності, слід зазначити, що сьогодні належним чином чинним законодавством видворення за межі України як вид адміністративного стягнення не оформлено, оскільки в переліку адміністративних стягнень, який міститься в ч.1 ст.24 видворення не має, а воно міститься в ч.3 цієї ж статті, де зазначено, що законами України може бути передбачено видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних

правопорушень, які грубо порушують правопорядок. Таким чином, ст.24 має назву „Види адміністративних стягнень”, але фактично не в повному обсязі відповідає змісту. Тому ми підтримуємо з цього приводу, цілком справедливую позицію О.М. Бандурка, який відносить видворення за межі України до числа заходів припинення [18]. Зрозуміло, якщо видворення за межі України законодавцем буде чітко визначено як адміністративне стягнення, тоді лише за порушення митних правил воно не може бути застосовано, оскільки вичерпний перелік стягнень міститься в Митному кодексі України.

Відповідно до Закону України „Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” іноземець та особа без громадянства, який вчинив адміністративне правопорушення, після виконання адміністративного стягнення може бути видворений за межі України. Рішення про видворення його за межі України після виконання адміністративного стягнення приймається органом внутрішніх справ за місцем його перебування з наступним повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення. За рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України може супроводжуватися заборонаю подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років. Строки заборони подальшого в'їзду в Україну обчислюються з дня винесення вказаного рішення.

Крім того, іноземець та особа без громадянства може бути видворені за межі України за рішенням органів внутрішніх справ, органів охорони державного кордону (стосовно осіб, які затримані у межах контрольованих прикордонних районів при спробі або після незаконного перетинання державного кордону в Україну) або Служби безпеки України з наступним повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення, якщо дії іноземця та особи без громадянства:

- 1) грубо порушують законодавство про статус іноземців та осіб без громадянства;

2) суперечать інтересам забезпечення безпеки України чи охорони громадського порядку;

3) коли це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України.

Проте, п.3 ч.4 ст.50 Кодексу адміністративного судочинства передбачає, що рішення про примусове видворення іноземця чи особи без громадянства з України відноситься до компетенції адміністративних судів України. Дана позиція законодавця є колізійною.

Враховуючи вищенаведене, спробуємо більш детально розглянути найбільш типові ситуації, пов'язані з видворенням іноземців або осіб без громадянства. Наприклад, незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України (ст.204-1 КУАП) може одночасно супроводжуватися і скоєнням порушення митних правил, передбаченого ст.351 як дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, а саме поза місцем розташування митного органу. Крім того, ст.203 КУАП (Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України) передбачає відповідальність, в тому числі і за порушення правил транзитного проїзду через територію України. Якщо іноземець перебував на території України з товарами в режимі транзиту, то його дії слід також кваліфікувати і за ст.349 МКУ.

Таким чином, зазначені порушення митних правил можуть завдати суттєвої шкоди економічній безпеці держави або здоров'ю громадян. Але видворення за межі України правопорушників здійснюється фактично за сукупністю правопорушень (митних та не митних), а юридично відбувається лише за правопорушення, не пов'язані з порушеннями митних правил.

Разом з тим на окрему категорію іноземних громадян — працівників дипломатичних представництв акредитованих на території України розповсюджується особливий порядок їх притягнення до відповідальності. При

цьому необхідно враховувати наявність у останніх дипломатичного імунітету від адміністративної юрисдикції України, яка надає їм право недоторканості. Тому ст.16 КУАП передбачає, що питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції, вирішуються дипломатичним шляхом.

Необхідно зауважити, що сучасне законодавство України не дає можливості в повному обсязі диференціювати відповідальність іноземців, а вказані в статті 16 КпАП положення не дають повного розуміння того, за що можна притягнути іноземця до відповідальності і коли. Кожна з вищеперелічених категорій іноземців має свій уособлений адміністративний статус і особливість притягнення або відмову у притягненні до адміністративної відповідальності.

На відміну від інших іноземців видворення за межі України не може бути застосовано до такої категорії громадян, як біженці. Біженець — особа, яка не є громадянином України і внаслідок цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань [2]. Біженець не може бути висланий або примусово повернутий до держави, де ще існують умови їх переслідування, на підставі яких він набув статусу біженця.

На біженців адміністративна юрисдикція України розповсюджується в повному обсязі, як і на громадян України. Але вона обмежується термінами їх знаходження в такому статусі.

Наступним специфічним суб'єктом виступають військовослужбовці і призвані на збори військовозобов'язані, а також особи рядового і начальницького складів органів внутрішніх справ, за вчинення адміністративних правопорушень, які законодавець врегульовує в статті 15 КпАП. Зокрема, у цій нормі зазначається, що "Військовослужбовці і призвані на збори військовозобов'язані, а також особи рядового і начальницького складів органів внутрішніх справ несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами". Проте за порушення митних правил зазначені особи несуть відповідальність на загальних підставах.

У ч.2 ст.15 КпАП законодавець зазначає, що адміністративна відповідальність замінюється дисциплінарною у випадках, якщо на особу, яка скоїла адміністративний проступок, поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну. Особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну у випадках прямо передбачених статутами, несуть за вчинення адміністративних правопорушень дисциплінарну відповідальність, а в інших випадках — адміністративну відповідальність на загальних підставах. Разом з тим законодавець у ч.2 зазначеної статті передбачає можливість застосування дисциплінарної відповідальності до цих осіб лише у випадках прямо передбаченими дисциплінарними статутами, що в свою чергу не виключає можливості притягнення до адміністративної відповідальності цих осіб на загальних підставах, якщо їх протиправні дії не пов'язані з виконанням службових обов'язків.

Як зазначає професор А.С. Васильєв, за вчинення адміністративних проступків особи, вказані у ч.2 ст.15, в поза службовий час повинні нести адміністративну відповідальність на загальних підставах, оскільки у цьому випадку на них не розповсюджуються дії дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну [72, 59].

Діючий статут митної служби України не містить зазначених положень, тому посадові особи митних органів несуть відповідальність на загальних підставах, якщо їх дії не пов'язані з виконанням службових обов'язків.

4.2. Адміністративна відповідальність посадових осіб підприємств

В митному законодавстві України міститься поняття посадової особи підприємства. Відповідно до п.30 ст.1 МКУ посадові особи підприємств – це керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за виконання вимог, встановлених Митним Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку. При цьому, необхідно враховувати, що підприємство – це будь-яка юридична особа, а також громадянин, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи. Таким чином, спеціальним суб'єктом порушень митних правил виступає посадова особа не тільки підприємства, але й установи та організації.

Виходячи з вищенаведеного, слід констатувати, що під визначення посадової особи підприємства підпадають:

- 1) керівники підприємств;
- 2) інші працівники, незалежно від того, які посади вони обіймають.

Характеризуючи посадову особу підприємства необхідно враховувати такі моменти: юридичні підстави для виконання покладених обов'язків, характер та обсяг повноважень, ступінь самостійності у прийнятті рішень.

Що стосується керівників, то ним може бути лише та особа, яка згідно з штатним розписом очолює підприємство та здійснює керівництво ним.

Іншими працівниками можуть виступати будь-які особи, які тимчасово або постійно працюють на даному підприємстві, уповноважені керівником підприємства на роботу з митницею з приводу переміщення товарів та транспортних засобів і при цьому відповідають за додержання норм митного законодавства.

Для того, щоб визначити, що дана особа уповноважена на роботу з митницею, необхідно з'ясувати наступні обставини:

По-перше, посадовою особою підприємства може вважатися та особа, яка обіймає відповідну посаду, пов'язану з виконанням обов'язків щодо додержання норм митного законодавства і цей факт зафіксовано в посадовій інструкції. Зайняття певної посади виконувати службові обов'язки повинно бути оформлене наказом по організації, установі, підприємству. Поняттям "посадова особа підприємства" не охоплюється виконання функцій особою, яка офіційно не оформлена на конкретній штатній посаді.

По-друге, працівник може бути уповноваженим на роботу з митницею в разі отримання від керівника разового доручення, яке також повинно бути зафіксоване в правовому акті, з обов'язковою вказівкою на обсяг роботи, який необхідно виконати.

По-третє, посадовою особою підприємства може виступати особа, яка має право здійснювати певні дії на підставі відповідної довіреності або укладеної угоди.

При цьому останні дві категорії несуть відповідальність лише за ті дії, які містяться у дорученні або довіреності. В разі відсутності уповноваженого працівника на роботу з митницею, то відповідальність несуть персонально керівники.

У навчальній та науковій літературі більшість авторів, можливо з приводу недостатнього законодавчого визначення адміністративної відповідальності посадових осіб підприємств, цьому питанню приділяють недостатньо уваги.

На нашу думку, особливість адміністративної відповідальності посадових осіб підприємств полягає в наступному:

— до посадових осіб підприємств за порушення митних правил, порівняно з іншими громадянами, застосовуються більш суворі санкції. Про це свідчить той факт, що значна частина санкцій відповідних статей Митного кодексу є диференційованими, тобто на посадових осіб підприємств накладаються більші штрафні санкції;

— вони підлягають адміністративній відповідальності за недодержання норм митного законодавства, забезпечення виконання яких постійно або тимчасово входить до їх обов'язків;

— безпосереднім порушником встановлених правил може бути не сама посадова особа підприємства, а інші особи, оскільки трапляються випадки, коли посадовій особі подаються документи для здійснення митних процедур з недостовірними даними.

Таким чином, адміністративна відповідальність за порушення митних правил застосовується лише до фізичних осіб, юридичні особи не можуть виступати суб'єктом зазначеного виду адміністративної відповідальності, до відповідальності притягуються лише посадові особи підприємств. Хоча існуюча законодавча практика спонукала теорію адміністративного права визнати юридичну особу суб'єктом адміністративного проступку. Разом з тим перед законодавцем постало питання про необхідність розробки норм, які повинні створити єдиний механізм застосування адміністративних стягнень до юридичних осіб, оскільки зараз такі норми відсутні.

Одним з можливих варіантів вирішення питання про відповідальність юридичних осіб є його врегулювання окремим законодавчим актом, яким би міг стати, наприклад, Кодекс про відповідальність юридичної особи за вчинення адміністративних правопорушень, проте, на наш погляд, це не повинно стосуватись порушень митних правил. Недостатня визначеність такого правового явища, як відповідальність юридичної особи в законодавстві України та теорії про правову відповідальність не дозволяє

визначити більш конкретне місце цього суб'єкта в законодавстві України,
дати оптимальне його поняття.

РОЗДІЛ 5

МЕТА, СИСТЕМА ТА ВИДИ

АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Адміністративна відповідальність реалізується шляхом застосування до винних осіб *адміністративних стягнень*, тобто у своїй сукупності вони й складають систему заходів адміністративної відповідальності.

На думку І.О. Галагана, адміністративні стягнення відрізняються від двох інших заходів адміністративного примусу (попередження та припинення) способом забезпечення правопорядку, нормативними розбіжностями регламентації, цілями, фактичними підставами, правовими наслідками та процесуальними особливостями їх застосування. Адміністративні стягнення характеризуються стабільністю змісту і призначення. Вони застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків. Тому загальною особливістю їх є репресивний, каральний характер [39, 230].

Якщо орієнтуватись на поняття та цілі адміністративного стягнення, то його можна охарактеризувати як:

- міру відповідальності;
- міру виховання (виховна ціль щодо особи, яка скоїла правопорушення, та інших осіб);
- профілактичний захід (попереджувальна ціль – запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами) [89, 34].

Аналіз наукових досліджень, які тією чи іншою мірою торкаються стягнень, дає підстави виділити три основні підходи до визначення адміністративних стягнень. Адміністративні стягнення розглядаються:

- в інституційному аспекті – як елемент інституту адміністративної відповідальності;

- в нормативно-структурному аспекті – як елемент у структурі правової норми, тобто санкція правової норми;

- як вид адміністративної-правової санкції – як форма державного примусу [89, 35].

Таким чином, *адміністративне стягнення*, яке застосовується за порушення митних правил – це міра відповідальності, що зафіксована в санкції порушеної митно-правової норми чи норми, яка забезпечує її захист, що застосовується в адміністративному порядку митними органами або судом до особи, яка вчинила порушення митних правил.

Адміністративне стягнення має питому вагу в системі заходів, що застосовуються державою в особі її уповноважених органів з метою охорони та захисту суспільних відносин. Однак адміністративні стягнення виділяються серед них певними особливостями.

По-перше, розглядаючи адміністративні стягнення, треба, передусім виділити як характерну ознаку їх державно-примусовий характер.

По-друге, адміністративні стягнення поєднують у собі елементи карального, виховного та запобіжного характеру.

По-третє, особливість адміністративних стягнень досить часто вбачають у специфічному колі суб'єктів застосування. А саме переважно позасудовий характер застосування.

По-четверте, має певні особливості і мета застосування адміністративного стягнення, яка полягає в:

- а) покаранні правопорушника за скоєний проступок;
- б) профілактичному впливі на широке коло осіб, як тих, що були піддані адміністративному стягненню, так й інших [89, 36-38]

Адміністративні стягнення, як правило, полягають у позбавленні або обмеженні певних прав, благ. Цим досягається мета покарання порушника. За вчинений проступок громадянин або позбавляється будь-якого суб'єктивного права, або на нього покладаються спеціальні "штрафні" обов'язки. Крім втрат та обмежень адміністративне стягнення тягне для порушника ще й стан так

званої “адміністративної караності” (аналогічної судимості в кримінальному праві), який існує протягом одного року з дня закінчення виконання стягнення. Правове значення зазначеного стану полягає в тому, що вчинення до закінчення цього строку нового правопорушення тягне підвищену міру відповідальності. Отже адміністративні стягнення поєднують в собі елементи репресивного (карального), виховного та запобіжного характеру

Систему адміністративних стягнень закріплено в ст. 322 МК України, в якій їх перераховано з врахуванням зростання суворості. За порушення митних правил можуть бути накладені такі стягнення:

1) попередження;

2) штраф;

3) конфіскація товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Адміністративні стягнення відрізняються одне від одного за різними ознаками. Перш за все вони поділяються на *основні і додаткові*. Основні стягнення можуть накладатися лише самостійно, забороняється накладати за одне правопорушення два або більше основних стягнень. Як основні можуть застосовуватися всі адміністративні стягнення, перераховані в ст. 322 МК України. Конфіскація в окремих випадках може застосовуватися і як основний, і як додатковий вид стягнення. Накладення одночасно основного та додаткового адміністративного стягнення посилює каральний та виховний вплив на особу правопорушника.

На сьогоднішній день за порушення митних правил Митний кодекс визначає вичерпний перелік адміністративних стягнень. Проте існує достатньо багато видів адміністративних стягнень, які містяться в різних законодавчих актах і накладаються за різні види адміністративних

правопорушень, тому систему адміністративних стягнень слід розглядати тільки в теоретичному плані, оскільки єдиного закону, який би містив вичерпний їх перелік (в тому числі і стягнення, які накладаються на юридичних осіб) поки що не прийнято.

Розглянемо детальніше особливості застосування кожного із зазначених вище адміністративних стягнень. Перш за все слід зазначити, що не всі органи адміністративної юрисдикції мають право застосовувати заходи адміністративних стягнень, передбачених ст.322 МК України. Можливість їх використання обмежена специфікою правового положення конкретного суб'єкта адміністративної юрисдикції.

5.1. Попередження

Попередження полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. Це найменш суворе адміністративне стягнення, що застосовується за незначні порушення митних правил.

Відповідно до ст.324 МКУ попередження як стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому.

Таким чином, попередження — це інформування правопорушника, що його поведінка носить суспільно-шкідливий характер і засуджується нормами митного законодавства, і що йому слід припинити вчинення подібних проступків, в протилежному випадку в разі повторного вчинення правопорушення він буде притягнутий до більш суворого покарання. Застосовуючи цей вид адміністративного стягнення, керівник або заступник керівника митного органу дають негативну державну оцінку неправомірному діянню, а не вимагають припинити подібні проступки. Попередження виконує свою виховну роль тоді, коли застосовується не заочно, а у присутності правопорушника.

Як правило, попередження посадова особа виносить щодо осіб, дії або бездіяльність яких, не становлять підвищеної суспільної шкідливості. В діючому Митному кодексі існують лише три статті, санкції яких містять попередження (ст.330 Неподання митному органу документів, необхідних для здійснення митного контролю, ст.335 Причалування до суден, що перебувають під митним контролем, ст.344 Неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи)).

Рішення про застосування попередження згідно ст.324 МКУ приймається керівником або заступником керівника митного органу. В той же час, не виключається прийняття рішення про накладення попередження і суддею, по тих справах, суб'єктом яких є неповнолітня особа віком від 16 до 18 років, оскільки цю категорію справ розглядають виключно суди незалежно від кваліфікації (ч.2 ст.386 МКУ) або у зв'язку з оскарженням та опротестуванням постанови по справі.

Попередження вважається тільки тоді адміністративним стягненням, якщо воно оформлене у відповідному порядку письмовою постановою, яка повинна бути оголошена правопорушнику. Не може вважатися накладенням стягнення за порушення митних правил попередження, висловлене в усній формі без складання постанови у справі про порушення митних правил, а відтак особа не може вважатися такою, що притягнена до відповідальності за порушення митних правил.

Слід наголосити на тому, що для відповідної правової оцінки попередження важливо враховувати той факт, що в багатьох випадках його застосування обтяжує становище винного при вчиненні ним повторного протягом року адміністративного проступку, оскільки на нього може бути накладено більш серйозне стягнення — штраф.

Попередження як адміністративне стягнення відрізняється від усного зауваження рядом специфічних ознак:

1. Попередження вважається заходом адміністративного стягнення, а усне зауваження — заходом державного й громадського осудження.

2. Попередження як захід адміністративного стягнення виноситься у письмовій формі, а зауваження — в усній.

3. Попередження виконується компетентним органом, а усне зауваження застосовується органом (посадовою особою), уповноваженим вирішувати справу.

4. Попередження як захід стягнення призначається за проступок, який має більшу суспільну шкідливість, ніж той, за який можна обмежитись усним зауваженням.

5. Попередження є заходом адміністративної відповідальності, а усне зауваження застосовується як захід громадського впливу, який звільняє особу від адміністративної відповідальності (ст.21 КпАП).

В обох випадках орган (посадова особа) при вирішенні питання про притягнення до відповідальності особи повинен зважити не тільки усі обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, але й встановити фактори, які встановлюють доцільність застосування усного зауваження.

Порівняно з іншими стягненнями попередження — найбільш м'який захід адміністративної відповідальності. Воно має передусім морально-виховний характер і не зачіпає майнових та інших прав порушника, однак тягне за собою елемент кари. Тому попередження є одним із засобів боротьби з порушеннями митних правил та їх профілактики, хоча в правозастосовній практиці митних органів, як правило, застосовуються інші види адміністративних стягнень

5.2. Штраф

Штраф — найбільш поширений вид адміністративного стягнення майнового характеру. Він накладається на правопорушників в

адміністративному або судовому порядку у випадках і межах, передбачених Митним кодексом України.

Розмір штрафу визначається в кратному відношенні від офіційно встановленого розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян. Що стосується посадових осіб підприємств, на відміну від громадян, чинним законодавством встановлені більш високі розміри штрафів.

Адміністративні штрафи можуть встановлюватись у відносно визначеному розмірі (при наявності верхньої межі) — наприклад, ст.330 МК (до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) або з визначенням нижчого та верхнього рівнів у випадках підвищеної суспільної шкідливості діяння — ст.340 МК (від ста до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Таким чином, створюються умови, які впливають на накладення стягнення у вигляді штрафу, виходячи з самого виду правопорушення, з урахуванням особи, майнового стану винного. Крім цього, на розмір штрафу впливає вид суб'єкта правопорушення (громадяни або посадові особи) або вид органу адміністративної юрисдикції.

При регулюванні розмірів адміністративних штрафів законодавець не врахував в диспозиціях таку ознаку, наприклад, як повторність, що посилювало б відповідальності, тому зростання штрафних санкцій залежить, перш за все, від ступеня суспільної шкідливості діяння.

В адміністративному провадженні штраф застосовується виключно як грошове стягнення, хоча історії адміністративно-штрафної практики України відомі й інші його форми, наприклад, натуральний штраф (зерном, картоплею) в сільській місцевості.

Штраф в адміністративно-юрисдикційній практиці — домінуюча форма адміністративної відповідальності, оскільки він передбачений як альтернативний захід стягнення за більшість порушень митних правил.

Крім того, штраф як адміністративне стягнення слід відрізняти від правової (фінансової санкції) такого ж найменування, що застосовується до

юридичних осіб. Перше впливає на психічний статус або майновий стан правопорушника, друге ставить за мету компенсацію матеріального збитку, заподіяного внаслідок порушення договірних обов'язків. Правові (фінансові) штрафи визначаються в частковому, кратному, процентному відношенні залежно від суми договору, нанесених збитків або суми прибутку.

Штрафи — як адміністративні стягнення відрізняються від однойменної кримінально-правової санкції не тільки розмірами, але й порядком встановлення, своїм призначенням. Адміністративний штраф — основний вид стягнення, а штраф як кримінальна санкція може застосовуватись як основне, так і додаткове покарання. Адміністративний штраф не може застосовуватись як заміна інших стягнень, і може накладатись разом з додатковими стягненнями.

Отже, нескладний порядок застосування, значний виховний, превентивний, репресивний потенціал, оперативність процедури стягнення свідчать не тільки про самостійний характер адміністративного штрафу як виду штрафної каральної санкції, а й про доцільність подальшого вивчення можливостей цих санкцій в інтересах зміцнення державної дисципліни та засад законності в країні [73, 92].

Серед основних завдань реформування адміністративного законодавства, складовою частиною якого є законодавство, що регулює адміністративну відповідальність, слід виділити, на нашу думку, систему та зміст адміністративних стягнень, зокрема адміністративних штрафів. Наприклад, у деяких санкціях Митного Кодексу України розмір штрафу перевищує штрафні санкції Кримінального кодексу, тим самим нівелюється різниця між кримінальною та адміністративною відповідальністю. Слід також враховувати практику застосування адміністративних штрафів, коли найчастіше органи адміністративної юрисдикції накладають штрафи тільки максимального розміру, що є суттєвим порушенням вимог статті 33 Кодексу України про адміністративні правопорушення і принципу індивідуалізації стягнення [116, 38]. З цього приводу доцільно було б у законодавчому порядку передбачити

обов'язок юрисдикційного органу письмово обґрунтувати розмір накладеного штрафу. Цієї ж думки дотримується і А.Т. Комзюк, який пропонує законодавчо встановити максимальний розмір штрафу як адміністративного стягнення в межах середньої заробітної плати в країні (у виняткових випадках він може бути більшим, але за умови застосовування виключно у судовому порядку) і запровадити принцип відповідності розміру штрафу, який встановлюється за окремі адміністративні проступки, їх характеру та суспільної шкідливості [78, 15].

Розміри адміністративних штрафів доцільно було б переглянути з урахуванням економічного становища в країні, матеріального стану громадян, з тим, щоб адміністративні штрафи не були надмірно високими, водночас і не були недостатньо суворими, оскільки тоді вони втрачають свою ефективність.

Заслужовує на увагу досвід Німеччини. Так, Кримінальний кодекс встановлює штраф залежно від денних ставок правопорушника. Розмір денної ставки визначає суд з урахуванням особистого матеріального стану особи. При цьому суд виходить, як правило, з чистого доходу, який має чи може мати у середньому особа в день.

Крім того, на наш погляд, з метою забезпечення виконання постанов варто було б у законодавчому порядку розширити можливість заміни одних стягнень іншими. Якщо особа злісно ухиляється від сплати штрафу, доцільно було б застосувати більш суворе покарання, яке б містилося в іншому законодавчому акті.

5.3. Конфіскація

Конфіскація як стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому необхідно враховувати, що вона застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Конфіскація поширюється на:

- 1) безпосередні предмети порушень митних правил,
- 2) товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, при цьому під товарами необхідно розуміти будь-яке рухоме майно (у тому числі валютні цінності, культурні цінності), електричну, теплову та інші види енергії, а також транспортні засоби, за винятком транспортних засобів, що використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України;
- 3) транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України. При цьому транспортними засобами визнаються будь-які засоби авіаційного, водного, залізничного, автомобільного транспорту, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України.

Відповідно до ч. 6 ст.41 Конституції України конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Дане конституційне положення продубльоване і в Митному кодексі, хоча до прийняття Конституції України конфіскацію мали право застосовувати не тільки суди, але й посадові особи інших органів.

У зв'язку з чим, конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом та іншими законами України. Тому конфіскація як адміністративне стягнення є судово-адміністративним заходом, що застосовується в переважній більшості як основний вид стягнення. Проте, наприклад, ст.345 (Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності) санкція якої визначає конфіскацію як додатковий вид стягнення.

Перелік товарів та предметів, на які поширюється конфіскація є вичерпним. Тому даний вид стягнення характеризується тим, що

конфіскується не все майно, яке належить або не належить порушнику, не будь-які товари, що мають митну вартість, а лише предмети, що пов'язані із вчиненням порушення митних правил. Перелік товарів та предметів, на які поширюється конфіскація є вичерпним. Тому даний вид стягнення характеризується тим, що конфіскується не все майно, яке належить або не належить порушнику, не будь-які товари, що мають митну вартість, а лише предмети, що пов'язані із вчиненням порушення митних правил.

Не підлягають конфіскації транспортні засоби, якщо вони використовувалися як засіб переміщення товарів, оскільки в переважній більшості до скоєного правопорушення вони мають опосередковане значення. Тому в зазначених випадках конфіскації підлягають лише безпосередні предмети порушення митних правил. Наприклад, якщо водієм вантажного транспортного засобу під час здійснення митного контролю в кабіні автомобіля під сидінням було виявлено 20 блоків цигарок для власного вживання або провідником залізничного вагону у неробочому тамбурі було приховано 10 літрів спирту етилового. Доцільності у конфіскації вантажного транспортного засобу або вагону залізничного потягу не має.

Під час прийняття рішення про вилучення транспортних засобів необхідно користуватися п.18 Постанови Пленуму Верховного суду України від 03 червня 2005 № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил», а саме: транспортні засоби, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до встановленого розкладу руху на підставі міждержавних (міжвідомчих) угод про транспортне сполучення, конфіскації не підлягають.

У разі коли неможливо конфіскувати товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від

митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, з осіб, які вчинили порушення митних правил, стягується вартість зазначених товарів, транспортних засобів у порядку, встановленому законодавством України. Тому законодавець передбачив можливість конфіскації предмета у грошовому еквіваленті — рівноцінному предмету, який підлягає конфіскації.

Конфіскацію як адміністративне стягнення необхідно відрізняти від вилучення як заходу адміністративного припинення, яке полягає в тимчасовому вилученні товарів, транспортних засобів та документів під час провадження у справах про порушення митних правил за наступними ознаками:

1) конфіскація – це вид адміністративного стягнення, вилучення – одна з процесуальних дій, яка використовується під час провадження у справах про порушення митних правил;

2) конфіскація – це безоплатна передача предметів та товарів у власність держави, вилучення – це тимчасове зберігання товарів у митному органі до вирішення справи в суді (ст.377 МКУ). Вилучені предмети зберігаються на складі митного органу або в іншому визначеному його керівником місці до набрання чинності постановою у справі про порушення митних правил.

3) конфіскацію мають право застосовувати виключно суди, вилучення здійснюють посадові особи митних органів під час складання протоколів про порушення митних правил або як окрему процесуальну дію під час митного розслідування;

4) вилученню підлягають ті самі предмети, що й конфіскації, але вилучатися можуть і документи;

5) конфіскація оформлюється постановою суду, вилучення – протоколом вилучення;

б) на відміну від конфіскації, в разі відсутності рішення суду про конфіскацію, вилучені товари та транспортні засоби повертаються власнику.

РОЗДІЛ 6

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПРАВИЛ НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Загальні правила накладення стягнень за адміністративні правопорушення, які конкретизують і поглиблюють конституційні принципи законності, гуманізму, індивідуалізації адміністративної відповідальності, закріплено в главі 4 КпАП України та главою 56 Митного кодексу України.

Виконання загальних правил при застосуванні адміністративних стягнень виявляється перш за все в неухильному додержанні принципу законності. Під час накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил необхідно додержуватися наступних правил:

1. Стягнення за адміністративні правопорушення накладається в межах, встановлених нормативним актом, який передбачає відповідальність за вчинене правопорушення в точній відповідності з Митним кодексом України. Відповідно до ч.1 ст. 327 МКУ стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, встановленому Митним кодексом та іншими законами України.

Це правило означає, по-перше, що за вчинений проступок накладається стягнення тільки того виду, який встановлено в санкції відповідної статті МКУ. Не можна, наприклад, застосовувати попередження за відправлення транспортного засобу без дозволу митного органу (ст.334) або конфіскацію за неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) (ст.344), оскільки ці стягнення санкціями відповідних статей не передбачено.

2. Стягнення накладається в точно визначених законом межах. Не допускається застосування стягнення нижче нижчої межі, передбаченої санкцією відповідної статті, а також перевищення його максимального розміру. Наприклад, за порушення встановленого порядку знищення (руйнування) товарів встановлено штраф від 50 до 200 неоподатковуваних

мінімумів доходів громадян, саме в цих рамках його і необхідно застосовувати.

3. Конфіскація як додатковий вид стягнення може накладатися лише у випадках, коли її застосування прямо передбачене законом. Не допускається застосування додаткового без основного стягнення. Митний кодекс передбачає накладення додаткового стягнення у вигляді конфіскації, наприклад, у ст.345 (Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності). Решта статей передбачає накладення конфіскації як основного виду стягнення.

Крім того, єдина безальтернативна санкція щодо порушень митних правил міститься у ст.341 (Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання), де конфіскація представлена як основний вид стягнення.

4. При накладенні адміністративного стягнення мають бути дотримані всі інші вимоги адміністративного та митного законодавства. Маються на увазі вимоги щодо наявності складу порушень митних правил, відсутності обставин, що виключають та звільняють від адміністративної відповідальності, підвідомчисть справ, строків накладення адміністративних стягнень тощо. Важливо також враховувати, що деякі види стягнень взагалі не застосовуються до певних категорій громадян, про що йшлося у попередніх розділах.

З метою індивідуалізації відповідальності ч.2 ст.33 КпАП вимагає від органу (посадової особи), уповноваженого розглядати справу про порушення митних правил, при накладенні стягнення враховувати:

- а) характер вчиненого правопорушення;
- б) особу порушника;
- в) ступінь його вини;
- г) майновий стан;
- д) обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

Зазначений перелік є вичерпним, тому під час накладення

адміністративних стягнень необхідно обов'язково враховувати всі чинники, які зазначені у ч.2 ст.33 КУАП, оскільки це законодавча вимога.

Про характер порушень митних правил свідчать його об'єкт, тобто суспільні відносини, на які посягає проступок (наприклад, порядок здійснення митного контролю), а також ознаки, що характеризують об'єктивну сторону правопорушення (дія чи бездіяльність), характер і розмір заподіяних збитків державі, час, місце, спосіб, засоби вчинення правопорушення тощо.

В адміністративному та митному законодавстві не існує відповідної статті, яка б визначала ступінь суспільної шкідливості порушень митних правил (як, наприклад, в кримінальному законодавстві, тяжкі злочини, особливо тяжкі тощо). Тому в митному законодавстві ступінь суспільної шкідливості залежить від санкції відповідної статті. Чим вище міра покарання, тим вище ступінь суспільної шкідливості, однак чітко визначених законодавчих критеріїв не існує.

Особу порушника характеризують перш за все ознаки властиві суб'єктові проступку. По-перше, вік правопорушника; по-друге, загальний чи спеціальний суб'єкт порушень митних правил; по-третє, осудність чи неосудність; по-четверте, громадянство правопорушника тощо. Крім того, необхідно враховувати соціальний стан, наявність чи відсутність протиправної поведінки в минулому, а також характеристики в трудовому колективі і в побуті, ставлення до сім'ї, колег по роботі, навчанню тощо. Всі ці обставини має бути встановлено органом (посадовою особою), який розглядає справу, щоб мати повну уяву про особу порушника.

Ступінь вини правопорушника залежить від форми вини з якою вчинено проступок, а також від мотиву і мети його вчинення. Зрозуміло, що вчинення правопорушення умисно відрізняється від вчинення його з необережності. У першому випадку ступінь вини порушника вищий. Деякі порушення митних правил можуть бути вчинені тільки умисно. В цих випадках для визначення ступеня вини має значення вид умислу — прямий чи непрямий.

Якщо проступок вчинено з прямим умислом, то ступінь вини порушника може підвищити наявність корисливого або іншого мотиву. Необережність також має два прояви: недбалість та самовпевненість, що також має значення під час накладення стягнення.

Майновий стан правопорушника має бути враховано при застосуванні окремих адміністративних стягнень: штрафу, конфіскації. При цьому враховується не тільки розмір заробітної плати особи, а й всі інші види її прибутку, які підлягають оподаткуванню, а також наявність або відсутність у неї утриманців. Крім того, може бути враховано наявність нерухомості, яка належить на правах приватної власності.

На наш погляд, зазначена позиція законодавця суперечить принципу рівності усіх перед законом, що закріплена у ст. 24 Конституції України, яка визначає, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, **майнового стану**, місця проживання, за мовними та іншими ознаками. Крім того, ч.2 ст.32 Основного Закону зазначає: „Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини”. В перелік цих випадків передбачених ч.2 зазначеної статті, порушення митних правил, на наш погляд, не підпадають. Тому, механізму отримання інформації про майновий стан правопорушника посадовими особами митних органів не існує, а таке положення КпАП суперечить чинній Конституції України.

Аналіз вищезазначених обставин, що впливають на накладення адміністративних стягнень, засвідчує про те, що вони законодавчо не врегульовано, а тому їх з'ясування залежить від обставин кожної конкретної справи про порушення митних правил.

Однак, лише одна з них має законодавче закріплення, а саме обставинам,

що пом'якшують і обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, присвячено окремі статті КпАП. Стаття 34 КпАП обставинами, що пом'якшують відповідальність, визнає:

- щире розкаяння винного;
- відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди;
- вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин;
- вчинення правопорушення неповнолітнім;
- вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року.

Цей перелік може бути доповнено законодавством, тобто він не є вичерпний, а відкритим. Більше того, орган (посадова особа), який розглядає справу, може визнати обставинами, що пом'якшують відповідальність, не передбачені законом (наприклад, похилий вік, наявність у правопорушника утриманців тощо).

На відміну від обставин, що пом'якшують відповідальність, у ст.35 КпАП дано повний вичерпний перелік обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративні правопорушення, тобто його не може бути розширено органами адміністративної юрисдикції. До таких обставин віднесено:

- продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;
- повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин;
- втягнення неповнолітнього в правопорушення;
- вчинення правопорушення групою осіб;
- вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;
- вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Залежно від характеру

адміністративного правопорушення орган (посадова особа), який накладає стягнення може не визнати останню обставину такою, що обтяжує відповідальність (наприклад, для відповідальності за порушення порядку зберігання товарів на митних ліцензійних складах в переважній більшості байдуже, чи вчинено його у стані сп'яніння).

Обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність, мають велике значення при накладенні стягнення. Врахування обставин, що пом'якшують відповідальність, дає органу (посадовій особі), який розглядає справу, право призначити стягнення ближче до мінімуму санкції статті, якою передбачено відповідальність за порушення митних правил, а якщо санкція альтернативна — застосувати більш м'який вид стягнення. Крім того, в таких випадках можливе звільнення порушника від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів справи на розгляд громадської організації чи трудового колективу або закриттям справи за малозначимістю з оголошенням усного зауваження. Наявність же обставин, що обтяжують відповідальність, навпаки надає можливість накласти стягнення, яке дорівнює максимуму санкції статті МК або наближене до цього максимуму, а за альтернативної — застосувати більш суворе стягнення.

При накладенні стягнення обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, враховуються лише за умови, якщо вони перебувають за межами складу правопорушення, тобто не є його складовою частиною. Так, наприклад, незупинення транспортного засобу в зоні митного контролю за умови керування транспортним засобом або судном у стані сп'яніння обтяжує відповідальність, оскільки ця ознака безпосередньо входить до складу адміністративного правопорушення передбаченого ст.130 КпАП, і як наслідок призвело до скоєння порушення митних правил.

5. До загальних належать також правила накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох правопорушень. У статті 36 КпАП визначено, що в разі вчинення однією особою двох або більше адміністративних порушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення

окремо. Такий порядок застосування стягнень зумовлений тим, що справи про порушення митних правил стосовно однієї і тієї ж особи вирішують суди або митні органи. Наприклад, громадянин, здійснив дії, спрямовані на переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тим самим неправомірно намагався звільнитися від сплати податків і зборів або зменшити їх розмір. За перше правопорушення стягнення накладає суддя, а за друге — керівник або заступник керівника митного органу.

Ситуація змінюється, якщо справи про кілька порушень митних правил розглядає один орган (посадова особа). В таких випадках накладається стягнення в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених, при цьому може бути приєднано додатковий вид стягнення з санкції статті, що поглинається.

6. За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове стягнення, застосування лише додаткового стягнення без основного не допускається.

7. Для забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення дуже важливе чітке регулювання різних строків притягнення до адміністративної відповідальності, а також порядку обчислення строків стягнення.

При накладенні адміністративного стягнення за порушення митних правил необхідно враховувати положення ст.328 МКУ, яка визначає три часові межі застосування адміністративних стягнень: загальний (2 місяці), скорочений (1 місяць) та безстроково.

За загальним правилом адміністративні стягнення у вигляді попередження, штрафу можуть бути накладені не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - два місяці з дня його виявлення.

Скорочений строк поширюється на ті випадки, коли дізнавачем або слідчим винесена постанова про відмову в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, стягнення у вигляді попередження, штрафу може бути накладено не пізніш як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття. Скорочення зазначеного строку обумовлено тим, що під час перевірки первинного матеріалу кримінальної справи або в процесі дізнання фактичні обставини скоєння правопорушення з'ясовано, тому необхідно їх закріпити в процесуальних документах відповідно до норм Митного кодексу України.

Для більшості правопорушень точкою відліку строку давності притягнення до адміністративної відповідальності є день вчинення правопорушення. При цьому день вчинення правопорушення в 2-місячний строк не включається. Строк спливає о 24 годині останньої доби другого місяця.

При триваючому правопорушенні початок перебігу строку давності визначається по-іншому. Точкою відліку тут є момент виявлення проступку. Це пояснюється характером триваючих правопорушень. Вони вчиняються в межах тривалого часу, характеризуються безперервним здійсненням єдиного діяння. До них може бути віднесено, наприклад, недоставляння до митного органу товарів, транспортних засобів, документів; неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи); порушення зобов'язання про транзит тощо. До триваючих правопорушень слід також відносити порушення зобов'язання про зворотне вивезення чи зворотне ввезення товарів, тобто відповідно до діючого законодавства максимальний строк перебування товарів у зазначеному режимі не повинен перевищувати один рік. Однак, громадянин може їх вивозити з порушенням встановленого граничного строку через півроку після закінчення встановленого строку. Тому, днем скоєння правопорушення вважається наступний день після закінчення річного строку, а виявлення

правопорушення відбулося під час перетину митного кордону, тобто через півроку.

В разі пропущення строків накладення адміністративних стягнень, правопорушник звільняється від відповідальності, оскільки будь-яка вищестояща посадова особа митного органу, суддя, прокурор або інші особи не мають права подовжувати строк адміністративного стягнення, незалежно від того чи необхідно додаткова перевірка матеріалів чи новий розгляд справи.

Безстроково може бути застосована конфіскація, тобто примусове вилучення товарів та транспортних засобів відбувається незалежно від часу вчинення або виявлення порушення митних правил.

8. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом та іншими законами України. Товари, транспортні засоби, вилучені митним органом, щодо яких винесена постанова судді про конфіскацію, передаються державному виконавцеві.

У разі коли неможливо конфіскувати товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, з осіб, які вчинили порушення митних правил, стягується вартість зазначених товарів.

9. При накладенні стягнення у вигляді конфіскації також необхідно звертати увагу на те, що витрати митного органу, пов'язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил.

10. Якщо особа, яка була піддана адміністративному стягненню, протягом

року з дня закінчення виконання стягнення не вчинила нового адміністративного правопорушення, то ця особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Цей строк обчислюється з моменту закінчення виконання адміністративного стягнення і становить один рік.

Фактичним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення слід вважати: при попередженні – оголошення постанови правопорушнику або отримання правопорушником копії постанови; при штрафі – з моменту сплати повної суми штрафу; при конфіскації – при фактичному вилученні державним виконавцем товарів та транспортних засобів. Крім того, необхідно також пам'ятати, що вчинення протягом року однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, визнається обтяжливою обставиною.

Для визнання особи такою, що не була піддана адміністративному стягненню, не потрібно видання будь-якого спеціального документа. Стягнення погашається автоматично після закінчення річного строку і при відсутності нових правопорушень протягом цього строку. Якщо ж особа вчинить нове правопорушення до погашення стягнення за попереднє, перебіг строку переривається. Давність у цих випадках починається з моменту закінчення виконання адміністративного стягнення призначеного за знову вчинений проступок.

РОЗДІЛ 7

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

7.1 Провадження у справах про порушення митних правил

Адміністративно-юрисдикційній діяльності митних органів притаманна певна процесуальна форма, зміст якої врегульований правовими нормами, що сконцентровані в Кодексі України про адміністративні правопорушення, Митному кодексі України. Поряд з зазначеними основними законодавчими актами конкретні процедури здійснення цієї діяльності регламентуються також низкою законодавчих та підзаконних нормативних актів. Характерною особливістю діяльності митних органів по застосуванню заходів адміністративного впливу щодо осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, є законодавча регламентація порядку здійснення конкретних процедур, з яких і складається ця діяльність. Іншими словами, формою реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень митними органами є здійснюване ними *провадження в справах про порушення митних правил*.

Провадження в справах про порушення митних правил визначається як різновид провадження у справах про адміністративні правопорушення та складається з низки послідовних дій юрисдикційних органів, які згідно з нормами адміністративного та митного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності та на забезпечення виконання винесеної постанови.

Аналіз законодавства України дає змогу виділити два види провадження у справах про адміністративні правопорушення: *звичайне та спрощене*. *Звичайне* детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу: визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх

застосування; права і обов'язки учасників провадження; порядок розгляду справ; факти, обставини, що є доказами.

Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених ст.258 КпАП. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. Протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує рішення про накладення стягнення (штрафу або попередження) на місці вчинення правопорушення. Однак спрощена процедура притягнення до адміністративної відповідальності за ПМП діючим законодавством не передбачена.

Завданнями провадження, згідно зі ст.245 КпАП України є: *своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі дотримання законів, зміцнення законності.*

Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на підставі єдиних принципів. В адміністративно-процесуальній науці до проблем принципів провадження в справах про адміністративні правопорушення, зокрема, звертались О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, А.П. Ключніченко, В.Д. А.Т. Комзюк, А.В. Матіос, М.М. Тищенко, Д.В. Приймаченко, Сорокін, Н.Г. Саліщева, та ряд інших авторів.

Не звертаючи увагу на відмінності у поглядах на перелік принципів, які лежать основі адміністративного процесу, ідея про те, що вони, по суті, є похідними від конституційних, не викликає спорів. Серед принципів провадження можна назвати такі: законності, об'єктивної істини, публічності, гласності, національної мови, двоступеневості, безпосередності, змагальності сторін, простоти і швидкості тощо.

Процесуальний регламент провадження в справах про адміністративні правопорушення складається із сукупності однорідних груп процесуальних

дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків. Ці однорідні групи процесуальних дій прийнято називати *стадіями*. Як зазначає Д.М. Бахрах, *під стадією слід розуміти таку порівняно самостійну частину провадження, яка, поряд з його загальними завданнями, має притаманні тільки їй завдання, документи та інші особливості* [22, 324]. Стадії відрізняються одна від одної і колом учасників провадження, характером проваджуваних дій та їх юридичною роллю.

Розв'язання завдань кожної стадії оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність. Після прийняття такого акта розпочинається нова стадія. Стадії органічно пов'язані між собою; наступна, як правило, починається лише після того, як закінчена попередня, на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше.

Слід мати на увазі, що в чинному законодавстві такі стадії спеціально не виділяються. В юридичній літературі ж немає єдиної думки щодо їх кількості та назви. Як правило, у спеціальній літературі виділяється чотири стадії провадження:

- 1) порушення справи про порушення митних правил та митне розслідування;
- 2) розгляд справи по суті та винесення по ній постанови;
- 3) перегляд справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови по справі;
- 4) виконання постанови по справі.

1. Порушення справи про порушення митних правил та митне розслідування — це початкова стадія адміністративного провадження, якою охоплюється комплекс першочергових процесуальних дій, що забезпечують згодом можливість всебічного, повного та об'єктивного розгляду справи по суті.

Фактом порушення адміністративного провадження по конкретній справі офіційно фіксується подія правопорушення та особа, яка його вчинила,

з'ясовується сутність порушення, робиться його попередня оцінка, збираються конкретні докази.

Приводами та підставами відповідно до Митного кодексу України, для порушення провадження у справах про порушення митних правил є:

- 1) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;
- 2) повідомлення про вчинення порушення митних правил, одержані від інших органів (у тому числі митних) України;
- 3) повідомлення про вчинення порушення митних правил, одержані від митних і правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій

Спеціальним процесуальним актом про порушення митних правил, подібно постанові про порушення кримінальної справи, є протокол про порушення митних правил. Протокол є єдиною підставою для подальшого провадження у справі про порушення митних правил. Від того, наскільки грамотно він складений, залежить правильність розгляду справи по суті та обґрунтованість застосування стягнення.

В ст.247 КпАП наведено *обставини, за яких адміністративна справа не порушується, а порушена справа підлягає закриттю*: 1) відсутність події та складу адміністративного правопорушення; 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку; 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність; 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони; 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; 6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; 7) закінчення на момент розгляду справи строків, передбачених ст.38 КпАП; 8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про

адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи; 9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Під час вирішення питання про закриття справи про ПМП необхідно враховувати положення статті 395 МКУ, яка передбачає, що підставами для скасування постанови про накладення стягнення або про припинення провадження у справі про порушення митних правил є:

1) відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил;

2) необ'єктивність або неповнота провадження у справі або необ'єктивність її розгляду;

3) невідповідність викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи;

4) винесення постанови неправомочною особою, безпідставне недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду, якщо таке обмеження зашкодило всебічному розгляду справи та вплинуло або могло вплинути на винесення обгрунтованої постанови за результатами її розгляду;

5) неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;

6) накладення стягнення, не передбаченого цим Кодексом.

Підставами для скасування чи зміни постанови про накладення стягнення або про припинення провадження у справі про порушення митних правил можуть бути визнані й інші визначені законами обставини

Таким чином, порушення адміністративної справи, яка є початковою стадією провадження у справах про порушення митних правил, являє собою комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення самої події правопорушення, обставин проступку, їх фіксацію та кваліфікацію..

До процесуальних дій, які можуть використовуватися в першій стадії провадження належать:

- 1) складання протоколу про порушення митних правил;
- 2) витребування документів, потрібних для провадження у справі про порушення митних правил;
- 3) вилучення товарів, транспортних засобів і документів;
- 4) митне обстеження;
- 5) пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання;
- 6) призначення експертизи;
- 7) взяття проб і зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

Зазначені процесуальні дії мають за мету створити відповідну доказову базу для накладення адміністративного стягнення і, як наслідок, притягнення особи до відповідальності та мають вичерпний перелік.

Відповідно до ст.363 МКУ про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, складає протокол. Протокол складається у двох примірниках, один з яких вручається під розписку особі, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил.

Якщо при складенні протоколу особа, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, була відсутня й у разі відмови цієї особи одержати примірник протоколу, до нього вноситься відповідний запис, який засвідчується особою, що склала протокол, і свідками, якщо вони є, після чого зазначений примірник надсилається цій особі за повідомленою нею або наявною в митному органі адресою (місцем проживання або фактичного перебування). Протокол вважається врученим, навіть якщо особа, яка вчинила порушення митних правил і притягується до відповідальності, не перебувала за повідомленою нею адресою або місце проживання чи фактичного перебування було названо нею неправильно.

При потребі оформлюється додаток до протоколу за встановленою формою, який є невід'ємною частиною протоколу. Про заповнення додатка у відповідній графі протоколу вчиняється запис.

З метою повноти й об'єктивності провадження у справі про порушення митних правил посадова особа, у провадженні якої перебуває ця справа, може *випребувати* будь-які документи й інформацію, потрібну для розгляду справи. Така вимога викладається письмово в довільній формі із зазначенням строку виконання - 5 діб.

Особа, якій адресовано вимогу про подання документів, зобов'язана не пізніше установленого строку надіслати їх посадовій особі митного органу, яка вимагає їх. В разі порушення зазначеного строку, правопорушник може бути притягнений до відповідальності за ст.342 МКУ.

Митне обстеження є цільовим, примусовим обслідуванням транспортних засобів, приміщень і територій підприємств з метою виявлення:

- безпосередніх предметів порушення митних правил;
- товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю;
- транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України;
- документів, потрібних для розгляду справи про порушення митних правил.

Посадова особа митного органу, яка організує й проводить обстеження територій і приміщень підприємств, зобов'язана залучити до участі в обстеженні власника (володільця) об'єкта обстеження або його представника, а при проведенні обстеження транспортного засобу - його власника (володільця), або водія, або експедитора. Для роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань, для участі в процесуальній дії можуть залучатися спеціалісти (експерти).

Якщо під час проведення митного обстеження застосовувались фотографування, кіно- й відеозйомка, звукозапис або використовувались інші технічні засоби контролю, у протоколі повинні бути зазначені їх назви, умови й порядок їх застосування, об'єкти, щодо яких вони були застосовані, а також одержані результати митного обстеження.

Якщо хтось із учасників митного обстеження відмовляється підписати протокол, про це в протоколі вчиняється відповідний запис, який підписується особою, яка провадила митне обстеження. Особі, яка відмовилась підписати протокол, повинна бути надана можливість дати пояснення про причини відмови, які вносяться чи додаються до протоколу.

Послідовність митного обстеження залежить від обставин у конкретному випадку, у ході його проведення посадовою особою повинно бути забезпечено ретельний огляд усіх об'єктів, які перебувають у місці обстеження.

Митне обстеження може бути послідовним (оглядається вся територія, приміщення, транспортний засіб), вибіркоким (огляд окремих місць, де передбачається можливе розташування предметів і документів, які підлягають виявленню), частковим (обстеження тільки тих приміщень, місць, у яких, виходячи з розміру, можливе розташування предметів і документів, які підлягають виявленню).

На заключній стадії митного обстеження здійснюється фіксація результатів обстеження в протоколі. Усе виявлене на місці події повинно бути пред'явлене понятим, які, як правило, повинні переміщуватись разом із посадовою особою, що провадить митне обстеження. Огляд предметів і документів, виявлених під час митного обстеження, здійснюється, як правило, на місці проведення відповідної дії. Якщо для більш ретельного огляду предметів і документів потрібно більше часу або за інших обставин, огляд провадиться в митному органі або в іншому приміщенні.

Вилучення безпосередніх предметів порушень митних правил, товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися

для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України, документів, потрібних для розгляду справи про порушення митних правил, а також товарів, транспортних засобів у розмірах, необхідних для забезпечення стягнення штрафу або вартості безпосередніх предметів порушення митних правил, транспортних засобів, що використовувалися для їх переміщення через митний кордон України, полягає в примусовому припиненні володіння, розпорядження особою, що скоїла порушення митних правил, зазначеними предметами та їх використання.

Вилучення товарів, транспортних засобів у розмірах, потрібних для забезпечення стягнення штрафу або вартості безпосередніх предметів порушень митних правил і транспортних засобів, що використовувалися для їх переміщення через митний кордон України, може бути проведено виключно в осіб, які не мають в Україні постійного місця проживання або адреси.

При проведенні вилучення обов'язкова участь понятих (не менше 2-х осіб). Вилучення проводиться в присутності особи, у якій вилучаються товари, транспортні засоби, документи. Копія протоколу вручається під підпис особі, у якій вилучено товари, транспортні засоби, документи.

Вилучені предмети зберігаються на складі митного органу або в іншому визначеному його керівником місці до набрання чинності постановою у справі про порушення митних правил.

Вилучені безпосередні предмети порушень митних правил, а також товари, транспортні засоби, вилучені в розмірах, потрібних для забезпечення стягнення штрафу або вартості безпосередніх предметів порушень митних правил і транспортних засобів, що використовувалися для їх переміщення через митний кордон України, підлягають поверненню власникам або вповноваженим ними представникам:

- у разі винесення судом постанови у справі про порушення митних правил про закриття провадження у справі. При цьому митному органу потрібно враховувати необхідність сплати власником вилучених предметів або повноваженим ним представником митних платежів, якщо такі передбачено митним законодавством;

- у разі винесення судом постанови у справі про порушення митних правил про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. При цьому митному органу потрібно враховувати виконання правопорушником постанови суду і сплату митних платежів, якщо такі передбачено митним законодавством.

Пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для *впізнання* є процесуальною дією, сутність якої полягає в установленні тотожності одного із запропонованих об'єктів з образом раніше баченого об'єкта.

Для впізнання пред'являються предмети, що мають зовнішні індивідуальні ознаки. Коли таких ознак предмети не мають (зерно, кулі заводського виготовлення і т. п.), то для впізнання вони не пред'являються.

Особа, що впізнаватиме, до пред'явлення їй об'єктів для впізнання опитується про обставини, за яких вона спостерігала товари, транспортні засоби, документи, про їх ознаки (найменування, вид, марку, розмір, форму, колір тощо) й особливості (сліди ремонту, зносу, корозії тощо), завдяки яким вони можуть бути впізнані. Під час опитування особи, яка впізнаватиме, слід з'ясувати:

- обставини й об'єктивні фактори спостереження: у яких умовах особа, яка впізнаватиме, спостерігала об'єкт, у зв'язку з чим це відбувалося; у який час доби відбувалося спостереження, яким було освітлення, як довго відбувалося спостереження тощо;

- суб'єктивні фактори, що впливають на повноту й вірність сприйняття: стан зору особи, яка впізнаватиме, особливості її пам'яті, чи добре вона запам'ятала об'єкт спостереження, чи звернула увагу на його індивідуальні ознаки й чи може вона їх описати;

- наявність характерних ознак та індивідуальних особливостей об'єкта спостереження;
- чи може особа, яку опитують, упізнати об'єкт серед інших, однорідних;
- чи може хто-небудь підтвердити свідчення про ознаки й особливості об'єкта спостереження.

Товари, транспортні засоби й документи пред'являються в групі однорідних товарів, транспортних засобів і документів, які мають однакові загальні ознаки. Кількість предметів і документів, крім того, що впізнають, повинна бути не менше двох. Винятком може виступати рідкісні або унікальні предмети. До таких предметів належать витвори мистецтва (картини, скульптури), ювелірні вироби, предмети релігійного культу (ікони).

Пред'явлення для впізнання проводиться в присутності понятних. Посадовою особою митного органу для участі в пред'явленні для впізнання можуть залучатися спеціалісти (психологи, криміналісти, інженери тощо).

Пред'явлення для впізнання проводиться в такій послідовності:

- запрошення в приміщення понятних, спеціалістів;
- розміщення предметів, забезпечення їх ярликами з номерами;
- виклик особи, яка впізнає, способом, що виключає підказку з боку посадової особи митного органу;
- роз'яснення учасникам пред'явлення для впізнання мети його проведення та їх обов'язків;
- пропозиція особі, яка впізнає, сказати, чи впізнає вона серед предметів той, що бачила раніше. Навідні запитання є неприпустимими. Особі, яка впізнає, надається можливість узяти в руки предмет і роздивитись його з усіх боків;
- отримання відповіді особи, яка впізнає, про результати впізнання. Якщо предмет упізнано, то потрібно встановити за якими саме ознаками. У разі коли особа може зазначити лише загальні ознаки, схожість, але не тотожність предмета впізнання або є відмінності загальних чи дрібних ознак запропонованого предмета з образом раніше баченого - предмет не впізнано.

Фіксація пред'явлення для впізнання проводиться в протоколі, який складається за формою, установленю Держмитслужбою України, а при потребі також за допомогою фото-, відеозйомки. У випадку впізнання предмета вся запропонована група фотографується, а на фотокартці відмічаються індивідуалізуючі ознаки, названі особою, яка впізнає.

У разі виникнення потреби в спеціальних знаннях у окремих галузях науки, техніки, мистецтва, релігії тощо посадова особа митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил призначає експертизу.

Метою проведення експертизи є отримання науково обґрунтованого, належним чином процесуально оформленого висновку експерта про виявлені ним факти, які разом з іншими джерелами доказів будуть оцінені посадовою особою митного органу чи судом.

Поставлені перед експертом питання та його висновок не повинні виходити за межі спеціальних знань експерта. Рішення про призначення експертизи є обов'язковим для експерта, а також для посадових осіб підприємства, де працює експерт.

Етапи підготовки до проведення експертизи:

- визначення виду експертизи залежно від галузі спеціальних знань, потрібних для вирішення поставлених питань, і категорії об'єктів, які досліджуються;
- визначення послідовності проведення експертиз у випадку, коли одні й ті ж самі об'єкти підлягають різним експертним дослідженням або коли проведення одних експертиз обумовлено результатами інших;
- визначення часу проведення експертизи - експертиза призначається тоді, коли зібрано всі потрібні для її проведення матеріали;
- підготовка об'єктів, матеріалів справи про порушення митних правил для проведення експертизи. Визначається кількість предметів, що передаються на дослідження, відбираються проби й зразки, установлюються фактичні відомості, потрібні для надання обґрунтованого висновку. Допомогою в

підготовці матеріалів для експертизи можуть бути консультації з експертами, яким буде доручено проведення експертизи, ознайомлення з рекомендаціями, викладеними в методичній літературі;

- вибір експертної установи або експерта (спеціаліста).

Про призначення експертизи посадова особа митного органу виносить постанову, яка повинна містити крім загальних відомостей (часу, місця її винесення, ким її винесено), фактичні дані, що свідчать про підстави проведення й визначальні реальні умови проведення конкретної експертизи. У ній викладаються обставини справи, у зв'язку з якими виникла потреба у використанні спеціальних знань, зазначається, проведення якої експертизи потрібне, назва експертної установи або прізвище, ім'я й по батькові експерта (спеціаліста), якому доручено проведення експертизи, перераховуються об'єкти експертизи - матеріали справи, надані в розпорядження експерта, товари, транспортні засоби, окремі документи й інші матеріали справи, що містять інформацію, яка має відношення до предмета експертизи й потрібна для надання висновку - і встановлюється предмет експертизи, тобто формулюються питання, що підлягають вирішенню.

Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеного ним дослідження й відповіді на поставлені запитання.

Якщо експерт під час проведення експертизи виявить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він має право викласти ці обставини у своєму висновку.

У разі недостатньої якості або повноти висновку експерта може бути призначена додаткова експертиза, проведення якої може доручатись тому ж експерту (спеціалісту), або повторна експертиза, проведення якої доручається іншому експерту (спеціалісту). Призначення таких експертиз повинно бути обґрунтоване у відповідних постановах з посиланням на ті положення з висновку експерта, який проводив первинну експертизу, що викликали

сумнів, а також з викладенням обставин справи, на підставі яких поставлено під сумнів достовірність висновків експерта.

Посадова особа митного органу, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, має право одержувати від осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, зразки підпису, почерку, а також брати *проби й зразки* товарів, потрібні для проведення експертизи.

Взяття проб і зразків здійснюється після остаточного визначення щодо необхідності проведення експертизи, виду експертизи й відповідно які саме зразки і проби підлягають відбору.

Взяття проб і зразків здійснюється на підставі постанови про взяття проб та зразків, винесеної посадовою особою митного органу, у провадженні або на розгляді в якої перебуває справа про порушення митних правил. Взяття проб і зразків проводиться в присутності двох понятих, у разі потреби також може залучатися експерт.

Постанова про взяття проб та зразків перед проведенням взяття проб і зразків пред'являється особі, у якої вони беруться, про що в постанові вчиняється відповідний запис.

Завершальним етапом цієї стадії є направлення матеріалів справи на розгляд за підвідомчістю.

2. *Розгляд справи по суті та винесення по ній постанови* — це основна стадія провадження в справах про порушення митних правил, на ній вирішуються найважливіші завдання цього провадження. Ця стадія включає в себе три етапи: підготовку справи до розгляду, слухання справи, прийняття по ній постанови.

Підготовка справи до розгляду. В ст.278 КпАП визначено питання, які необхідно вирішити при підготовці справи до слухання: чи належить до компетенції органу, посадової особи розгляд даної справи; чи правильно складено протокол та інші матеріали справи; чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду; чи витребувані необхідні

додаткові матеріали; чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, їх законних представників і адвоката.

Органами (посадовими особами), які уповноважені розглядати справи про порушення митних правил є місцеві суди та посадові особи митних органів. Залежно від кваліфікації і визначається орган, який має право розглядати справу. Виключенням з цього правила становить той випадок, коли суб'єктом правопорушення виступають особи віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років зазначені справи розглядаються виключно судами, оскільки до зазначених осіб, крім адміністративних стягнень, можуть бути застосовані заходи впливу, що передбачені ст.24-1 КпАП, а саме: 1) застереження; 2) догана або сувора догана; 3) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Справи про порушення митних правил розглядаються в 15-денний строк з дня одержання уповноваженим органом чи посадовою особою матеріалів справи за місцем їх вчинення. Зазначений строк входить до строків накладення адміністративних стягнень і не може бути подовженим.

Слухання справи. Відповідно до ст. 280 КпАП орган (посадова особа) при безпосередньому розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудовому колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Розгляд справи про порушення митних правил починається з представлення особи, яка розглядає справу. Ця посадова особа оголошує, яка

справа підлягає розгляду, хто притягується до відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права й обов'язки. Після цього оголошується текст протоколу про порушення митних правил. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази й розглядаються клопотання.

Необхідною умовою прийняття будь-якого рішення в адміністративно-процесуальній діяльності митних органів є його обґрунтованість. Законодавець, визнаючи завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення, вказує перш за все на потребу всебічного, повного і об'єктивного вивчення всіх обставин вчиненого правопорушення. Вивчення обставин юридичної справи у правовій літературі отримало назву доказування .

В адміністративно-процесуальній науці вперше на важливість проблеми доказування звернули увагу Є.В. Додін [49, 88] та В.Д. Сорокін [114, 30]. Вони дійшли висновку, що доказування не є прерогативою лише органів суду та прокуратури.

Доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) з'ясовує зазначені обставини. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами (актами перевірок, довідками, протоколами про адміністративне затримання тощо). Орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Вирішенню завдань боротьби з адміністративними правопорушеннями, їх попередженню сприяє виявлення причин та умов вчинення цих правопорушень. Закон (ст.282 КпАП) вимагає від органу чи посадової особи,

який розглядає справу, вносити у відповідний державний орган, громадську організацію чи посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення зазначених причин та умов. Гарантією дієвості таких пропозицій є закріплення обов'язку повідомлення протягом місяця органу (посадової особи), який вніс пропозиції про вжиті заходи.

Прийняття постанови. Розглянувши справу про порушення митних правил, компетентна посадова особа виносить постанову по справі, яка повинна мати визначені ст.283 КпАП реквізити, а саме: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, встановлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення. Якщо вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування. Постанова по справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі і документи, а також вказівку про порядок і строк її оскарження. Постанова у справі підписується посадовою особою, що розглядала справу.

За результатами заслуховування виноситься одна з таких постанов:

- 1) про проведення додаткової перевірки;
- 2) про накладення адміністративного стягнення;
- 3) про закриття провадження у справі;
- 4) про порушення кримінальної справи про контрабанду.

3. *Перегляд справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови по справі.* На відміну від інших стадій провадження стадія перегляду є факультативною, оскільки не кожна постанова по справі оскаржується або опротестовується. Як зазначають Д.М. Бахрах та Е.М. Ренов, перегляд — це перевірка законності та обґрунтованості справи суб'єктом, який наділений правом відмінити, замінити або залишити раніш прийняту постанову без змін [23, 73]. Перегляд слід відрізняти від

повторного розгляду справи, який провадиться у тих випадках, коли прийнята раніше постанова відмінена і справу направлено на новий розгляд. У першому випадку діє постанова у справі, законність та обґрунтованість якої перевіряється. У другому — попередню постанову скасовано і у справі необхідно прийняти нову постанову.

Сам факт існування можливості перегляду постанови судом або вищестоящим органом має велике превентивне значення, примушує посадову особу, якій доручено застосовувати адміністративне стягнення більш відповідально ставитися до винності особи, кваліфікації її дій, вибору заходу стягнення.

“Право на оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення, стверджує С.В. Ківалов, — одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особи, яка притягується до адміністративної відповідальності” [63, 160].

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, стосовно якої її винесено, або її представником. Крім цих осіб, від їх імені скаргу можуть подати захисники. Постанова місцевого суду (судді) про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена в апеляційному порядку протягом десяти днів з дня винесення постанови.

Скаргу на постанову по справі може бути подано протягом *десяти днів* з дня винесення постанови. У разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестована прокурором. Закон України “Про прокуратуру” визначив правові форми реагування прокурора на порушення законності — протест, припис, подання і постанова, на які орган (посадова особа), який виніс неправомірну постанову по справі, зобов’язаний своєчасно реагувати [58].

Подання у встановлений строк скарги *зупиняє виконання постанови* про накладення адміністративного стягнення до розгляду скарги. Не зупиняється

виконання постанов про застосування попередження, тому що такі постанови виконуються шляхом їх оголошення, тобто на момент оскарження вони вже виконані. Скарга і протест на постанову по справі про адміністративне правопорушення розглядаються правомочними органами в *десятиденний строк* з дня їх надходження, якщо інше не встановлено законодавством.

При цьому правомочний орган при розгляді скарги громадянина чи протесту прокурора на постанову по справі про адміністративні правопорушення перевіряє законність та обґрунтованість винесеної постанови, розбирається в суті скарги або протесту і приймає відповідне рішення. З цією метою має бути з'ясовано ряд обставин, які стосуються як матеріальних, так і процесуальних підстав притягнення до адміністративної відповідальності, тобто чи було встановлено факт вчинення правопорушення, вину особи в його вчиненні, чи не пропущено строки накладення адміністративного стягнення та розгляду справи, чи дотриманий порядок розгляду справи тощо.

Орган (посадова особа) після розгляду скарги або протесту приймає одне з наступних рішень:

1) залишає постанову без зміни, а скаргу або подання без задоволення. Такий варіант рішення можливий в тих випадках, коли аргументи, викладені в скарзі або протесті, суперечать доказам по справі. Рішення про залишення без зміни постанови по справі про порушення митних правил має бути мотивованим, містити повні відповіді на аргументи скарги або подання. З моменту прийняття такого рішення постанова про притягнення до адміністративної відповідальності набирає чинності;

2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд. Підставами для скасування постанови можуть бути неповне встановлення обставин, які мають значення для прийняття рішення по справі, недоведеність обставин, які орган, що розглянув справу, вважає встановленими, невідповідність висновків, викладених в рішенні, обставинам справи, порушення чи неправильне застосування законодавчих норм;

3) скасовує постанову і закриває справу. Орган (посадова особа), який розглядає скаргу або протест, зобов'язаний це зробити, якщо немає достатніх доказів для притягнення особи до адміністративної відповідальності, а додаткове дослідження або новий розгляд нічого не дадуть. Скасування постанови із закриттям справи можливе також в разі встановлення обставин, які виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення (ст.247 КпАП), що призводить до повернення стягнених грошових сум, конфіскованих предметів тощо. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість. Відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконним накладенням адміністративного стягнення провадиться в порядку, встановленому спеціальним законодавством;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено. Це положення забезпечує свободу оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення, оскільки скаржник може не боятися посилення стягнення. В таких випадках може бути зменшено розмір штрафу, замінено стягненням м'якшим, якщо санкція альтернативна скасовано додаткове стягнення, зменшено кількість конфіскованих предметів.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підлягає також скасуванню, якщо буде встановлено, що її винесено органом (посадовою особою), неправомочним вирішувати цю справу. В цьому випадку справа надсилається на розгляд органу (посадовій особі), уповноваженому її розглядати відповідно до Митного кодексу України.

Копія рішення по скаргі або протесту на постанову по справі протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено. Про результати розгляду протесту в 10-денний строк з дня його надходження повідомляється прокуророві.

В Митному кодексі України зазначено про оскарження рішення по скаргі, тобто право на оскарження в цьому випадку надається. Однак при

послідовному оскарженні рішення вищого органу (вищої посадової особи) може бути оскаржено в суд.

Рішення по скарзі на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестовано прокурором. Протест вноситься у вищий орган (вищій посадовій особі) відносно органу (посадової особи), який прийняв рішення по скарзі.

4. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Виконання адміністративних стягнень — завершальна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення. Її сутність полягає в практичній реалізації адміністративного стягнення призначеного правопорушнику постановою. Від того, як послідовно реалізовано постанову про адміністративне стягнення, наскільки справу доведено до завершення залежить рівень ефективності боротьби з порушеннями митних правил, їх попередження, результативність виховання громадян в дусі точного та неухильного дотримання законів.

Сам факт винесення постанови про накладення адміністративного стягнення практично залишається “просто папірцем”, якщо він не доведений до свого логічного завершення. Прийняття юрисдикційним органом постанови про накладення адміністративного стягнення не реалізує породжених ним прав та обов’язків різних суб’єктів (з порушника повинна бути стягнута сума штрафу, виконано припис про конфіскацію предметів та товарів тощо). Тільки після того, коли правопорушник відчув встановлені в адміністративному стягненні правообмеження та незручності, він може усвідомити протиправність своїх дій та припинити діяльність спрямовану на порушення законодавчих норм.

Постанова про накладення адміністративного стягнення, що набула законної сили, є обов’язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами.

Постанова може бути приведена до виконання лише після закінчення строку оскарження.

При оскарженні або опротестуванні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню *після залишення скарги або протесту без задоволення*, за винятком постанов про застосування заходів стягнення у вигляді попередження.

Стаття 301 КпАП передбачає відстрочку виконання постанов у вигляді штрафу, якщо негайне її виконання є неможливим. Орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, може відстрочити її виконання на *строк до одного місяця*.

Відстрочка виконання постанови є винятком із загальних правил. Вона можлива, наприклад, з приводу тяжкої хвороби особи, яку притягнуто до відповідальності, якщо цей факт підтверджений документом лікувальної установи; у зв'язку із складними сімейними обставинами або іншими серйозними причинами, які дійсно перешкоджають невідкладній реалізації постанови. Характерно, що відстрочка поширюється лише на постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. Отже, якщо постановою накладено адміністративне стягнення: попередження або конфіскація предметів — відстрочка виконання заборонена.

У ст.303 КпАП йдеться про те, що не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом *3-х місяців з дня винесення*. До цього строку не включається час, на який виконання зупиняється у зв'язку з відстрочкою. З цього витікає, що постанова повинна бути звернута для виконання протягом 3-х місяців з дня винесення. Якщо провадження починається після цього строку, це вважається порушенням законності. Але, якщо виконання розпочато до закінчення строку давності накладення стягнення, його можна продовжувати стільки, скільки це передбачено законодавством. Варто зазначити, що постанова вважається звернутою до виконання, коли орган (посадова особа), який її виніс, вручає або надсилає копію постанови

відповідній особі або надсилає органу, уповноваженому безпосередньо її виконувати.

Встановлення трьохмісячного терміну виконавчого провадження дисциплінує органи, уповноважені виконувати постанови, підвищує їх відповідальність за правильну, своєчасну та повну реалізацію цього акту.

Виконавча практика по постановах щодо виконання *попередження* відносно невелика. Постанова про винесення попередження виконується у письмовій формі і приймається до виконання органом (посадовою особою), який прийняв постанову шляхом її оголошення правопорушнику..

На практиці існує чимало випадків, коли постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виносяться за відсутності правопорушника. Тоді вона виконується за допомогою вручення йому копії постанови протягом *трьох днів*, про що робиться відповідна відмітка у справі.

Провадження щодо виконання постанови про накладення *штрафу* включає два варіанти виконання постанови. Діюче законодавство не встановлює єдиного порядку виконання цього адміністративного стягнення, процедура і терміни його виконання залежать від ряду факторів: добровільності сплати правопорушником штрафної суми, наявності скарги або протесту на постанову, наявності чи відсутності постійного заробітку, місця накладення штрафу.

Відповідно до Митного кодексу України правопорушнику надається можливість самому сплатити накладений на нього штраф. Така сплата повинна бути виконаною *не пізніше 15 днів* з дня вручення порушнику постанови про накладення штрафу. Закон передбачає призупинення виконання постанови у зв'язку з поданням скарги або винесення протесту. У цих випадках 15-денний термін сплати штрафу відраховується з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення. Штраф, як і будь-яке інше адміністративне стягнення, має публічний характер, тобто сплачується порушником. З цього правила закон передбачає виняток лише

для осіб у віці від 16 до 18 років у випадку вчинення ними адміністративного правопорушення. При відсутності у них самостійного заробітку штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють (ч.2 ст.307 КпАП).

Загальне правило діє і відносно посадових осіб — штраф повинен стягуватись з їх особистого заробітку. Забороняється віднесення накладених на посадових осіб штрафів на рахунок підприємств, установ і організацій.

Добровільна сплата порушником накладеного штрафу є вичерпною вимогою при виконанні цього стягнення і не потребує застосування додаткових примусових дій компетентних державних органів, установ, організацій та їх посадових осіб. Цьому сприяє роз'яснення юрисдикційним органом порядку сплати накладеного штрафу при винесенні постанови. Добровільна сплата накладеного штрафу не повинна залишатись безконтрольною. Належна організація контролю за процесом виконання стягнення — одна з умов повного стягнення накладеного штрафу.

У випадку несплати штрафу у 15-денний термін закон передбачає примусовий порядок його стягнення. У разі несплати правопорушником штрафу у зазначений строк, постанова про накладення штрафу надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна.

Бухгалтерія за місцем роботи (навчання) порушника зобов'язана стягнути із заробітної плати (пенсії, стипендії) вказану в постанові суму. Сама ж постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до органу (посадової особи), який її виніс. Тобто стадія виконання постанови про порушення митних правил і, як наслідок провадження взагалі, у даному випадку закінчується поверненням до органу адміністративної юрисдикції документа (постанови, квитанції) з відміткою про сплату вказаної в постанові суми.

Постанова про конфіскацію виконуються державними виконавцями, які входять до складу державної виконавчої служби.

Проведення по виконанню постанови про конфіскацію закінчується поверненням постанови з відміткою про виконання суду, який виніс постанову. Тільки після виконання цих вимог стадія виконання закінчується.

Порушення митних правил може бути підставою для застосування не тільки адміністративних стягнень, а й інших заходів адміністративного примусу, зокрема, одного з заходів припинення – адміністративне затримання. Цей захід тісно пов'язаний з іншими адміністративно-примусовими заходами, доповнює і нерідко забезпечує можливість їх застосування. Так, при вчиненні будь-яких правопорушень, перш ніж здійснити відповідні адміністративно-процесуальні дії, посадовим особам митного органу необхідно провести адміністративне затримання. Підставами для адміністративного затримання є:

- 1) припинення порушення митних правил;
- 2) встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил;
- 3) для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення.

Даний перелік обставин для адміністративного затримання є вичерпним і, навіть за порушення прикордонного режиму, правопорушників посадові особи митних органів не мають право здійснювати.

Строк адміністративного затримання складає три години і обчислюється з моменту доставляння громадянина до приміщення митного органу або до іншого службового приміщення. Про адміністративне затримання обов'язково складається протокол, копія якого вручається правопорушнику.

7.2. Правовий стан осіб, які беруть участь у провадженні в справі про порушення митних правил

Питання розгляду справ про порушення митних правил тісно пов'язане з визначенням кола та правового статусу безпосередніх учасників провадження. Аналізуючи склад учасників провадження у справах про порушення митних правил, слід зазначити, що крім органів (посадових осіб), які уповноважені складати протокол про порушення митних правил та розглядати справи про порушення митних правил і виносити по них постанови, в Митному кодексі детально розглянуті права та обов'язки їх учасників.

Перш ніж підійти до питання аналізу нормативного закріплення процесуального статусу суб'єктів провадження в справах про порушення митних правил, необхідно акцентувати увагу на відсутність однастайності поглядів адміністративістів щодо осіб, які приймають участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення. В контексті даної роботи використано загальновизнану класифікацію суб'єктів провадження, відповідно до якої у провадженні в справах про порушення митних правил пропонуємо виокремлювати:

- лідируючих суб'єктів – державних органів та їх посадових осіб, які мають державно-владні повноваження і уповноважені на прийняття рішень по справі;

- учасники провадження – осіб, які не мають владних повноважень, мають різний ступінь зацікавленості у справі, та зобов'язані сприяти провадженню в силу свого службового чи громадського обов'язку [108, 3-4].

До першої групи належать:

- 1) посадові особи митних органів;
- 2) прокурор або заступник прокурора;
- 3) судді;
- 4) державні виконавці.

Процесуальний статус *посадових осіб митних органів* змінюється в залежності від тих завдань, які поставлені законодавцем. Тому необхідно розрізняти наступні категорії посадових осіб митних органів: які уповноважені

на складання протоколів про порушення митних правил, на проведення митного розслідування, а також на розгляд справи (керівник або заступник керівника митного органу).

Посадова особа митного органу не може здійснювати провадження у справі, якщо вона є родичем особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні в справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати, що ця посадова особа може бути особисто зацікавлена у відповідному рішенні у справі. Питання про передачу такої справи іншій посадовій особі митного органу вирішується керівником підрозділу боротьби з митними правопорушеннями цього органу або його заступником.

Якщо керівник підрозділу боротьби з митними правопорушеннями митного органу, у якому здійснюється провадження у справі про порушення митних правил, є родичем особи, яка притягується до відповідальності, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати недоцільним здійснення провадження у справі митним органом, посадовими особами якого порушено справу, вона може бути передана до іншого митного органу. У цьому випадку питання про передачу справи до іншої митниці вирішується відповідною регіональною митницею; питання про передачу справи однією регіональною митницею до іншої вирішується Держмитслужбою.

Прокурор (ст.250 КпАП), *заступник прокурора*. Основне завдання прокурора в провадженні в справах про порушення митних правил — в межах наданих Конституцією України (розділ 7), Законом України “Про прокуратуру” від 05 грудня 1991 року реагувати на будь-яке порушення, а якщо воно не усунено, своєчасно реагувати в порядку нагляду.

Аналіз законодавства дозволяє виділити такі основні напрямки в роботі прокурора при розгляді справ про порушення митних правил:

а) порушення провадження в справі про адміністративне правопорушення;

- б) ознайомлення з матеріалами справи;
- в) організація та проведення перевірок законності та обґрунтованості постанов при провадженні в справі;
- г) заява клопотання;
- д) дача висновків з питань, що виникають під час розгляду справи;
- є) опротестування постанов і рішень по скарзі в справі про адміністративне правопорушення;
- ж) зупинка виконання постанови, а також здійснення інших передбачених законом дій.

Порядок розгляду справи суддею аналогічний в порівнянні з митним органом. Однак справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово.

У разі, якщо за результатами перевірки законності та обґрунтованості постанови суду у справі про порушення митних правил ця постанова буде скасована, а справа закрита, або стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до відповідальності, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних податків і зборів за ставками, що діяли на день конфіскації.

До другої категорії учасників провадження належать:

- 1) особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил;
- 2) представники осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил (законні представники, представники, що діють на підставі довіреності, доручення);
- 3) захисники;
- 4) свідки;
- 5) експерти;
- 6) перекладачі;

7) поняті

Центральною постаттю в провадженні є особа, яку притягують до адміністративної відповідальності. Навколо неї, власне, і концентрується процесуальна діяльність всіх інших суб'єктів провадження. Особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, під час розгляду справи про порушення митних правил у митному органі або суді мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі, бути присутніми під час розгляду справи у митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь в їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи, давати усні і письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митного органу, суду (судді), а також користуватись іншими правами, наданими їм законом. Зазначені особи зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами. Однак, реалізовувати процесуальні права, особа, яка притягується до відповідальності може лише на другій стадії провадження, тобто під час розгляду справи по суті та винесення постанови.

Врегульовано також важливе питання щодо участі особи, яку притягують до відповідальності, в розгляді справи. Справа про порушення митних правил, як правило, розглядається в присутності цієї особи. Лише якщо є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду і від неї не надійшло клопотання про його відкладення, справу може бути розглянуто під час відсутності цієї особи.

Наступною процесуальною фігурою під час провадження є представники осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил

Представниками осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, можуть бути:

1) законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що посвідчують їх повноваження, - у

справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник;

2) інші особи - на підставі нотаріально посвідченої довіреності. Громадяни можуть також посвідчити довіреність на участь у справі на підприємстві, де вони працюють, або в управлінні будинками, де вони проживають; військовослужбовці - у відповідній військовій частині; особи, які проживають у населених пунктах, де немає нотаріальних контор, - у виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради; особи, які перебувають на лікуванні, - у відповідному лікувальному закладі.

Особиста участь у справі громадянина не позбавляє його права мати по цій справі представника.

Законні представники користуються під час участі у справі усіма правами, які надані особі, яка притягується до відповідальності. Повноваження інших представників на участь у справі дають їм право на вчинення від імені осіб, яких вони представляють, усіх дій, зазначених, крім передачі повноважень іншій особі (передоручення), оскарження постанови митного органу або суду (судді), одержання товарів або грошових сум у разі їх повернення. Повноваження представника на вчинення кожної із зазначених дій повинні бути спеціально обумовлені у виданій йому довіреності.

Законодавцем також встановлені категорії осіб, які не можуть бути представниками осіб, які притягуються до відповідальності:

- 1) особи, які не досягли повноліття;
- 2) особи, над якими встановлено опіку, піклування;
- 3) адвокати, які прийняли доручення про подання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру, а також особи, виключені з колегії адвокатів.

4) посадові особи митної служби України, а також судді, слідчі і прокурори не можуть бути представниками осіб, які притягуються до

відповідальності, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

Захисник. Згідно із ст.59 Конституції України всі особи мають право на правову допомогу. Слід зазначити, що 21 листопада 2000 року Конституційний Суд України оприлюднив своє рішення щодо офіційного тлумачення деяких положень Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, які стосуються права вільного вибору захисника. Зокрема, частину першу статті 59 Конституції України про те, що “кожен є вільним у виборі захисника своїх прав” треба розуміти як конституційне право особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, з метою отримання правової допомоги вибирати захисником своїх прав особу, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Водночас Конституційний Суд визнав неконституційним положення ч.1 ст.268 КпАП України, за яким обмежується право на вільний вибір особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, як захисника своїх прав, крім адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

У розгляді справи про порушення митних правил може брати участь захисник, якого самостійно визначає особа, що притягується до відповідальності, з числа осіб, які є фахівцями в галузі права і за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Захисник має право:

- 1) ознайомитися з матеріалами справи;
- 2) заявляти клопотання;
- 3) подавати скарги;
- 4) здійснювати інші права, передбачені законом.

Виходячи з аналізу адміністративно-процесуального законодавства України, вважаємо за доцільне розширити процесуальний статус захисника

шляхом надання додаткових прав (дорівнених до прав особи, яка притягується до відповідальності), тим самим сприяючи активізації ролі захисника у провадженні в справах про порушення митних правил.

Захисниками у розгляді справи про порушення митних правил можуть також бути особи, які мають свідоцтво про право займатися адвокатською діяльністю в Україні.

Адвокат. Згідно із ст.59 Конституції України, ст.271 КпАП України та Законом України “Про адвокатуру” від 19 грудня 1992 року всі особи мають право на правову допомогу. Адвокат зобов’язаний чітко дотримуватися вимог чинного законодавства, використовувати всі передбачені законодавством засоби й способи захисту прав і інтересів осіб, що звертаються за допомогою. Враховуючи, що згідно із ст.6 Закону України “Про адвокатуру” процесуальний статус адвоката має подвійний характер: по-перше, він виступає уповноваженою особою; по-друге, є самостійною процесуальною фігурою, доцільно уточнити й чітко сформулювати на законодавчому рівні, що адвокат може брати участь у провадженні на запрошення не тільки особи, яка притягується до відповідальності, а й інших учасників провадження.

Повноваження захисника на участь у справі підтверджується:

- адвоката - ордером відповідного адвокатського об'єднання;
- адвоката, який не є членом адвокатського об'єднання, - відповідною угодою;
- іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, - відповідною угодою або дорученням юридичної особи.

Як свідок у справі про порушення митних правил може бути викликана будь-яка особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають встановленню по даній справі. За викликом органу, у провадженні якого перебуває справа про порушення митних правил, свідок зобов'язаний з'явитися у призначений час до цього органу і дати детальні та правдиві

пояснення, повідомити все відоме йому у справі та відповісти на поставлені запитання.

Законодавством не передбачено будь-яких формальних ознак кола осіб, які можуть бути свідками (родичі, підлеглі по службі, поняті тощо), хоча запис свідчень неповнолітніх свідків має свою специфіку.

Свідок не підлягає заміні іншою особою (на відміну від особи, що підлягає відповідальності), оскільки саме йому відома певна інформація.

Експерт призначається посадовою особою митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, шляхом винесення постанови який розглядає справу, у разі, коли виникає потреба в спеціальних знаннях.

Експерт має право знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для надання висновків. Крім зазначених прав, експерт зобов'язаний надати об'єктивні висновки з поставлених перед ним питань. Експертом може бути лише та особа, яка має дозвіл на проведення експертних досліджень.

Експертом може бути як працівник експертної установи, так і будь-яка інша особа (спеціаліст), яка залучається до виконання функцій експерта в конкретній справі й має потрібні знання для подання відповідного висновку.

Перекладач також призначається в разі необхідності посадовою особою митного органу. Він зобов'язаний точно і у повному обсязі здійснювати доручений йому переклад, у необхідних випадках брати участь у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

За ухилення від явки або відмову від перекладу до нього можуть бути застосовані заходи громадського впливу. Як перекладач може бути запрошена й особа, що розуміє знаки німих та глухонімих.

Перекладачем може бути особа, що володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про

порушення митних правил. Як перекладач може виступати посадова особа митного органу.

Поняті. Понятими є особи, які залучаються до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил.

Поняті — це особи, які сприяють здійсненню провадження по справі про порушення митних правил і не зацікавлені в кінцевому результаті справи. Їх завдання складається у засвідченні своїми підписами факту правильного висвітлення в протоколі характеру проваджених дій, їх послідовності і результатів. Об'єктивність висвітлення тих дій, що відбуваються, забезпечується участю не менш як двох понять.

Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, а також працівники митних органів.

Поняті, присутні при проведенні процесуальних дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі виконаним діям. Понятих повинно бути не менше двох.

Як поняті запрошуються особи, не зацікавлені у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, працівник митних органів.

Поняті зобов'язані засвідчити факт, зміст і результат дій, що були проведені в їх присутності. Вони мають право з приводу проведених дій робити зауваження, які підлягають занесенню до протоколу.

ЗРАЗКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

Державна митна служба України

ПРОТОКОЛ про порушення митних правил N1001/11000/009

«06» квітня 2009 р.

М. ДНІПРОПЕТРОВСЬК
(місце складення протоколу)

Я, провідний інспектор відділу організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил

(посада, митний орган, прізвище, ім'я та по батькові особи, що склала протокол)

Дніпропетровської митниці
Парбут Дмитро Вікторович,

у присутності:

особи, що притягується до відповідальності, громадянина України Ткача Вадима

(необхідні для розгляду справи

Володимировича, 18.08.1962 року народження, ст. Рогожани, Молдова, ТОВ «Самур»

відомості про особу, що притягується до відповідальності, якщо її встановлено: громадянство,

(код ЄДРПОУ 24247159, м. Дніпропетровськ, вул. Маліновського, буд. 9, декларант, що

мешкає за адресою: м. Дніпропетровськ, вул. К. Лібкнехта, буд.1, корп. 3, кв. 22,

прізвище, ім'я та по батькові, день, місяць і рік народження, місце народження, місце роботи, посада

паспорт серії АЕ № 455545 виданий Жовтневим РВДМУУМВС України в Дн-вській області

або рід занять, місце проживання, дані про документ, що засвідчує особу)

свідків:

1. _____

(прізвища, адреси свідків, якщо вони є)

2. _____

керуючись вимогами статей 359, 363 і 375 Митного кодексу України, склав цей протокол про порушення митних правил.

Протокол складено за участю перекладача _____

_____
(посада, місце роботи, прізвище, ім'я та по батькові, якщо перекладач брав участь)

Передбачені ст. 370 Митного кодексу України обов'язки перекладача (точно й у повному обсязі здійснювати доручений переклад) мені роз'яснено.

Підпис перекладача: _____

Передбачені статтями 363 ч. 4 і 366 Митного кодексу України права особи, що притягується до відповідальності за порушення митних правил (дати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу; письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу; ознайомитися під час розгляду справи про порушення митних правил у митному органі або суді з матеріалами справи, зробити з них витяги, одержати копії рішень, постанов та інших документів, що є в справі; бути присутнім під час розгляду справи в митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи, давати усні й письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митного органу, суду (судді); користуватись іншими правами, наданими законом), мені роз'яснено.

Підпис особи, що притягується до відповідальності: _____

Передбачені ст. 371 Митного кодексу України обов'язки свідка (з'явитися за викликом органу, у провадженні якого перебуває справа про порушення митних правил, у призначений час до цього органу й дати детальні та правдиві пояснення, повідомити все відоме в справі та відповісти на поставлені запитання) мені роз'яснено.

Підписи свідків:

1. _____

2. _____

Установлено: що 23.12.09 згідно товаросупровідних документів: СМГС № 033720 від _____ від місце, час учинення та суть порушень митних правил 21.12.2009, інвойс № 017127 від 03.12.2009, залізничним вагоном № 24138554 та 30.12.09 згідно товаросупровідних документів: СМР б/н від 29.12.2009, Carnet Tir XW № 44090628 від 29.12.2009, інвойс № 017137 від 16.12.2009, автомобільним транспортом д/№ 55082 РТ / 05776 РЕ з Угорщини на адресу ТОВ «Автокомплект» (код ЄДРПОУ 25533861, м. Дніпропетровськ, вул. Героїв Сталінграду, 148) в зоні діяльності Чопської митниці через митний кордон України був переміщений товар «поліпропілен марки Tipplen K 499», загальною вагою бруто 60 583 кг, загальною вартістю 324 801 грн. 04 коп.

27.12.09 та 05.01.10 при митному оформленні товару у Дніпропетровській митниці декларантом ТОВ «Самур» (код ЄДРПОУ 24247159) Ткачом В.В. було заявлено у ВМД № № 110000001/4/124344, 110000001/5/100061 товар «поліпропілен марки Tipplen K 499 з вмістом етилену від 3,2 до 5%», код згідно УКТ ЗЕД «3902 10 00 00» (ставка мита 0 %).

16.02.10 Дніпропетровською митницею був надісланий запит № 12/1-23-1/339 до ДМСУ для подальшого направлення його до митних органів Угорщини.

13.02.10 та 15.02.10 Дніпропетровською митницею листами ДМСУ № 20/0827 від 06.02.10 та № 20/01045 від 13.02.10 були отримані від митних органів Республіки Угорщина завірені копії експортних ВМД, згідно яких ввезений в Україну товар має код «3902 30 00». Також була отримана, завірена митним органами Республіки Угорщина, технічна документація на поліпропілен марки «Tipplen K 499», що була надана заводом виробником.

Відповідно до технічної документації поліпропілен марки «Tipplen K 499» є гетерофазним блок сополімером з часткою етилену від 8 до 11 % тому, згідно Основних правил інтерпретації класифікації товарів, має бути класифікований за кодом УКТ ЗЕД «3902 30 00 00» (ставка мита 5 %).

Таким чином декларантом ТОВ «Самур» Ткачом В.В. заявлені в митних деклараціях неправдиві відомості щодо коду товару згідно УКТ ЗЕД та надані митному органу документи з такими відомостями, які були підставою для зменшення розміру платежів, що спричинили недобори податків і митних зборів у сумі 16 250 грн. 05 коп.

Зазначені дії мають ознаки порушення від порушень митних правил, передбаченого від передбачених статтями **355** Митного кодексу України.

На підставі ст. 377 Митного кодексу України за цим протоколом вилучено:

а) товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил; товари зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю; транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України

№ з/п	Назва вилученого товару, транспортного засобу, їх особливі ознаки	Кількість (вага)	Вартість, грн.

б) документи, потрібні для розгляду справи про порушення митних правил

№ з/п	Назва вилученого документа, його особливі ознаки

в) в особи, що не має в Україні постійного місця проживання або адреси, - товари, транспортні засоби в розмірах, необхідних для забезпечення стягнення штрафу або вартості товарів, що є безпосередніми

предметами порушення митних правил; товари зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю; транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України

N з/п	Назва вилученого товару, транспортного засобу, їх особливі ознаки	Кількість (вага)	Вартість, грн.

Якщо є додаток до протоколу, то зазначити: "Дивись додаток _____ на _____ аркушах".

Пояснення, зауваження особи, що притягується до відповідальності:

Розгляд справи відбудеться 11.04.10р. о "15" год. "00" хв. за адресою: м. Дніпропетровськ, вул. Горького, 22

Копію протоколу отримав "____" _____ 2010р.

(підпис особи, що притягується до відповідальності. Заповнюється, якщо цю особу встановлено та вона була присутня при складанні протоколу)

Від підпису протоколу та одержання його копії особа, що притягується до відповідальності, відмовилася.

_____
(підпис посадової особи митного органу, що склала протокол)

Підписи свідків: 1. _____

2. _____

Зміст протоколу перекладено на _____ мову.

(підпис перекладача, якщо перекладач залучався)

Підписи свідків: 1. _____

2. _____

Підпис посадової особи митного органу, що склала протокол:

КУДИ: ВУЛ.МАРШАЛА ЧАЙКОВА,
БУД. 34-А, КВ. 147,
М.ДНІПРОПЕТРОВСЬК,
69000

КОМУ: ДЕКЛАРАНТУ ТОВ "ЕСО ЗАПОРІЖЖЯ"
ДМИТРЕНКУ ОЛЕГУ ГРИГОРОВИЧУ

**ВИМОГА
ПРО НАДАННЯ ДОКУМЕНТІВ**

В провадженні Дніпропетровської митниці знаходиться справа про порушення митних правил № 0043/110000001/10 у відношенні гр. Дмитренка О.Г.

На підставі ст.376 Митного кодексу України прошу у п'ятиденний строк направити за адресою: м. Дніпропетровськ, вул. Горького, 22, к.505 нижчезазначені документи (завірені належним чином), необхідні для розгляду справи:

1. Пояснення щодо подання митному органу як підстави для переміщення товарів через митний кордон України документів, які містять неправдиві дані, а саме: інвойс № 1478 від 07.02.2010, дозвіл Державної служби експортного контролю № 25834500 від 30.11.2008 та ВМД 3 112000004/6/090060.
2. Паспорт гр.Дмитренка О.Г.
3. Свідоцтво декларанта Дмитренка О.Г.
4. Документ про призначення Дмитренка О.Г. на посаду у ТОВ "ЕСО Запоріжжя".

Головний інспектор

відділу дізнання та провадження в справах
про порушення митних правил
Дніпропетровської митниці

М.А.Невука

Державна митна служба України

ПОСТАНОВА
про призначення експертизи
в справі про порушення митних правил № 0182/110030000/10

“03” лютого 2010 року

м. Дніпропетровськ

Я, головний інспектор відділу дізнання та боротьби з порушеннями митних правил Дніпропетровської митниці, Тревука Марина Сергіївна,

УСТАНОВИВ:

Для з'ясування питань з метою встановлення вартості предметів правопорушення в справі про ПМП № 0182/110030000/10, а також фотоапарату, що використовувався для приховування старовинних монет від митного контролю, виникла потреба в спеціальних знаннях у галузі мистецтвознавства.

На підставі викладеного й керуючись статтями 375, 380, 381 Митного кодексу України,

ПОСТАНОВИВ:

1. Призначити проведення мистецтвознавчої експертизи старовинних монет, які є безпосередніми предметами порушення митних правил, та фотоапарату.

2. Проведення експертизи доручити експерту Дніпропетровського обласного центру з охорони історико-культурних цінностей Управління культури Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

3. Передати в розпорядження експерта старовинні монети у кількості 5 штук.

4. Поставити перед експертом такі запитання: встановити історико-культурну цінність старовинних монет та їх вартість, а також вартість фотоапарату.

**Підпис посадової особи митного органу,
що винесла постанову:**

(М.Тревука)

Державна митна служба України

ПРОТОКОЛ
про вилучення товарів, транспортних засобів і документів
у справі про порушення митних правил №0161/110000000/10

“25” березня 2010 р.

м. Дніпропетровськ
(місце складення протоколу)

Я, провідний інспектор служби боротьби з контрабандою
та порушеннями митних правил Дніпропетровської митниці

Сідоров Сергій Вікторович

(посада, митний орган, прізвище, ім'я та по батькові особи, що склала протокол)

у присутності понять:

1. Іванов Петро Михайлович, м. Дніпропетровськ, вул. Рубана, 17, кВ.45.

(прізвища, імена та по батькові, адреси понять)

2. Кузибін Сергій Михайлович, м. Дніпропетровськ, вул. Кохана 34, кв.67.,

керуючись вимогами статей 375 і 377 Митного кодексу України, склав цей протокол про вилучення товарів, транспортних засобів і документів.

Передбачені ст. 372 Митного кодексу України обов'язки понятого (бути присутнім під час проведення процесуальних дій і засвідчити своїм підписом відповідність записів у протоколі виконаним діям) мені роз'яснено.

Підписи понять: 1. _____
2. _____

На підставі статей 375, 377 Митного кодексу України за цим протоколом у громадянина Молдови Паладі Євгенія Анатолійовича, 09.01.1982 року народження, м. Унгені, Молдова, водія фірми «Zimbru - Nord» (Молдова, м. Бельць, вул. Калая Єшилор, 186,), який мешкає за адресою: Молдова, м. Бельць, вул. 31 августа, 59/70, паспорт А 1736042 вилучено:

а) товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил;
товари зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю; транспортні засоби, що

використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України

№ з/п	Назва вилученого товару, транспортного засобу, їх особливі ознаки	Кількість (вага)	Вартість, грн.
	не вилучалось		

б) документи, потрібні для розгляду справи про порушення митних правил

№ з/п	Назва вилученого документа, його особливі ознаки
1	Техпаспорт № 2364187 від 02.01.02

в) в особи, що не має в Україні постійного місця проживання або адреси, - товари, транспортні засоби в розмірах, потрібних для забезпечення стягнення штрафу або вартості товарів, що є безпосередніми предметами порушення митних правил; товари зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю; транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України

№ з/п	Назва вилученого товару, транспортного засобу, їх особливі ознаки	Кількість (вага)	Вартість, грн.
1	Вантажний автомобіль „ЗІЛ 534332”, 1998 року випуску, синього кольору, шасі №XTZ534332W0000245, ключ від автомобіля	1 шт.	17 500 (зі слів водія)

Якщо є додаток, то зазначити: “Дивись додаток ____ на ____ аркушах”.

Записано правильно.

Копію протоколу отримав “25” березня 2010 р.

громадянин Молдови Паладі Євгеній Анатолійович, 09.01.82 року народження, м. Унгені, Молдова, водій фірми «Zimbru - Nord» (Молдова, м. Бельць, вул. Калає Єшилор, 186), який мешкає за адресою: Молдова, м. Бельць, вул. 31 августа, 59/70, паспорт А 1736042

(дані про громадянина (посадову особу підприємства, установи, організації), у якого вилучено товари, транспортні засоби, документи: громадянство, прізвище, ім'я, по батькові, дата народження громадянина; прізвище, ім'я, по батькові, посада посадової особи)

Підпис: _____

Підписи понятих: 1. _____
2. _____

Підпис посадової особи митного органу, що склала протокол:
_____

Голові Кіровського
районного суду
Березному Г.А.
пр. Пушкіна, 29,
м. Дніпропетровськ

П О Д А Н Н Я

по справі про порушення митних правил № 0029/110000000/09

19.06.09 в зоні діяльності Південної митниці через Одеський морський торговельний порт був переміщений автомобіль “Hummer H2”, 2003 р.в., кузов №5GRGN23U33H136671, на пароплаві “Maers Ahram” в контейнері № SEAU 2311073. Вищевказаний автомобіль надійшов на адресу громадянина України Грисіна Леоніда Михайловича згідно товаросупровідних документів: коносаменту № CFE77490 від 15.06.09р., Certificate of title № 87985845, довіренності від 15.06.08, наряду № 395 від 22.06.2008.

25.06.09 зазначений автомобіль, згідно відтиску особистої номерної печатки Південної митниці № 301 в расходній накладній, був ввезений на територію України Грисіним Л.М.

21.06.09 р. слідчим слідчого відділу УСБУ в Дніпропетровській області за фактом контрабандного ввезення автомобіля марки “Hummer H2”, 2003 р.в., за ознаками злочину, передбаченого ч.1 ст.201 КК України було порушено кримінальну справу.

24.06.09 слідчим слідчого відділу УСБУ в Одеській області було винесено постанову про закриття кримінальної справи по факту контрабандного ввезення на територію України автомобіля “Hummer H2”, 2003 р.в., керуючись ст. 6 ч. 1 п.2 КПК України, за відсутністю складу злочину, а матеріали направлені на адресу Одеської митниці.

31.07.09 з Південної митниці на адресу Дніпропетровської митниці надійшли матеріали щодо притягнення Грисіна Л.М. до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

08.08.09 з СО УСБУ в Одеській області та 15.08.10 з Південної митниці на адресу Дніпропетровської митниці надійшла копія постанови про скасування постанови про порушення вказаної кримінальної справи, а матеріали кримінальної справи повернуті в СО УСБУ в Одеській області для подальшого розслідування.

У зв'язку з тим, що станом на 06.03.10 автомобіль “Hummer H2”, 2003 р.в., кузов № 5GRGN23U33H136671 Грисіним Л.М. незадекларований, тобто незаявлений за встановленою формою у Дніпропетровській митниці, встановлені законодавством податки і збори не сплачені, у відношенні нього було заведено адміністративну справу № 0031/110000000/07 за ознаками правопорушення, передбаченого ст.340 МК України.

Згідно пояснення громадянина України Грисіна Леоніда Михайловича, 15.08.1956 р.н., уродженця м. Дніпропетровська, паспорт АЕ 209527, виданий Жовтневим РВ ДМУ УМВС України в Дніпропетровській області 30.01.1996 р., який мешкає за адресою: м. Дніпропетровськ, вул. Г. Сталінграда, 12в/31, автомобіль “Hummer H2”, 2003 р.в., був ввезений з метою внесення в статутний фонд ТОВ “Степова-Агромех” і його вартість, згідно висновку експерта Дніпропетровської торгово-промислової палати № В-841 від 08.01.10 складає 375 361 (триста сімдесят п’ять тисяч триста шістдесят одна) грн.

Таким чином, Грисін Л.М. вчинив порушення митних правил, передбачене ст.340 Митного кодексу України за ознакою: незаявлення за встановленою формою точних відомостей про товар, який підлягає обов’язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України.

Згідно ч.2 ст.320 МК України суб’єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення правопорушення досягли 16- річного віку.

Беручи до уваги те, що санкція ст. 340 МК України передбачає конфіскацію товарів, на підставі ст.41 Конституції України, ч.2 ст. 386 МК України, 23.03.07 адміністративну справу про ПМП № 0031/110000000/10 було направлено у Кіровський районний суд м.Дніпропетровська на розгляд.

30.03.10 Кіровський районний суд м.Дніпропетровська направив зазначену справу у Дніпропетровську митницю для проведення додаткової перевірки у зв’язку з проведенням досудового слідства у СВ УСБУ в Одеській області по факту контрабанди автомобілю “Hummer H2”, 2003 р.в., кузов № 5GRGN23U33H136671. В той же день матеріали зазначеної справи були вилучені слідчим СВ УСБУ в Одеській області згідно протоколу виїмки.

10.07.10 Бабушкінським районним судом м.Дніпропетровська винесено постанову про задоволення скарги Грисіна Л.М. на постанову про порушення кримінальної справи від 21.03.09, постанову про порушення кримінальної справи від 21.03.10 скасовано та відмовлено в порушенні кримінальної справи по вказаному вище факту.

19.07.10 Апеляційним судом Дніпропетровської області апеляцію прокурора залишено без задоволення, а зазначену постанову Бабушкінського районного суду м.Дніпропетровська залишено без змін.

25.10.10 з СВ УСБУ в Одеській області матеріали адміністративної справи про ПМП № 0031/110000000/10 були повернуті у Дніпропетровську митницю.

Враховуючи вищевказане, та беручи до уваги те, що санкція ст. 340 МК України передбачає конфіскацію товарів, на підставі ст.41 Конституції України, ч.2 ст. 386 МК України, 23.03.10 повторно направляємо адміністративну справу про ПМП 0031/110000000/10 на розгляд.

У разі прийняття рішення про накладення на Грисіна Л.М. штрафу прошу зобов'язати його сплатити кошти у касу митниці (м. Дніпропетровськ, вул.Горького, 22) або на р/р 2603100052065200 ДОД ВАТ "Райффайзен Банк Аваль", МФО 3054653, код ЗКПО 202566740 для своєчасного розрахунку з Державним бюджетом .

Також на підставі ст. ст. 384, 385 МК України просимо прийняти рішення щодо відшкодування правопорушником на користь держави витрат, понесених під час провадження по справі про порушення митних правил у сумі 220 (двісті двадцять) грн. за проведення експертизи та кошти за зберігання автомобіля і перерахувати їх на рахунок митниці.

Заступник начальника
митниці з правоохоронної роботи
радник митної служби 3 рангу

А.В.Іванов

Голові Кіровського
районного суду
Підберезному Г.А.
м.Дніпропетровськ,
пр. Пушкіна, 29

Шановний Геннадію Анатолійовичу!

Направляємо Вам на розгляд матеріали справи про порушення митних правил № 0064/110000000/09 у відношенні директора ПП “Екопром” Миханівої Віри Миколаївни.

Додаток: матеріали справи № 0064/110000000/09 на____арк.

З повагою,

Заступник начальника
Дніпропетровської митниці
з правоохоронної роботи
радник митної служби 3 рангу

А.В.Іванов

Державна митна служба України

ПОСТАНОВА в справі про порушення митних правил №0050/110000000/09

"11" квітня 2009 р.

м. Дніпропетровськ
(місце винесення постанови)

Я, в.о. начальника Дніпропетровської митниці радник митної служби 1-го рангу Бойко Владислав Альбертович, розглянувши матеріали справи про порушення митних правил, розпочатої "06" квітня 2009 р. за ознаками вчинення директором ТОВ "С-Імпекс" Симоненком Сергієм Васильовичем адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 355 Митного кодексу України,

УСТАНОВИВ:

04.08.04 згідно товаросупровідних документів:CMR №704445 від 04.08.04, інвойсу № 02200 від 01.07.04 автомобільним транспортом д/№ 55815PT / 02821PE з Угорщини на адресу ТОВ ДДЗ «Енергоавтоматика» (код ЄДРПОУ 4793055, м. Дніпропетровськ, вул. Базова, 2) в зоні діяльності Чопської митниці через митний кордон України був переміщений товар - «поліпропілен марки Tirplen K 499», загальною вагою брутто 20 624 кг, загальною вартістю 127 562 грн. 40 коп.

09.08.04 при митному оформленні товару у Дніпровській регіональній митниці директором ТОВ фірма «С-Імпекс» (код ЄДРПОУ 21867915, м. Дніпропетровськ, вул. Білостоцького, 143) Симоненком С.В. було заявлено у ВМД № 110000002/4/313991 товар «поліпропілен марки Tirplen K 499 без вмісту сополімерів», код згідно УКТ ЗЕД «3902 10 00 00» (ставка мита 0 %).

16.02.05 Дніпровською регіональною митницею був надісланий запит № 12/1-23-1/339 до ДМСУ для подальшого направлення його до митних органів Угорщини.

На адресу Дніпропетровської митниці листами ДМСУ № 20/0827 від 06.02.06 та № 20/01045 від 13.02.06 від митних органів Республіки Угорщини були отримані завірнені копії експортних ВМД, згідно яких ввезений в Україну товар має код «3902 30 00». Також була отримана, завірена митними органами Угорщина, технічна документація на поліпропілен марки «Tirplen K 499», яка була надана заводом виробником.

Відповідно до технічної документації поліпропілен марки «Tirplen K 499» є гетерофазним блок сополімером з часткою етилену від 8 до 11 % тому, згідно Основних правил інтерпретації класифікації товарів, має бути класифікований за кодом УКТ ЗЕД «3902 30 00 00» (ставка мита 5 %).

Таким чином Симоненком С.В. були заявлені в митній декларації неправдиві відомості щодо коду товару згідно УКТ ЗЕД та надані митному органу документи з такими відомостями, які були підставою для зменшення

розміру платежів, що спричинили недобори податків і митних зборів у сумі 33 514 грн. 62 коп.

Гр. Симоненко С.В., незважаючи на письмовий виклик (лист від 04.04.06 № 12/1-23-2/0708) для надання пояснень та підписання протоколу у митницю не з'явився.

Враховуючи вищезазначене, Симоненко С.В. вчинив порушення митних правил, передбаченого ст.355 МК України, а саме заявлення в митній декларації неправдивих відомостей та надання митному органу документів з такими відомостями як підстави для зменшення розміру податків і зборів.

На підставі викладеного, й керуючись статтями 386 - 391 Митного кодексу України,

ПОСТАНОВИВ:

1. Громадянина Симоненка Сергія Васильовича, директора ТОВ «С-Імпекс», 06.07.1961 року народження, що мешкає за адресою Дніпропетровський район, пос. Кіровський, вул. Держинського, буд. 1, паспорт серія АМ № 923485, виданий 05.03.2002р. Хортицьким РВ ДМУ УМВСУ в Дніпропетровській області визнати винним у вчиненні порушення митних правил, передбаченого ст. 355 МК України.

3. На гр. Симоненка С.В. накласти адміністративне стягнення у вигляді штрафу розміром 15 000 (п'ятнадцять тисяч) гривень.

2. На підставі ст. 285 Кодексу України про адміністративні правопорушення копію постанови вручити (протягом трьох днів надіслати) громадянину Симоненку С.В.

Начальник
Дніпропетровської митниці
радник митної служби 1-го рангу

В.А. Бойко

Начальнику відділу Державної
виконавчої служби
Дніпропетровського районного
управління юстиції

Погосян С.Е.
вул. Теплична, 27
смт. Ювілейне
Дніпропетровський р-н, 52005

ШАНОВНИЙ СЕРГІЮ ЕДУАРДОВИЧУ!

У відповідності до вимог ч.1 ст.404 Митного кодексу України направляємо Вам постанову № 0050/110000000/09 в.о. начальника Дніпропетровської митниці для примусового стягнення штрафу за місцем проживання з гр. України Симоненка Сергія Вікторовича, 06.07.1961 року народження, директора ТОВ «С-Імпекс», що мешкає за адресою: Дніпропетровський р-н, пос. Кіровський, вул. Дзержинського, 1.

На підставі ч.4 ст. 390 МК України справа розглянута у відсутності гр. Симоненка С.В. Постанова про порушення митних правил направлена Симоненку С.В. поштою (лист Дніпровської митниці вих. № 12/1-23-4/0774 від 12.04.09 з повідомленням).

У добровільному порядку у встановлений ч.1 ст. 403 МК України 15-денний термін штраф у розмірі 15 000 (п'ятнадцять тисяч) гривень не сплачений.

Враховуючи вищезазначене, на підставі п.4 ст.3, ч.1 ст.24 Закону України «Про виконавче провадження», стягнену у примусовому порядку суму штрафу прошу перерахувати на р/р Дніпропетровської митниці № 26031000520200 ДОД АППБ «Аваль», МФО 305653, код ЗКПУ 20266740 для своєчасного розрахунку з Державним бюджетом.

Згідно положень ч.2 ст.404 МК України постанову в.о. начальника Дніпропетровської митниці № 0050/110000000/06 з відміткою про виконання повернути у Дніпропетровську митницю.

Додаток: постанова по справі про ПМП № 0050/110000000/06 - на 3 арк.

З повагою,

***в.о. заступника начальника
митниці з правоохоронної роботи
радник митної служби 2-го рангу
Демянчук***

І.Б.

**Тестові завдання для проведення контрольних робіт з дисципліни
«Адміністративна відповідальність за порушення митних правил»**

1. Суб'єктом порушень митних правил може виступати:
  - а) юридичні особи;
  - б) громадяни, які на момент вчинення порушення митних правил досягли 16 років;
  - в) фізичні осудні особи віком 18 років;
  - г) фізичні осудні особи віком 14 років.

2. До адміністративних стягнень, які застосовуються за порушення митних правил не відносяться:
  - а) штраф;
  - б) конфіскація;
  - в) позбавлення спеціального права;
  - г) попередження.

3. Строк адміністративного затримання не може перевищувати:
  - а) 72 годин;
  - б) 3 годин;
  - в) 24 годин;
  - г) 2 місяців.

4. Строк накладення конфіскації як виду адміністративного стягнення за порушення митних правил складає:
  - а) 2 місяці;
  - б) 1 місяць;
  - в) безстроково;
  - г) 15 днів.

5. Справа про порушення митних правил вважається розпочатою з моменту:
  - а) складання протоколу адміністративного затримання;
  - б) вилучення безпосередніх предметів порушення митних правил;
  - в) з моменту виявлення товарів обіг яких обмежений або заборонений в Україні під час особистого огляду;
  - г) складання протоколу про порушення митних правил.

6. До процесуальних дій, які використовуються під час провадження в справах про порушення митних правил належить:
  - а) адміністративне затримання;
  - б) опитування громадян;
  - в) доручення на проведення окремих процесуальних дій;
  - г) митне обстеження.

7. Строк розгляду справи про порушення митних правил складає:

- а) 15 днів;
- б) 7 днів;
- в) 2 місяці;
- г) 1 місяць.

8. Справа про порушення митних правил розглядається:

- а) за місцем проживання правопорушника;
- б) за місцезнаходженням митного органу, в зоні якого вчинено правопорушення;
- в) за юридичною адресою підприємства;
- г) варіанти "а" та "б".

9. Штраф повинен бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил в строк:

- а) 10 днів;
- б) 15 днів;
- в) 2 місяців;
- г) 5 днів.

10. Не підлягає виконанню постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил, якщо її не було звернуто до виконання протягом:

- а) 2 місяців;
- б) не встановлено;
- в) 6 місяців;
- г) 3 місяців.

11. Пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання не поширюється на:

- а) товари;
- б) транспортні засоби;
- в) громадян;
- г) документи.

12. Строк витребування документів, необхідних для провадження в справі про порушення митних правил не повинен перевищувати:

- а) 3 днів;
- б) 5 днів;
- в) 10 днів;
- г) 7 днів.

13. До обставин, які виключають адміністративну відповідальність за порушення митних правил не належить:

- а) необхідна оборона;

- б) крайня необхідність;
- в) малозначущість;
- г) неосудність.

14. До обставин, що обтяжують відповідальність відносяться:

- а) неправдиві пояснення правопорушника з приводу вчиненого правопорушення;
- б) втягнення неповнолітнього в правопорушення;
- г) скоєння правопорушення з корисною метою;
- в) відмова особи, яка притягується до відповідальності, у наданні допомоги митним органам під час митного розслідування.

15. Попередження як вид адміністративного стягнення за порушення митних правил виноситься в:

- а) формі постанови про накладення адміністративного стягнення;
- б) усній формі;
- в) формі акту про оголошення попередження;
- г) фіксується в протоколі про порушення митних правил.

16. Не можуть вважатися причинами або підставами для порушення справи про порушення митних правил:

- а) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;
- б) повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від інших органів (у тому числі митних);
- в) заяви та повідомлення громадян, підприємств, установ, організацій;
- г) повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

17. Відповідно до ст. 319 МКУ порушення митних правил є:

- а) адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які Митним Кодексом передбачена адміністративна відповідальність;
- б) адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які Митним Кодексом передбачена адміністративна відповідальність;
- в) адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які Митним

Кодексом та Кодексом про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність;

г) адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок здійснення митного контролю та митного оформлення за які Митним Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

18. Не можуть бути представниками осіб, які притягуються до відповідальності:

а) захисники;

б) перекладачі;

в) особи, які раніше вчинили злочин;

г) адвокати, які прийняли доручення про подання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру, а також особи, виключені з колегії адвокатів.

19. Доручення на проведення окремих процесуальних дій повинно бути виконано у:

а) 3-денний строк;

б) 5-денний строк;

в) 7-денний строк;

г) 10-денний строк.

20. Суб'єктом оскарження постанови по справі про порушення митних правил виступають:

а) захисник;

б) прокурор або його заступник;

в) митний орган;

г) особа, стосовно якої вона винесена або представник такої особи.

21. Яке з наведених рішень не може бути прийняте за результатами розгляду скарги або протесту прокурора?

а) про залишення постанови без змін, а скарги або подання без задоволення;

б) про зміну заходу стягнення в межах передбаченої відповідальності за відповідне порушення митних правил, з тим, щоб стягнення було посилено;

в) про скасування постанови та закриття справи;

г) про скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд.

22. До обставин, за яких справа про ПМП не порушується, а порушена справа підлягає закриттю не належить:

а) неосудність особи;

б) неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;

в) відсутність події та складу правопорушення;

г) видання акта амністії.

23. Для проведення взяття проб та зразків як процесуальної дії у справі про ПМП, посадова особа митного органу у провадженні якої знаходиться справа виносить:

- а) попередження;
- б) постанову;
- в) рішення;
- г) подання.

24. Обов'язковим елементом об'єктивної сторони порушення митних правил є:

- а) шкідливі наслідки правопорушення;
- б) причинний зв'язок між діянням та шкідливими наслідками;
- в) діяння;
- г) варіанти а, в.

25. Не можна вважати підставою для адміністративного затримання за порушення митних правил:

- а) для складання протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення;
- б) припинення порушення митних правил;
- в) для вилучення товарів, транспортних засобів в разі вчинення опору;
- г) для встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил.

ПРАКТИЧНІ СИТУАЦІЇ:

Завдання №1.

На адресу ТОВ “Агро-Овен”, Україна, Дніпропетровська обл. Магдалинівський р-н, с.Оленівка, 06.02.09 від “Leticia limited Birpin” Британські острови та від “Aryt food for krips comp.” Бельгія, згідно ПД №11000/2/30920 автомобільним транспортом надійшов вантаж – каркаси курячі, морожені, вагою 20 000 кг, загальною вартістю 27 660 грн. Під час здійснення митного контролю вантажу, який знаходився під митним контролем на ліцензійному складі було встановлено пошкодження пломб митного забезпечення, накладеного митним інспектором Дніпровської регіональної митниці, а саме пломбі №110/024 ДРМ. Уповноважений на роботу з митницею громадянин Рудко В.Д. пояснив, що такі дії були вимушеними в зв’язку з недопущенням простою автомобіля.

Питання:

Чи було в даному випадку порушення митних правил? Якщо да, хто в даному випадку буде нести відповідальність за порушення митних правил?

Завдання №2.

ТОВ “Мрія” 04.02.09 оформило ВМД типу 31 АТЗ на вивезення за межі митної території України т/з (напівпричіп) під зобов’язання про надання документів необхідних для здійснення митного контролю в строк 04.01.10. Станом на 18.02.10. вказаний вище т/з та документи у Дніпровську регіональну митницю надані не були. За поясненнями керівника ТОВ “Мрія” документи на вище вказаний т/з (напівпричіп) не були надані у зв’язку з тим, що напівпричіп було продано.

Питання:

Чи вбачається в діях ТОВ “Мрія” ознаки порушення митних правил?

Завдання №3.

При здійсненні митного контролю автомобіля “КАМАЗ” держ. №075-22 АА, який належить ТОВ “Ксеон”, Україна, м. Дніпропетровськ, за ВМД типу 31 АТЗ було виявлено, що вчасно не були надані аркуші контролю до вищевказаної ВМД. За поясненнями уповноваженого на роботу з митницею ТОВ “Ксеон” гр. Шпанько В.В., аркуші контролю не були вчасно надані до митниці через те, що при оформленні ВМД типу 31АТЗ на автомобіль працівники митниці не попередили підприємство, що необхідно подавати аркуші контролю до митниці та не вказали строк для їх подання.

Питання:

Чи є в діях ТОВ “Ксеон” склад порушення митних правил?

Завдання №4.

ЗАТ “Спецтехоснастка”, Україна, м. Дніпродзержинськ, 19.02.09 оформило ВМД типу 31 АТЗ №11001/0/00358 та зобов’язалося продовжити термін дії ВМД в строк до 19.12.10. Станом на 10.02.01 ЗАТ “Спецтехоснастка” термін дії вказаної ВМД не продовжило, у встановлений строк митні збори не сплатило. За довідкою ст. інспектора відділу митних доходів та платежів недобір митних зборів за ВМД №11001/0/00358 від 19.12.09. складає еквівалент 30\$ (що за курсом НБУ на 10.02.01. становить 159,34 грн.).

Питання:

Кваліфікуйте дії посадових осіб ЗАТ “Спецтехоснастка”, що повинен в цьому випадку вчинити інспектор?

Завдання №5.

Громадянин України Борисенко М.М. згідно ПП №11000/2/181133 від 26.02.09 дав зобов’язання доставити в Дніпровську регіональну митницю вантаж – двухкольорову офсетну машину, в кількості 1 шт, вартістю 73 800 грн. В ході митного контролю інспектором ДРМ було встановлено, що згідно відмітки на ПП №11000/2/181133 вантаж знаходився під митним контролем, на нього було накладено митне забезпечення, а саме пломба №100/136 Яготинської митниці. При митному догляді було встановлено, що вантаж наявний в повному обсязі, але пломба №100/136 відсутня. Громадянин Борисенко М.М. пояснив, що під час слідування до м. Дніпропетровська, невідомий, під час руху автомобіля, зірвав митне забезпечення та пошкодив замок.

Питання:

Чи є в діях громадянина Борисенко М.М. ознаки порушення митних правил?

Завдання №6.

При здійсненні митного контролю вантажного потягу №2251, на станції “Зернове” 17 березня 2009 року о 10 год. 30 хв., який був відправлений з Росії до Молдови, представником підприємства-відправника було надано працівникам митниці товарно-транспортну накладну на 1000 місць будівельних матеріалів та договір на їх купівлю підприємством-одержувачем. При перевірці вагону, де мали знаходитись будівельні матеріали, було встановлено, що замість цього у вагоні знаходилося дизпаливо – 10000 літрів та кам’яне вугілля – 8000 кг.

Питання:

Дайте юридичну оцінку ситуації. Визначте, які дії має вчинити інспектор митниці. Вартість дизельного палива на день здійснення митного контролю становила 2 грн. 20 коп. за один литр, вартість кам’яного вугілля – 1,30 грн. за 1 кг.

Завдання №7.

При проведенні митного контролю потягу “Київ-Софія” громадянин А. ні усно, а ні письмово, не заявив про наявність у нього будь-якої валюти. Це здалося інспектору підозрілим, а оскільки часу до відправлення потягу не залишилося, то він здійснив адміністративне затримання громадянина А. Після цього отримав по телефону дозвіл заступника начальника митниці на проведення особистого огляду, під час якого у громадянина А. було виявлено 10 000 дол. США.

Питання:

Як слід кваліфікувати дії інспектора і громадянина А.? Дайте юридичну оцінку ситуації з посиланням на відповідні норми чинного законодавства.

Завдання №7.

Підприємство “Оріон” помістило на митний ліцензійний склад 50 мішків цукру, які знаходилися під митним контролем. Але через тиждень виявилось, що 5 мішків були пошкоджені мишами, тому власник складу віддав розпорядження замінити пошкоджені мішки новими. Про це він повідомив працівника митного органу, після чого інспектор склав протокол про ПМП, передбачене ст.346 МКУ, за ознаками перепакування предметів, які знаходяться під митним контролем без дозволу митного органу України, та виніс постанову про накладення на власника складу штрафу у розмірі 8500 грн.

Питання:

Дайте характеристику діям інспектора і власника складу.

Завдання №8.

В пункті пропуску “Гоптівка” на кордоні України з Росією 23.02.09 о 13 годині, під час оформлення транспортного засобу – автомобіля “ВАЗ-2109”, його власник громадянин П. декілька разів прохав інспектора митниці швидше провести процедуру митного оформлення, бо йому необхідно терміново потрапити додому. Митник пояснив, що це неможливо. Тоді громадянин П вийшов з машини і в грубій формі заявив, що якщо митник не дозволить йому виїхати вчасно, він нанесе йому побої і все одно відправить транспортний засіб. Митник продовжував митне оформлення. Тоді громадянин П. самовільно відправив автомобіль без дозволу, не дочекавшись завершення митного оформлення.

Питання:

Кваліфікуйте дії громадянина П.

Завдання №9.

За контрактом № 251 від 22.02.09 фірмою “Х” був отриманий вантаж – шафи-купе в кількості 100 штук, що знаходився під митним контролем відповідно до взятого гарантійного зобов’язання від 21.02.09. Матеріально відповідальною особою, на зберігання якої знаходився вантаж, що підлягав митному контролю, був призначений зав. складом А., коли для здійснення митного контролю приїхав митник, то рядом зі складом опинилася лише особа Б., що заявила, що лише може відкрити склад, бо відповідає лише за приміщення, але його викликали для зустрічі з митниками, щоб пояснити, що громадянин А. у терміновому відрядженні і сьогодні його не буде. Наступного дня митники зв’язалися з отримувачем вантажу і повідомили про свій приїзд о 16.00. Коли ж митники і зав. складом нарешті підійшли до складу, виявилось, що громадянин А. переплутав ключі і відкрити склад не може. Дублікат не знайшли.

Питання:

Кваліфікуйте дії громадянина А.

Завдання №10.

З Росії в Україну прибув вантаж – кольорові телевізори “Samsung”, що відповідно до товаросупровідних документів і ВМД був оформлений як такий. Після оплати всіх платежів під час передогляду вантажу було з’ясовано, що в упаковках від телевізорів “Samsung” знаходилися кольорові телевізори “Електрон”.

Питання:

Дайте юридичну оцінку ситуації.

Завдання №11.

При перетинанні митного кордону України в пункті пропуску “Гоптівка” 27.10.09 громадянину України М., що ввіз кузов а/м “Mercedes”, 1989 р. випуску, № WDB 45678, двигун а/м “Mercedes”, 1989 р. випуску № ВМ646464, були оформлені митницею митна декларація МД-7 №203001(02) 14030, 203002(02) 193 від 27.10.09 і встановлений в денний строк доставки агрегатів в митницю призначення – Дніпровську регіональну митницю. У вказаний строк предмети не були доставлені в ДРМ і ніяких повідомлень від громадянина М. не було.

Питання:

Кваліфікуйте дії громадянина М.

Завдання №12.

Фірмою “Прометей” м.Кривий Ріг на митну територію України було ввезено новий автомобіль “Форд” під зобов’язання про зворотне вивезення.

Однак даний автомобіль вчасно не був вивезений, а був задіяний для господарських потреб даної фірми.

Питання:

Чи вбачаються ознаки ПМП у діях фірми “Прометей”.

Завдання №13.

Громадянин Шевченко Д.М. в'їхав в Україну з Росії на придбаному там автомобілі через митний пост “Тополі”. Митний кордон України він перетнув під час проведення перезміни на митному посту і тому не проходив митний контроль.

Питання:

Чи вбачаються ознаки ПМП з боку Шевченка Д.М.?

Завдання №14.

Громадянин Іванов І.І. ввіз з Росії в Україну поза митним контролем вантаж, загальною вартістю 70000грн. з метою доставити цей вантаж у м.Сімферополь. Однак у м.Дніпропетровську в нього зламався автомобіль і йому вирішив допомогти його друг Сидоренко І.П., який був попереджений про те, що вантаж був завезений поза митним контролем.

Питання:

Чи буде підлягати притягненню до відповідальності громадянин Сидоренко І.П.? Як вирішилась би справа, якщо загальна вартість вантажу була б 525 000 гривень?

Завдання №15.

Дипломат України Григоренко В.І. разом із своєю дружиною Григоренко І.М. від'їздили до Болгарії з метою відпочинку. В аеропорту “Дніпропетровськ”, 15 липня 2009р., повертаючись з відпочинку в залі “приліт” проходили митний контроль. Під час митного контролю дружина дипломата України Григоренко І.М. на вимогу службової особи митного органу відмовилась пред'явити необхідні документи для митного контролю погрожуючи працівнику митниці зв'язками свого чоловіка. Після чого в багажі подружжя було виявлено десять шкіряних курток, п'ятнадцять пар шкіряного взуття, двадцять золотих обручок, тридцять дві шкіряні сумки та інші золоті прикраси на загальну суму 165.250 грн.

Питання:

Дайте юридичну оцінку даній ситуації?

Завдання №16.

Громадянка України Сидорова І.В., повертаючись рейсом Стамбул-Київ, проходила митний контроль. В декларації за формою МД-4 нею не була задекларована обручка з діамантом на загальну суму 2,5 тис.\$. Працівник митного органу ознайомив громадянку з тим, що вона має сплатити митні платежі на що громадянка категорично відмовилась від сплати. Вона стверджувала, що ця обручка є весільним подарунком її чоловіка, крім того на шинці обручки містилося вигравіювання від її чоловіка і крім того більше ніяких речей при ній не було. Після чого працівником митного органу було складено протокол про ПМП у відношенні громадянки Сидорової за ознаками недекларування товарів переміщуваних через митний кордон України ст.340 МКУ. В свою чергу громадянка оскаржила дії працівника митного органу в ДМСУ.

Питання:

Чи міститься тут взагалі ПМП, і як би ви вчинили на місці працівника митного органу?

Завдання №17.

14 березня 2009 року в зоні митного контролю в залі “відліт” громадянка Польщі разом із своїм 5-ти річним сином від’їздила до Польщі. При проходженні митного контролю на апараті X-ray в неї були виявлені відеокасети 25 шт. Касети були неліцензовані, але громадянка стверджувала, що вона журналіст і приїздила в Україну для репортажу Української програми, а касети були куплені на ринку для сина, і на касетах були звичайні мультиплікаційні та художні фільми. На підставі цих фактів працівник митного органу склав протокол про ПМП, а відеокасети було вилучено під квитанцію МД-1 тимчасове зберігання.

Питання:

Чи вірно вчинив працівник митного органу. Дайте юридичну оцінку даній ситуації.

Завдання №18.

Громадянин Молдови Хачатурян С.М., прямуючий з Німеччини до Молдови транзитом через Україну автомобілем “Renov-21” не вивіз даний автомобіль вчасно за межі України. Дану ситуацію аргументував тим, що по дорозі з Німеччини до Молдови на нього напав дорожній рекет і його було побито. В доказ цього він пред’явив висновок судово-медичної експертизи. По даному факту порушення митних правил на громадянина

Хачатурян С.М. за ст.349 МКУ було заведено адміністративну справу. В результаті чого накладено штраф у розмірі 8500 грн. У відповідь на це, Хачатурян С.М. подав скаргу на неправомірні дії митниці до суду за місцем знаходження митниці.

Питання:

Чи правомірне рішення митниці? Чи можна визнати вказану причину порушення зобов'язання про транзит-поважною?

Завдання №19.

Громадянин "В" ввіз автомобіль ВМВ в митному режимі "тимчасове ввезення". По закінченню терміну автомобіль було доставлено на митницю з проходженням терміну вивозу 10 діб. Громадянин "В" на вимогу працівників митниці надати документи, які б виключали його відповідальність, не звернув уваги і відмовився що-небудь пояснювати.

Питання:

Чи є в діях особи порушення митних правил?

Завдання №20.

При перетині митного кордону громадянин "К" на т/з "OPEL-VECTRA" на вимогу працівника митниці відмовився надати необхідні для здійснення митного контролю документи на т/з. В поясненні він написав, що пред'явив декларацію (письмову) і що цього достатньо для проведення митного контролю.

Питання:

Чи є в діях особи порушення митних правил?

Завдання №21.

При перетині кордону громадянином "М" в його валізі у спеціально виробленому відсіку було знайдено 400\$. При письмовому, а потім усному декларуванні громадянином "М" було зазначено, що він не має при собі грошей.

Питання:

Чи є в діях особи порушення митних правил?

Завдання №22.

Український перевізник, переміщуючи вантаж в Україну, втратив на митній території України митне забезпечення, накладене митним органом країни відправлення. Інспектор митниці, оглянувши вантаж склав протокол про ПМП за ст. 338 МКУ.

Питання:

Чи правильні дії митника?

Завдання №23.

На адресу Єврейської общини м. Дніпропетровська надійшов вантаж гуманітарної допомоги з Ізраїлю. Вантаж перевезли на склад однієї з фірм, де він знаходився під митним контролем. На свято Хапуна ящики були відкриті, при чому товар (вантаж) ще знаходився під митним контролем. Як пояснив представник Єврейської общини, вони відкрили ящики для того, щоб дізнатися що в них було.

Питання:

Чи є в діях Єврейської общини склад ПМП, якщо є то який?

Завдання №24.

До теплохода “Варяг”, який стояв в порту “Одеса” і знаходився під митним контролем, причалив напівспущений надувний човен, в якому знаходився громадянин Петров. Митником було складено протокол про ПМП за ст.335 МКУ. В поясненнях громадянин Петров наголошував на тому, що він не вміє плавати і тому б втопився, якщо б не причалив до “Варяга”.

Питання:

Чи може громадянин Петров бути звільнений від адміністративної відповідальності?

Завдання №25.

Громадянин А. власник автомобіля “Лада-1110” перетинав митний кордон України і під час митного контролю, без дозволу інспектора митниці, який збирався перевірити автомобіль, громадянина А. поїхав.

Питання:

Яка відповідальність очікує громадянина А. і за якою статтею МКУ?

Завдання №26.

На адресу фірми “А”, Україна з Польщі прибув вантаж – іграшки, що відповідно до товаро-супровідних документів і поданої ВМД був

оформлений як іграшки пластмасові. Після оплати всіх платежів був зроблений переогляд вантажу, в ході якого з'ясувалося, що всі іграшки тільки плюшеві.

Питання:

Чи є в даному випадку порушення митних правил?

Завдання №27.

Прикордонним патрулем 10 січня 2009р. було затримано громадянина К., який намагався перетнути кордон України поза місцем розташування митниці на своєму автомобілі “Победа”. Під час огляду автомобіля працівником митного органу було виявлено в багажнику автомобіля 100 шт. масляних фільтрів “Маннол”, в салоні-142 пари годинників фірми “Orient”. Працівник митного органу склав відповідно протокол про порушення митних правил. Розглядаючи матеріали справи начальник митного органу прийняв рішення про порушення кримінальної справи. Однак після передачі справи за підвідомчістю, висновком експерту було з'ясовано, що вартість автомобіля “Победа”, 100 масляних фільтрів та 142 пар годинників складає 162 360 грн. і таким чином, дії підпадають під ознаки ПМП. 14.02.2010р. було прийнято рішення про припинення кримінальної справи. 15.03.2010р. начальником митниці винесено постанову про накладення штрафу на громадянина К.

Питання:

Дайте юридичну оцінку дій начальника митниці.

Завдання №28.

Фірма “Август” 7 січня 2009р. через Чопську митницю ввозила в Україну взуття. До 28 січня 2009р. товар знаходився під митним контролем і фірма “Август” повинна була доставити взуття в Дніпропетровську регіональну митницю до встановленого строку. Але товар не був доставлений в митницю призначення у визначений строк.

Питання:

Вирішіть ситуацію.

Завдання №29.

Фірмою “Контер” був зданий товар під відповідальне зберігання на склад підприємства, товар знаходився під митним контролем, працівник митниці наклав пломбу на приміщення складу. Через деякий час службова особа митного органу, що здійснювала опломбування, перевірила накладення ним митного забезпечення, але при перевірці з'ясувалось, що частина товару була відсутня.

Питання:
Вирішіть ситуацію.

Завдання №30.

ТОВ “День” ввозило на митну територію України одяг для дитячих будинків та оформило товар в митному відношенні з наданням пільг по миту під обов’язок про цільове використання товару. Як виявилось в подальшому, товар використовувався в інших цілях (його було продано на ринках) ніж в тих цілях у зв’язку з якими були надані пільги, без дозволу митних органів.

Питання:
Вирішіть ситуацію.

Завдання №31.

ЧП “Сезон” було покладено на склад під відповідальне зберігання килимові покриття, під обов’язок через 6 місяців здійснити митне оформлення товару. Але через півроку митне оформлення на товар здійснено не було.

Питання:
Як вирішити цю ситуацію?

Завдання №32.

На посту ДАІ “Пісочин” 26 травня 2009 року був затриманий автомобіль громадянина Сидоренко В.В. “Опель-фронтера” 1995р. випуску, в якому він перевозив 1000 пачок цигарок “Ватра” російського виробництва без українських марок акцизного збору. Зі слів Сидоренко, цигарки були придбані ним на ринку м.Харкова.

Питання:
Чи є в діях громадянина Сидоренко В.В. ознак порушення митних правил?

Завдання №33.

Провідник вагона поїзда №384 “Москва-Київ”, громадянин України Коваль Л.В. у міжстельовому просторі неробочого тамбура приховав від митного контролю 30 пляшок горілки “Олімп” на суму 880 грн. і намагався ввезти їх в Україну. На митному посту “Конотоп” був затриманий працівниками Східної митниці.

Питання:
Кваліфікуйте дії провідника.

Завдання №34.

Фірмою “Світанок” за контрактом №1 від 26.05.09р. був отриманий вантаж-дві цистерни металеві посилені каркасом, що знаходився під митним контролем відповідно до гарантійного зобов’язання від 13.05.09р. При здійсненні митного контролю, матеріально-відповідальна особа – завідуючий складом громадянин Пархоменко Л.М., у якого на зберіганні знаходились предмети, які підлягають митному контролю, знаючи про прихід посадової особи митниці, не з’явився на склад, чим перешкодив доступу посадової особи митного органу, що здійснює контроль за законністю переміщення і пропуску предметів на територію підприємства, де зберігались предмети, які підлягають митному контролю.

Питання:
Кваліфікуйте дії громадянина Пархоменко Л.М..

Завдання №35.

Громадянин Росії Михайлов П.П. вчинив порушення митних правил, передбачене ст. 340МКУ “Недекларування товарів, транспортних засобів”.

Питання:
Який орган має розглядати справу про ПМП відносно громадянина Михайлова?

Завдання №36.

Під час здійснення митного оформлення т/х “Чайка” “на відхід”, який знаходився в зоні митного контролю на рейді морського торговельного порту Одеса до судна причалив буксир служби порту флоту “К-21” з метою завантаження на т/х “Чайка” запасів споживання для членів судового екіпажу. Капітан буксиру “К-21” Парфенов О.Б. дозволу митного органу на причалювання до судна не мав.

Питання:
Дайте юридичний аналіз ситуації.

Завдання №37.

Громадянин України Сергієнко М.С. вчинив порушення митних правил, передбачене ст.345 МКУ. Інспектор відділу дізнання Ягодинської митниці Петренко С.Г. повідомив Сергієнко М.С. про місце і час судового розгляду

справи. Але на судовий розгляд справи Сергієнко не з'явився, не вказавши поважних причин. Але, оскільки, Сергієнко не був присутній при судовому розгляді справи, то він висунув суду клопотання про повторний розгляд справи в його присутності.

Питання:

Як повинен діяти суд?

Завдання №38.

Громадянин Молдови Іонеско Михайл вчинив порушення передбачене ст.333 МКУ “Незупинення транспортного засобу” та ст. 352МКУ “Дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю”. Справа про ПМП за ст.333 МКУ була розглянута начальником митниці, а за ст. 352 МКУ передана на розгляд до суду.

Питання:

Чи вірно вчинили посадові особи митниці в цій ситуації?

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПМП»

Мета та завдання дисципліни “Адміністративна відповідальність за порушення митних правил”

Мета. Метою викладання дисципліни є надання допомоги курсантам, студентам та слухачам в опануванні основними поняттями інституту адміністративної відповідальності, вивчення основних завдань, принципів провадження у справах про порушення митних правил, правопорушень в митному законодавстві, заходів адміністративного примусу, що застосовуються митними органами, процесуального статусу учасників провадження у справах про порушення митних правил. Успішне засвоєння даної навчальної дисципліни допоможе неухильно дотримуватись вимог чинного законодавства, що регламентує діяльність митних органів, пов’язану з боротьбою з порушеннями митних правил, сумлінно на високому професійному рівні виконувати посадові обов’язки, з належною повагою ставитись до громадян України, іноземних громадян, проявляти нетерпимість до порушень їх прав та законних інтересів, приниження їх честі та гідності.

Завдання. Завданням дисципліни є аналіз порушень митних правил як правової категорії, нормативно-правового регулювання щодо попередження, припинення та запобігання порушень митних правил.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Адміністративна відповідальність за порушення митних правил ” курсанти, студенти та слухачі повинні:

ЗНАТИ:

- діюче митне законодавство;
- поняття та принципи адміністративного процесу, його структуру;
- повноваження працівників митних органів щодо здійснення провадження у справах про порушення митних правил;
- поняття та види заходів адміністративного примусу, які застосовують працівники митних органів;
- порядок збирання та закріплення доказів у справах про порушення митних правил;
- принципи взаємодії з правоохоронними органами України та іноземних держав з метою виявлення та припинення порушень митних правил;
- способи забезпечення законності в адміністративно-юрисдикційній діяльності митних органів.

УМІТИ:

- застосовувати діюче митне законодавство з метою не допущення порушень прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб;
- юридично правильно складати процесуальні документи;
- аналізувати факти і обставини для правильної кваліфікації діяння та на цій основі приймати рішення у випадках порушення митних правил і притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності відповідно до чинного законодавства;
- правильно використовувати в практичній діяльності повноваження митних органів щодо організації боротьби з порушеннями митних правил;
- виявляти причини та умови, що сприяють скоєнню порушень митних правил;
- здійснювати функції по забезпеченню законності під час провадження у справах про порушення митних правил.

Організаційно-методичні вказівки

Викладання дисципліни “Адміністративна відповідальність за порушення митних правил” здійснюється на базі навчальної програми, розробленої на кафедрі адміністративного та митного права.

Програмою передбачено глибоке вивчення курсантами дисципліни “Адміністративна відповідальність за порушення митних правил”, системи принципів, законів, категорій і норм, характеру вияву їх у професійній діяльності.

Загалом вивчення дисципліни відіграє важливу роль у формуванні знань з «Адміністративної відповідальності за порушення митних правил» та творчого мислення курсантів і передбачає оволодіння необхідними знаннями не тільки у теоретичному відношенні, але й практичними навичками та вміннями ефективної взаємодії з громадянами при виконанні посадових обов’язків.

Робота курсантів щодо вивчення навчальної дисципліни складається з таких основних елементів:

лекція – основний вид навчального заняття, яка призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Основна мета лекції – дати систематизовані основи наукових знань з навчальної дисципліни, розкрити стан і перспективи прогресу в конкретній галузі науки й техніки, сконцентрувати увагу на найбільш складних і вузлових питаннях. Лекції повинні носити, як правило, проблемний характер, стимулювати активну пізнавальну діяльність курсантів, сприяти формуванню у них творчого мислення;

семінарське заняття – вид проведення навчального заняття, при якому викладач організує дискусію навколо попередньо визначеної проблеми, до якої всі курсанти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Семінарське заняття проводиться з основних і найбільш

складних питань робочої навчальної програми. Основне завдання семінарського заняття – поглибити й закріпити знання, одержані курсантами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною та науковою літературою, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, уміння висувати й захищати свої погляди з питань, що розглядаються. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені курсантами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо;

практичне заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд курсантами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання курсантами відповідно до сформульованих завдань. Практичне заняття проводиться в аудиторіях, навчальних класах і лабораторіях, які обладнані необхідними технічними засобами навчання та обчислювальною технікою. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому навчально-методичному матеріалі. Практичне заняття може проводитись методом тренувань. Головним його змістом є практична робота кожного курсанта. При проведенні практичного заняття навчальна група не повинна перевищувати половину складу академічної групи;

лабораторне заняття – вид навчального заняття, на якому курсанти під керівництвом викладача особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень конкретної навчальної дисципліни, набувають практичних навичок у роботі з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальними пристроями, оволодівають методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі. Лабораторні заняття проводяться в спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу. В окремих випадках лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища. При проведенні лабораторного заняття навчальна група не повинна перевищувати половини академічної групи. За результатами виконаної на занятті лабораторної роботи курсанти оформляють індивідуальні звіти та захищають ці звіти перед викладачем. Результати виконання лабораторної роботи курсантом оцінюються викладачем. Курсант, який отримав незадовільну оцінку, повинен повторно виконати цю роботу до початку чергової лабораторної роботи;

групове заняття – вид навчального заняття, на якому викладач інформативно-доказовим та пояснювально-ілюстративним методами викладає новий навчальний матеріал, методом опитування контролює засвоєння курсантами раніше вивченого матеріалу та досягає його закріплення, методом творчих рекомендацій спрямовує роботу курсантів. Групове заняття – найбільш поширений вид не лекційних занять, які проводяться з метою детального вивчення теоретичних питань, організації використання, експлуатації технічних засобів митного контролю тощо;

контрольна робота – вид навчального заняття, яка виконується у вигляді письмових відповідей на запитання або рішення задач. Зміст завдань на контрольну роботу і порядок її проведення визначаються кафедрою;

консультація – вид навчального заняття при якому курсант отримує відповіді на окремі питання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи курсантів в залежності від того, консультиє викладач з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни;

індивідуальна робота – вид навчального заняття з окремими курсантами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. Навчальний час, відведений для індивідуальної роботи, регламентується навчальним планом. Зміст індивідуальної роботи курсантів над конкретною дисципліною визначається в методичних рекомендаціях до індивідуальної роботи;

самостійна робота – є важливою складовою частиною навчального процесу та основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від навчальних занять. Вона проводиться з метою: закріплення і поглиблення знань, умінь та навичок, одержаних на усіх видах навчальних занять; підготовки до подальших занять; засвоєння навчального матеріалу, який передбачено робочою навчальною програмою для самостійного вивчення; формування культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку й набутті знань. Навчальний час, відведений для самостійної роботи, регламентується навчальним планом. Зміст самостійної роботи курсантів над конкретною дисципліною визначається в методичних рекомендаціях до самостійної роботи;

залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння курсантом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях;

екзамен – форма підсумкового контролю, яка має на меті перевірити й оцінити: навчальну роботу курсанта, рівень отриманих знань та умінь застосовувати ці знання при вирішенні практичних завдань; розвиток творчого мислення; ступінь опанування практичних навичок та вмінь в обсязі вимог робочої навчальної програми. Екзамен є завершальним етапом вивчення навчальної дисципліни;

письмові екзамени проводяться у такому порядку:

✓ курсанти (слухачі) розміщуються у просторах аудиторіях, що забезпечують зручність індивідуальної роботи;

✓ перед початком екзамену курсантам (слухачам) видаються завдання та навчальні посібники, якими дозволяється користуватися, приладдя та інші матеріали, необхідні для виконання завдання. Одночасно із завданням видається необхідна кількість чистих аркушів (зі штампом навчального відділу) для чернеток та оформлення роботи в остаточному вигляді. Користуватися іншими аркушами, крім виданих, забороняється;

✓ усі видані аркуші після закінчення роботи повинні здаватися особі, що приймає екзамен;

✓ якщо письмова робота складається з кількох самостійних завдань, то на початку екзамену видаються тільки ті завдання, які повинні бути виконані до перерви (закінчення визначеного терміну);

✓ вихід окремих курсантів (слухачів) з аудиторії, де проводиться письмовий екзамен, дозволяється екзаменатором лише у разі крайньої потреби, при цьому курсант (слухач) має тимчасово здати свою письмову роботу;

✓ роботи повинні виконуватися курсантами (слухачами) акуратно, чітко та розбірливо;

✓ курсанти (слухачі), які виконали роботи, здають їх екзаменатору та з його дозволу виходять з аудиторії. На кожній роботі проставляється час її повернення. Після закінчення встановленого терміну екзамену всі роботи здаються екзаменатору;

усні екзамени проводяться за білетами у такому порядку:

✓ перед початком екзамену навчальна група у повному складі представляється екзаменатору (голові комісії чи підкомісії). Частина курсантів (слухачів) викликається ним для складання екзамену, а решта курсантів (слухачів) навчальної групи знаходиться в іншій аудиторії згідно з розкладом для підготовки до екзамену;

✓ викликаний курсант (слухач) після доповіді про прибуття для складання екзамену подає екзаменатору свою залікову книжку, після чого бере білет, називає його номер, ознайомлюється з питаннями та усвідомлює їх, при необхідності він може уточнити зміст питань, одержує чисті аркуші (зі штампом навчального відділу) для запису відповідей та розв'язування завдань, а потім готується до відповіді;

✓ готуючись до відповіді, курсант (слухач) складає план або пише конспект відповіді, за потреби виконує на класній дошці чи аркуші креслення, схеми, розрахунки й таке інше, використовуючи при цьому дозволені матеріали, підбирає для відповіді необхідні плакати, схеми тощо;

✓ після підготовки до відповіді або закінчення встановленого терміну курсант (слухач) з дозволу екзаменатора або за його викликом відповідає на поставлені в білеті питання;

✓ при складанні екзаменів комісії (підкомісії) відповіді заслуховуються повним складом комісії (підкомісії);

✓ після закінчення відповіді на питання білета курсант (слухач) доповідає про це екзаменатору;

✓ особи, що приймають екзамен, коротко занотовують відповіді курсантів (слухачів), виставляють оцінки за відповіді з кожного основного питання білета, оцінку за додаткові питання та загальну оцінку за підсумками екзамену.

Структура кредиту

Тема 1. Поняття та сутність адміністративної відповідальності.

Законодавство про адміністративні правопорушення, його місце в системі законодавства. Співвідношення адміністративного законодавства з іншими галузями законодавства, зокрема з митним законодавством.

Поняття та ознаки адміністративної відповідальності. Розмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.

Дія норм адміністративного законодавства у часі, у просторі та за колом осіб. Джерела законодавства про адміністративну відповідальність.

Підстави адміністративної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Особливості відповідальності за порушення митних правил.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
2. Веремеенко И.И. Административно-правовые санкции. – М.,1975.
3. Дьомін В. Митне законодавство і перешкоди у його виконанні // Право України.– 1995.– № 9-10.– С. 33-35.
4. Овсянко Д.М. Административное право. – М.,1997.
5. Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения. – К.,1988.
6. Куян І. Адміністративна відповідальність як інститут правової держави. – Право України.– 1998. – №5. – с.66.
7. Самсонов В.М. Административное законодательство: понятие, содержание, реформа. – Х., 1991.
8. Кодекс Украины об административных правонарушениях (научно-практический комментарий).— Х.: ООО “Одиссей”, 2000.— 1008 с.
9. Коментар до Конституції України. /Ін-т законодавства Верховної Ради України; В.Б. Авер'янов, В.Ф. Бойко, В.І. Борденюк та ін.– К., 1996. – 376 с.
10. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
11. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Тема 2. Поняття та загальна характеристика порушень митних правил

Поняття та ознаки порушень митних правил. Поняття та склад порушення митних правил. Юридичний аналіз: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони порушення митних правил. Вчинення правопорушення умисно. Вчинення правопорушення з

необережності. Види порушень митних правил. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за порушення митних правил. Можливості звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Література

1. Бахрах Д.Н. Таможенное право России. – Екатеринбург, 1995.
2. Деркач Л. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра.–К., 2000.–542с.
3. Дьомін В. Митне законодавство і перешкоди в його виконанні// Право України.– 1995.– №9-10.– С.33-35.
4. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины: Учебное пособие.– Одесса: Астропринт, 1995.–127с.
5. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине.– Одесса: ОГУ, 1994.– 72 с.
6. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
7. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.
8. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія.-К.: Юрінком Інтер, 2004.- 526с.
9. Комзюк А.Т. Деякі проблеми реформування законодавства про адміністративну відповідальність.// III міжрегіональна науково-практична конференція “Концепція формування законодавства України” (листопад 1998 р.) Наукові статті.— Запоріжжя, 1999.— С.15-16.

Тема 3. Правопорушення, що посягають на порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України

Загальні положення про переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон. Місце перетину митного кордону. Способи вчинення правопорушень. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення. Суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Література

1. Веремеєнко И.И. Административно-правовые санкции. – М., 1975.
2. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К., 1998.
3. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України.– 1996.– № 8.– С. 49-52.
4. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
5. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Тема 4. Правопорушення, що посягають на порядок митного контролю товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон

Загальні положення про митний контроль. Режим зони митного контролю. Статус транспортного засобу. Місце стоянки транспортного засобу. Склад правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Способи приховування від митного контролю.

Порядок митного контролю товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади в сфері захисту права інтелектуальної власності.

Література

1. Деркач Л. Контроль на митниці буде спрощений // Всеукраїнські відомості.– 1996.– 3 вересня.
2. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины.– Одесса, 1995.
3. Коросташова І.М. Митний контроль в системі державного контролю як одна із складових митної справи // Митна справа.– 2000.– №4.
4. Олійник О. Посилити роль митного контролю // Урядовий кур'єр.– 1997.– 13 вересня.
5. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
6. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Тема 5. Правопорушення, що посягають на порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кодон

Загальні положення про митне оформлення. Порядок митного оформлення. Місце проведення митного оформлення. Час проведення митного оформлення. Процедура митного оформлення. Спрощений порядок митного оформлення.

Форма і місце декларування. Процедура декларування. Предмет і мета ідентифікації. Засоби ідентифікації.

Характеристика юридичного складу порушень митних правил що посягають на порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кодон

Література

1. Педешко А. Оформлення зовнішньоекономічних вантажів в пунктах пропуску // Вісник АМСУ.– 1999.– №4.– С.14-17.
2. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К., 1998.
3. Таможенное законодательство: Сборник нормативных актов.– М.: Изд-во БЕК, 1994.– 534 с.

4. Терещенко С., Пісной П. Особливості митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів на сучасному етапі // Вісник АМСУ.- 2000.- №2.- С.7-14.
5. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.- К.: Юстініан, 2004.- 736с.
6. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.- Х.: ООО "Одиссей", 2004.- 656с.

Тема 6. Правопорушення, що посягають на порядок обкладення митними платежами та їх сплати

Поняття митних платежів. Види митних платежів. Особи, відповідальні за сплату митних платежів. Пільги по митним платежам. Строки і момент сплати митних платежів. Склад правопорушення, що посягають на порядок обкладення митними платежами та їх сплати

Література

1. Балабин О.И. Контроль определения таможенной стоимости товара: Метод. сборник.- М.: РИО РТА, 1998.-247с.
2. Ващенко В. Розвиток митно-тарифного регулювання // Вісник АМСУ.- 1999.- №3.- С.9-18.
3. Заяць В. Митна вартість – база для обчислення ввізних податків і зборів // Вісник АМСУ.- 2000.- №2.- С.38-51.
4. Кудряшов А. Откуда товар и как это определить // Закон.-1993. – №12.- С.24-27.
5. Стратегія економічних реформ при реалізації митно-тарифної політики України // Економіка, фінанси, право.- 1996.- №8.- С.38-45.
6. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.- К.: Юстініан, 2004.- 736с.
7. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.- Х.: ООО "Одиссей", 2004.- 656с.

Тема 7. Система адміністративних стягнень за порушення митних правил

Поняття та мета адміністративного стягнення. Система адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил. Основні і додаткові адміністративні стягнення.

Загальні правила накладення стягнення за порушення митних правил. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох правопорушень. Строки накладення адміністративного стягнення.

Література

1. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т., Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х., 1994.
2. Веремеенко И.И. Административно-правовые санкции. – М., 1975.

3. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К., 1998.
4. Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения. – К., 1988.
5. Додин Е.В. Административная ответственность в свете Конституции Украины // Юридический вестник. – Одесса, 1997.– №3.– С.70.
6. Практика застосування судами конфіскації майна // Вісник Верховного суду України. – 2000.– №3(19).– С.13.
7. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
8. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.
9. Хорощак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України: Монографія.- К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.- 172с.

Тема 8. Провадження в справах про порушення митних правил

Загальна характеристика адміністративного процесу та його елементів. Поняття, завдання та значення провадження в справах про порушення митних правил. Принципи та загальні умови провадження в справах про порушення митних правил. Стадії провадження. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про порушення митних правил. Особливості провадження в справах про порушення митних правил, що відрізняють його від інших видів адміністративних проваджень.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
2. Гончарук С.Т. Суб'єкти адміністративного права.– К., 1998.
3. Овсянко Д.М. Административное право.– М., 1997.
4. Административное право зарубежных стран: Учебное пособие / Под ред А.Н.Козырина.– М.: Спарк., 1996.– 229 с.
5. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України.– 1996.– № 8.– С. 49-52.
6. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальность вопроса об административных правонарушениях. – Воронеж, 1990.
7. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
8. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Тема 9. Митне розслідування

Поняття та завдання митних розслідувань. Органи та посадові особи, уповноважені провадити митні розслідування. Приводи та підстави для порушення справи про порушення митних правил. Обставини, що виключають провадження у справах про порушення митних правил.

Процесуальне оформлення митного розслідування. Протокол про порушення митних правил. Особливості оформлення окремих видів протоколів.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
2. Адміністративне право України: Підручник./ За ред. Ю.П. Битяка. – Харків, 2000.
3. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України. – 1996. – № 8. – С. 49-52.
4. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальность вопроса об административных правонарушениях. – Воронеж, 1990.
5. Энциклопедия таможенного дела в 2-х т. / Сост. А.Б.Егоров, А.П.Шейко. – Львов: МЕТА, 1996.
6. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736с.
7. Таможенный кодекс Украины: Комментарий. – Х.: ООО “Одиссей”, 2004. – 656с.

Тема 10. Розгляд справ про порушення митних правил та винесення постанови

Поняття, завдання та значення розгляду справи про порушення митних правил. Митні органи ті посадові особи, уповноважені розглядати справи. Місце та строки розгляду справи. Процесуальний статус осіб, що приймають участь у розгляді справи. Порядок розгляду справи про порушення митних правил. Форма і зміст постанови по справі про порушення митних правил.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
2. Битяк Ю.П. Зуй В.В. Комзюк А.Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х., 1994.
3. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736с.
4. Таможенный кодекс Украины: Комментарий. – Х.: ООО “Одиссей”, 2004. – 656с.
5. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України. – 1996. – № 8. – С. 49-52.

Тема 11. Оскарження та опротестування постанов у справах про порушення митних правил

Оскарження постанов у справах про порушення митних правил та його суб'єкти. Перевірка законності та обґрунтованості постанови митного органу. Підстави для скасування або зміни постанови про накладення стягнення за порушення митних правил.

Опротестування постанов у справах про порушення митних правил. Строки розгляду митним вищого рівня скарги або подання прокурора на постанову митного органу. Акти прокурорського реагування.

Література:

1. Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения.— К., 1988.
2. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.— К.: Юстініан, 2004.— 736с.
3. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.— Х.: ООО “Одиссей”, 2004.— 656с.
4. Матіос А.В. Адміністративна відповідальність посадових осіб. — К.: Знання, 2007.— 223с.
5. Мацелик М.О. Адміністративна відповідальність за ухилення від оподаткування. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2005.— 19с.
6. Митне право України / За заг. ред. В.В. Ченцова.—К.% Істина, 2007.— 328с.
7. Миколенко О.І. Проблеми відшкодування шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Одеса, 2000.— 19с.

Тема 12. Виконання постанов митних органів

Обов'язковість постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил. Звернення постанови митного органу до виконання попередження. Виконання постанови в частині накладення штрафу. Вилучення предметів, для забезпечення стягнення штрафу. Примусове стягнення штрафів за порушення митних правил. Виконання постанов в частині конфіскації. Давність виконання постанови у справі про порушення митних правил.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. — М., 1989.
2. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. — Х., 1994.
3. Кивалов С.В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). — Одесса, 1996.

4. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.
5. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К., 1998.
6. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України.– 1996.– № 8.– с. 49-52.
7. Кравченко О. Деякі міркування з приводу законопроекту про відповідальність за контрабанду та порушення митних правил // Право України.– 2000.– №5.– С.62-66.
8. Таможенное законодательство: Сборник нормативных актов.– М.: Изд-во БЕК, 1994.– 534 с.
9. Миколенко О.І. Проблеми відшкодування шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Одеса, 2000.— 19с.
10. МIRONIUK P.B. Органи внутрішніх справ як суб’єкти виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2003.— 19с.
11. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
12. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Тема 13. Доказування в справах про порушення митних правил

Встановлення об’єктивної істини – мета доказування. Предмет та межі доказування в справах про порушення митних правил. Суб’єкти доказування. Поняття і види доказів. Письмові та речові докази. Забезпечення доказів. Відносність та допустимість використання в доказуванні фактичних даних, отриманих за допомогою сучасних методів і засобів. Процес доказування. Оцінка та використання доказів, отриманих органами митної служби.

Література

1. Гончарук С.Т. Суб’єкти адміністративного права. – К., 1998.
2. Додин Е.В. Доказательства в административном процессе. – М., 1973.
3. Дорофеева Л.М. Деякі питання відповідальності за порушення митних правил // Проблеми законності.– 2000.– №41.– С.136-141
4. Адміністративне право України: Підручник ./ За ред. Ю.П. Битяка. – Харків, 2000.
5. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
6. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Тема 14. Контроль за дотриманням законності під час провадження у справах про порушення митних правил

Порядок, форми і методи здійснення контролю за дотриманням законності у провадженні в справах про порушення митних правил. Відомчий контроль. Нагляд прокуратури. Судовий контроль.

Порядок подання скарги. Форма та зміст скарги. Строки, протягом яких можна подати скаргу.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
2. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х., 1994.
3. Гончарук С.Т. Суб'єкти адміністративного права. – К., 1998.
4. Кивалов С.В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). – Одесса, 1996.
5. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине. – Одесса: ОГУ, 1994. – 72 с.
6. Корнев А.П. Нормы административного права и их применение. – М., 1978. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736с.
7. Таможенный кодекс Украины: Комментарий. – Х.: ООО “Одиссей”, 2004. – 656с.
8. Приймаченко Д.В. Суб'єкти провадження у справах про порушення митних правил: проблемні питання процесуального статусу // Митна справа.- 2006.- №6.- С.3-7.
9. Проїдак С.В. Адміністративні правопорушення у митній сфері. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2003.— 20с.
10. Руснак Ю.І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів державної податкової служби України. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2004.— 18с.

Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять

Тема 1. Поняття та сутність адміністративної відповідальності.

1. Поняття, ознаки та завдання адміністративної відповідальності.
2. Джерела законодавства про адміністративну відповідальність.
3. Принципи адміністративної відповідальності та їх характеристика.
4. Функції адміністративної відповідальності.
5. Розмежування адміністративної відповідальності від кримінально-правової відповідальності.
6. Розмежування адміністративної відповідальності від цивільно-правової відповідальності.
7. Розмежування адміністративної відповідальності від дисциплінарної відповідальності.

8. Розмежування адміністративної відповідальності від матеріальної відповідальності.
9. Особливості порушень митних правил як різновиду адміністративних правопорушень.

Методичні рекомендації:

Під час підготовки до семінарського заняття, курсанти повинні проаналізувати існуючі погляди в науковій та методичній літературі на поняття адміністративна відповідальність, визначити мету та завдання відповідальності. Схарактеризувати функції адміністративної відповідальності, спираючись на список рекомендованої літератури до даного семінарського заняття.

На основі отриманих знань з інших галузей права розмежувати адміністративну відповідальність від інших видів юридичної відповідальності, зокрема кримінальної, цивільно-правової, дисциплінарної, матеріальної, за наступними критеріями: за правовими наслідками, за санкціями, за органами, які розглядають справи про правопорушення, за суб'єктами тощо.

Враховуючи те, що адміністративна відповідальність – це галузевий вид адміністративної відповідальності, курсантам необхідно визначити її особливості.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
2. Веремеенко И.И. Административно-правовые санкции. – М., 1975.
3. Дьомін В. Митне законодавство і перешкоди у його виконанні // Право України.– 1995.– № 9-10.– С. 33-35.
4. Овсянко Д.М. Административное право. – М., 1997.
5. Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения. – К., 1988.
6. Куян І. Адміністративна відповідальність як інститут правової держави. – Право України.– 1998. – №5. – С.66.
7. Самсонов В.М. Административное законодательство: понятие, содержание, реформа. – Х., 1991.
8. Кодекс Украины об административных правонарушениях (научно-практический комментарий).— Х.: ООО “Одиссей”, 2000.— 1008 с.
9. Коментар до Конституції України. /Ін-т законодавства Верховної Ради України; В.Б. Авер'янов, В.Ф. Бойко, В.І. Борденюк та ін.– К., 1996. – 376 с.
10. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
11. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К.: Інформ., 1996. –52 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.– К.: НВП "Форум", 2000. –240 с.
3. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р. // Відомості Верховної Ради.– 2002.– № 38-39.– Ст. 288.

Тема 2. Поняття та загальна характеристика порушень митних правил

1. Поняття та ознаки порушень митних правил.
2. Поняття та склад порушення митних правил.
3. Загальна характеристика об'єкта та об'єктивної сторони порушень митних правил.
4. Загальна характеристика суб'єкта, суб'єктивної сторони порушень митних правил.
5. Види порушень митних правил та їх характеристика.

Методичні рекомендації:

Під час підготовки до семінарського заняття, курсанти повинні ознайомитися з відповідними положеннями Митного Кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, що стосуються порушень митних правил, схарактеризувати їх ознаки та підстави її настання.

Крім того, розглянути питання юридичного складу порушень митних правил. Щодо об'єкту порушень митних правил та його розподіл на загальний, родовий та безпосередній, визначити предмет правопорушень. Схарактеризувати основні та факультативні ознаки об'єктивної та суб'єктивної сторони порушень митних правил. Визначити загальних та спеціальних суб'єктів зазначених правопорушень.

Схарактеризувати систему адміністративних стягнень, які застосовуються за порушення митних правил, яка складається з попередження, штрафу та конфіскації. Визначити строки накладення адміністративних стягнень, а також обставини, що звільняють від адміністративної відповідальності та її виключають

Література

1. Бахрах Д.Н. Таможенное право России. – Екатеринбург, 1995.
2. Деркач Л. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра.–К., 2000.–542с.
3. Дьомін В. Митне законодавство і перешкоди в його виконанні// Право України.– 1995.– №9-10.– С.33-35.
4. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины: Учебное пособие.– Одесса: Астропринт, 1995.–127с.

5. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине.– Одесса: ОГУ, 1994.– 72 с.
6. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
7. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

10.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Інформ. - видав, агенство "ІВА", 1996.–52 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.– К.: НВП "Форум", 2000. –240 с.
3. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р. // Відомості Верховної Ради.– 2002.– № 38-39.– Ст. 288.
4. Про Державну митну службу: Указ Президента України №1022/2000 від 24.08.2000р.

Тема 3. Види порушень митних правил та їх характеристика.

1. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за порушення митних правил.
2. Підстави звільнення від адміністративної відповідальності.
3. Система адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил. Основні і додаткові адміністративні стягнення.
4. Загальні правила накладення стягнень за порушення митних правил. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох правопорушень.
5. Строки накладення адміністративного стягнення.

Методичні вказівки.

Схарактеризувати систему адміністративних стягнень, які застосовуються за порушення митних правил, яка складається з попередження, штрафу та конфіскації. Визначити строки накладення адміністративних стягнень, а також обставини, що звільняють від адміністративної відповідальності та її виключають

Література

1. Дьомін В. Митне законодавство і перешкоди в його виконанні// Право України.– 1995.– №9-10.– С.33-35.
2. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины: Учебное пособие.– Одесса: Астропринт, 1995.–127с.
3. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине.– Одесса: ОГУ, 1994.– 72 с.
4. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.

5. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.— Х.: ООО “Одиссей”, 2004.— 656с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К.: Інформ. - видав, агенство "ІВА", 1996.—52 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.— К.: НВП "Форум", 2000. —240 с.
3. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р. // Відомості Верховної Ради.— 2002.— № 38-39.— Ст. 288.

Тема 4. Види порушень митних правил та їх характеристика.

1. Загальні положення про переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.
2. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушень, що посягають на порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.
3. Суб'єкт та суб'єктивна сторона правопорушень, що посягають на порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.
4. Загальні положення про митний контроль. Режим зони митного контролю.
5. Склад правопорушень, що посягають на порядок митного контролю товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.
6. Порядок митного контролю товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади в сфері захисту права інтелектуальної власності.
7. Загальні положення про митне оформлення. Порядок митного оформлення. Місце проведення митного оформлення. Час проведення митного оформлення.
8. Форма і місце декларування. Процедура декларування. Предмет і мета ідентифікації. Засоби ідентифікації.
9. Характеристика юридичного складу порушень митних правил що посягають на порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.
10. Поняття митних платежів. Види митних платежів. Особи, відповідальні за сплату митних платежів. Пільги по митним платежам. Строки і момент сплати митних платежів.
11. Склад правопорушення, що посягають на порядок обкладення митними платежами та їх сплати

Методичні рекомендації:

Під час підготовки до семінарського заняття, курсанти повинні ознайомитися з відповідними положеннями Митного Кодексу України, що

стосуються конкретних складів порушень митних правил, а також поновити отримані знання з вивчення попередніх дисциплін, що стосуються правил переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів, порядком здійснення митного контролю та митного оформлення, обкладанням митом та митними платежами.

Схарактеризувати юридичний склад порушень митних правил, що передбачені конкретною статтею Митного Кодексу України. За об'єктом порушень митних правил визначити види зазначених порушень.

Література

1. Балабин О.И. Контроль определения таможенной стоимости товара: Метод. сборник.– М.: РИО РТА, 1998.–247с.
2. Ващенко В. Розвиток митно-тарифного регулювання // Вісник АМСУ.– 1999.– №3.– С.9-18.
3. Заяць В. Митна вартість – база для обчислення ввізних податків і зборів // Вісник АМСУ.– 2000.– №2.– С.38-51.
4. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины.– Одесса, 1995.
5. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
6. Коросташова І.М. Митний контроль в системі державного контролю як одна із складових митної справи // Митна справа.– 2000.– №4.
7. Кудряшов А. Откуда товар и как это определить // Закон.–1993. – №12.– С.24-27.
8. Олійник О. Посилити роль митного контролю // Урядовий кур'єр.– 1997.– 13 вересня.
9. Педешко А. Оформлення зовнішньоекономічних вантажів в пунктах пропуску // Вісник АМСУ.– 1999.– №4.– С.14-17.
10. Салагор М.М. Основні правила переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України// Проблеми законності.– 2000.– №43.– С.112-115.
11. Стратегія економічних реформ при реалізації митно-тарифної політики України // Економіка, фінанси, право.– 1996.– №8.– С.38-45.
12. Таможенное законодательство: Сборник нормативных актов.– М.: Изд-во БЕК, 1994.– 534 с.
13. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.
14. Терещенко С., Пісной П. Особливості митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів на сучасному етапі // Вісник АМСУ.– 2000.– №2.– С.7-14.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Інформ. - видав. агенство "ІВА", 1996.–52 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.– К.: НВП "Форум", 2000. –240 с.
3. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р. // Відомості Верховної Ради.– 2002.– № 38-39.– Ст. 288.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991р. // Відомості Верховної Ради.– 1991.– №29.– Ст.110-115.

Тема 5. Провадження в справах про порушення митних правил

1. Загальна характеристика адміністративного процесу та його елементів.
2. Поняття, завдання та значення провадження в справах про порушення митних правил.
3. Принципи та загальні умови провадження в справах про порушення митних правил.
4. Процесуальний статус осіб, які приймають участь у провадженні в справах про порушення митних правил.
5. Приводи та підстави для порушення справи про порушення митних правил.
6. Процесуальне оформлення митного розслідування.
7. Обставини, що виключають провадження у справах про порушення митних правил.
8. Особливості провадження в справах про порушення митних правил, що відрізняють його від інших видів адміністративних проваджень.
9. Поняття, завдання та значення розгляду справи про порушення митних правил.
10. Митні органи ті посадові особи, уповноважені розглядати справи.
11. Порядок розгляду справи про порушення митних правил.
12. Форма і зміст постанови по справі про порушення митних правил.
13. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил та його суб'єкти.
14. Опротестування постанов у справах про порушення митних правил.
15. Обов'язковість постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил. Звернення постанови митного органу до виконання попередження.
16. Виконання постанови в частині накладення штрафу. Вилучення предметів, для забезпечення стягнення штрафу.
17. Виконання постанов в частині конфіскації.

Методичні рекомендації:

Під час підготовки до семінарського заняття, курсанти повинні ознайомитися з відповідними положеннями Митного Кодексу України, що регламентує провадження у справах про порушення митних правил та

ознайомитися з відомчими наказами Державної митної служби України, що стосуються затвердження форм процесуальних документів.

Схарактеризувати процесуальні дії посадових осіб, що здійснюють провадження у справах про порушення митних правил під час адміністративного розслідування, а також порядок розгляду справ про порушення митних правил та винесення постанови про накладення адміністративного стягнення, порядок оскарження та опротестування рішень про порушення митних правил та виконання постанови про накладення адміністративних стягнень.

Визначити правовий статус осіб, що приймають участь у провадженні у справах про порушення митних правил. Порівняти відповідні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення та Митного Кодексу України.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
2. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконавання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х., 1994.
3. Кивалов С.В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). – Одесса, 1996.
4. Корнев А.П. Нормы административного права и их применение. – М., 1978.
5. Таможенный кодекс Украины: Комментарий. – Х.: ООО "Одиссей", 2004. – 656с.
6. Кивалов С.В. Митне розслідування // Право України. – 1996. – № 8. – С. 49-52.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Інформ. - видав. агенство "ІВА", 1996. – 52 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
3. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 38-39. – Ст. 288.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо провадження у справах про порушення митних правил: Наказ ДМСУ № 936 від 30.12.2004р

Тема 6. Контроль за дотриманням законності під час провадження у справах про порушення митних правил

1. Порядок, форми і методи здійснення контролю за дотриманням законності у провадженні в справах про порушення митних правил.
2. Відомчий контроль.
3. Нагляд прокуратури. Акти прокурорського реагування.

4. Судовий контроль.
5. Порядок подання, форма та зміст скарги.

Методичні рекомендації:

Під час підготовки до семінарського заняття, курсанти повинні порядком, формами та методами здійснення контролю за дотриманням законності у провадженні у справах про порушення митних правил.

Схарактеризувати судовий контроль, який поділяється на контроль судів Конституційного Суду України та судів загальної юрисдикції. Визначити місце Прокуратури України в системі державних органів щодо дотримання законності під час зазначеного провадження. Схарактеризувати акти Прокурорського реагування на порушення законності під час провадження у справах про порушення митних правил. Визначити суб'єктів відомчого та позавідомчого контролю.

Література

1. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконавання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х., 1994.
2. Кивалов С.В, Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). – Одесса, 1996.
3. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине.– Одесса: ОГУ, 1994.– 72 с.
4. Корнев А.П. Нормы административного права и их применение. – М., 1978. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського.– К.: Юстініан, 2004.– 736с.
5. Таможенный кодекс Украины: Комментарий.– Х.: ООО “Одиссей”, 2004.– 656с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Інформ. - видав, агенство "ІВА", 1996.–52 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.– К.: НВП "Форум", 2000. –240 с.
3. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р. // Відомості Верховної Ради.– 2002.– № 38-39.– Ст. 288.
4. Про прокуратуру: Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1991.— №53.

Методичні вказівки курсантам по підготовці до семінару

При підготовці до семінару використати вказану вище літературу, а також конспект лекцій.

На виступ з повідомленням підготуватись не пізніше як за два дні. Обсяг повідомлення 1-2 сторінки. В повідомленні вказати 1-2 питання та список використаної літератури. Для оголошення повідомлення надається 5-7 хвилин під час семінарського заняття.

Дозволяється відповідати на питання семінару по заготовленому плану виступу.

На початку або у кінці семінару може проводитися письмове опитування для оцінки кожного курсанта з даної теми.

Контрольні заходи

Контрольні заходи проводяться з метою встановлення рівня засвоєння курсантами теоретичного матеріалу та практичних навичок, що передбачені робочою навчальною програмою. Такі заходи включають:

- поточний контроль;
- підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час практичних, лабораторних та семінарських занять з метою перевірки рівня засвоєння курсантом певної теми навчальної дисципліни. Форма поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються кафедрою.

Результати поточного контролю успішності та якості підготовки курсантів відображаються в журналі обліку навчальних занять і використовуються викладачем для:

- забезпечення планової роботи курсантів;
- своєчасного виявлення важких для засвоєння розділів навчальної дисципліни і відповідного корегування навчально-виховного процесу;
- виявлення курсантів, які відстають, і надання їм необхідної допомоги;
- організації індивідуальної роботи творчого характеру з найбільш підготовленими курсантами.

До поточного контролю належать: перевірка знань та навичок курсантів на щоденних заняттях диференційованими оцінками, модульний контроль, заліки з лабораторних (розрахунково-графічних) робіт, контрольні заняття.

Перевірка знань та навичок курсантів (слухачів) на щоденних заняттях здійснюється з метою повторення та закріплення пройденого матеріалу. Вона активізує діяльність курсантів на заняттях, забезпечує систематичну роботу над вивченням програмного матеріалу, спонукає до систематичної самостійної роботи, виховує почуття особистої відповідальності за свої знання та навички, сприяє розвитку у курсантів логічного мислення, прищепленню їм організаторських та методичних умінь і навичок.

Модульний контроль – контроль знань та вмінь курсантів відповідно до обсягу логічно завершеної частини лекційних та практичних занять (теми, розділу, курсу). Він може проводитись у письмовій формі (контрольні роботи, письмові опитування, тести, комплекс “летючок” тощо) або у формі тестових завдань з використанням технічних засобів навчання. Робота включає питання для контролю знань фактичного матеріалу модуля (у формі тесту) та

завдання. Зміст завдань з кожної дисципліни й порядок проведення модульного контролю затверджуються начальником кафедри. Курсанти, які одержали незадовільну оцінку, виконують модульний контроль повторно.

Заліки з лабораторних (розрахунково-графічних) робіт приймаються в міру їх виконання, але не пізніше дня проведення наступного лабораторного заняття. На заліку курсант (слухач) складає звіт про виконану роботу, оформлений згідно із завданням і подає його викладачу.

При перевірці звіту викладач шляхом усного опитування або за допомогою технічних засобів контролю встановлює розуміння курсантом принципів та методики проведення експерименту. Виконана лабораторна (розрахунково-графічна) робота оцінюється за підсумками звіту та опитування курсанта. Неповністю чи неякісно виконана робота виконується курсантом повторно, у термін, вказаний викладачем.

Підсумковий контроль здійснюється з метою оцінки результатів навчання з навчальної дисципліни на певному освітньо-кваліфікаційному рівні або на окремих його етапах. Форми підсумкового контролю встановлюються навчальним планом.

Підсумковий контроль складається із семестрового контролю та державної атестації курсантів.

Критерії оцінки знань курсантів

Результати поточного та підсумкового контролю успішності курсантів визначаються:

- екзамени та диференційовані заліки за чотирибальною шкалою – оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»;
- заліки за двобальною шкалою – «зараховано», «не зараховано».

Оцінка курсанту за усну відповідь, письмову роботу, практичні дії і виконання робіт при поточному контролі на заняттях, диференційованих заліках та екзаменах виставляється:

Національна	ECTS	Визначення
відмінно	A	Відмінне виконання без помилок
відмінно	B	Відмінне виконання лише з незначною кількістю недоліків
добре	C	В загальному правильна робота з певною кількістю помилок
добре	D	Хороша робота, але зі значною кількістю недоліків
задовільно	E	Виконання задовольняє мінімальні критерії
незадовільно	FX	Потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік
незадовільно	F	Необхідна серйозна подальша робота

При двох окремих оцінках виставляється

Національна	ECTS	Визначення
відмінно	A	Якщо обидві оцінки «відмінно»
відмінно	B	Якщо обидві оцінки «відмінно»
добре	C	Якщо обидві оцінки «добре» або одна оцінка «відмінно», а друга «добре» або «задовільно»
добре	D	Якщо обидві оцінки «добре» або одна оцінка «відмінно», а друга «добре» або «задовільно»
задовільно	E	Якщо обидві оцінки «задовільно» або одна оцінка «добре», а інша «задовільно»
незадовільно	FX	Якщо одна з окремих оцінок «незадовільно»
незадовільно	F	Якщо одна з окремих оцінок «незадовільно»

При трьох окремих оцінках виставляється

Національна	ECTS	Визначення
відмінно	A	Якщо в окремих оцінках не більше однієї оцінки «добре», а інші – «відмінно»
відмінно	B	Якщо в окремих оцінках не більше однієї оцінки «добре», а інші – «відмінно»
добре	C	Якщо в окремих оцінках не більше однієї оцінки «задовільно»
добре	D	Якщо в окремих оцінках не більше однієї оцінки «задовільно»
задовільно	E	Якщо в окремих оцінках не більше однієї оцінки «незадовільно»
незадовільно	FX	Якщо дві з окремих оцінок «незадовільно»
незадовільно	F	Якщо дві з окремих оцінок «незадовільно»

При чотирьох окремих оцінках виставляється

Національна	ECTS	Визначення
відмінно	A	Якщо в окремих оцінках одна оцінка «добре», а інші «відмінно»
відмінно	B	Якщо в окремих оцінках одна оцінка «добре», а інші «відмінно»
добре	C	Якщо в окремих оцінках одна оцінка «задовільно», а інші «добре» та відмінно» або якщо дві оцінки «задовільно» та дві оцінки «відмінно»
добре	D	Якщо в окремих оцінках одна оцінка «задовільно», а інші «добре» та відмінно» або

		якщо дві оцінки «задовільно» та дві оцінки «відмінно»
задовільно	E	Якщо в окремих оцінках не більше однієї «незадовільно»
незадовільно	FХ	Якщо в окремих оцінках дві «незадовільно»
незадовільно	F	Якщо в окремих оцінках три «незадовільно»

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Поняття та ознаки адміністративної відповідальності.
2. Принципи адміністративної відповідальності.
3. Особливості відповідальності за порушення митних правил від інших видів юридичної відповідальності.
4. Поняття та ознаки порушень митних правил.
5. Юридичний склад порушень митних правил.
6. Види порушень митних правил.
7. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушень, що посягають на переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.
8. Характеристика суб'єкта та суб'єктивної сторони правопорушень, що посягають на переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.
9. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади в сфері захисту права інтелектуальної власності.
10. Характеристика юридичного складу порушень митних правил що посягають на порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кодон
11. Характеристика юридичного складу правопорушень, що посягають на порядок обкладення митними платежами та їх сплати
12. Поняття та мета адміністративного стягнення.
13. Система адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил. Основні і додаткові адміністративні стягнення.
14. Загальні правила накладення стягнення за порушення митних правил. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох правопорушень.
15. Строки накладення адміністративного стягнення.
16. Підготовка до слухання справи .
17. Загальна характеристика адміністративного процесу та його елементів.
18. Поняття, завдання та значення провадження в справах про порушення митних правил.
19. Стадії провадження та їх загальна характеристика.
20. Особи, які приймають участь у провадженні в справах про порушення митних правил. .
21. Особливості провадження в справах про порушення митних правил, що відрізняють його від інших видів адміністративних проваджень.

- 22.Поняття та завдання митного розслідування.
- 23.Органи та посадові особи, уповноважені провадити митні розслідування.
- 24.Приводи та підстави для порушення справи про порушення митних правил.
- 25.Обставини, що виключають провадження у справах про порушення митних правил.
- 26.Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за порушення митних правил.
- 27.Характеристика суб'єктів скоєння порушень митних правил.
- 28.Процесуальне оформлення митного розслідування.
- 29.Протокол про порушення митних правил та його реквізити.
- 30.Поняття, завдання та значення розгляду справи про порушення митних правил.
- 31.Митні органи ті посадові особи, уповноважені розглядати справи. Місце та строки розгляду справи.
- 32.Процесуальний статус осіб, що приймають участь у розгляді справи.
- 33.Порядок розгляду справи про порушення митних правил.
- 34.Форма, зміст та види постанов по справі про порушення митних правил.
- 35.Оскарження постанов у справах про порушення митних правил та його суб'єкти.
- 36.Опротестування постанови по справі про порушення митних правил
- 37.Перевірка законності та обґрунтованості постанови митного органу.
- 38.Підстави для скасування або зміни постанови про накладення стягнення за порушення митних правил.
- 39.Обов'язковість постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил. Звернення постанови митного органу до виконання попередження.
- 40.Виконання постанови в частині накладення штрафу. Вилучення предметів, для забезпечення стягнення штрафу.
- 41.Виконання постанов про конфіскацію.
- 42.Об'єкт та об'єктивна сторона ПМП.
- 43.Суб'єкт та суб'єктивна сторона ПМП.
- 44.Предмет та межі доказування в справах про порушення митних правил.
- 45.Поняття і види доказів.
- 46.Порядок, форми і методи здійснення контролю за дотриманням законності у провадженні в справах про порушення митних правил.
- 47.Нагляд прокуратури під час провадження у справах про порушення митних правил.
- 48.Судовий контроль за станом законності під час провадження у справах про порушення митних правил.
- 49.Попередження як вид адміністративного стягнення.
- 50.Конфіскація як вид адміністративного стягнення.
- 51.Штраф як вид адміністративного стягнення.
- 52.Посадові особи, які уповноважені складати протокол про порушення митних правил.

53. Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.
54. Права захисника в провадженні у справах про порушення митних правил.
55. Свідки та поняті у справах про порушення митних правил.
56. Обставини, які виключають можливість здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил.
57. Мета порядок та строки адміністративного затримання.
58. Процесуальні дії у справі про порушення митних правил та порядок їх проведення.
59. Проведення митних обстежень.
60. Вилучення товарів, транспортних засобів і документів.
61. Витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил.
62. Пред'явлення товарів, транспортних засобів та документів для впізнання.
63. Експертиза та висновок експерта.
64. Одержання проб та зразків для проведення експертизи.
65. Відшкодування витрат у справі про порушення митних правил.

Теми рефератів (курскових робіт)

1. Поняття та загальна характеристика порушень митних правил.
2. Поняття та склад порушення митних правил.
3. Загальна характеристика порушень митних правил, що посягають на порядок переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України.
4. Особливості порушень митних правил, що посягають на порядок митного контролю товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.
5. Порушення митних правил, що посягають на порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.
6. Характеристика порушень митних правил, що посягають на порядок обкладення митними платежами та їх сплати.
7. Особливості відповідальності за порушення митних правил, що відрізняють її від адміністративної відповідальності.
8. Система адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил. Загальні правила накладення стягнення за порушення митних правил.
9. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за порушення митних правил.
10. Поняття, завдання, значення та принципи провадження в справах про порушення митних правил. Стадії провадження.
11. Правовий статус осіб, які беруть участь у провадженні в справах про порушення митних правил.

12. Особливості провадження в справах про порушення митних правил, що відрізняють його від інших видів адміністративних проваджень.
13. Поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності органів митної служби України.
14. Поняття та завдання митних розслідувань. Механізм захисту прав і свобод громадян у митних розслідуваннях.
15. Протокол про порушення митних правил. Особливості оформлення окремих видів протоколів.
16. Предмет та межі доказування в справах про порушення митних правил. Відносність та допустимість використання в доказуванні фактичних даних, отриманих за допомогою сучасних методів і засобів.
17. Оцінка та використання доказів, отриманих органами митної служби.
18. Поняття, завдання та значення розгляду справи про порушення митних правил.
19. Порядок розгляду справи про порушення митних правил.
20. Порядок, форми і методи здійснення контролю за дотриманням законності у провадженні в справах про порушення митних правил.
21. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил.
22. Порядок оскарження постанови з справи про порушення митних правил.
23. Фактори та умови підвищення ефективності боротьби з порушеннями митних правил.
24. Мета та основні напрямки взаємодії органів митної служби з правоохоронними органами України та іноземних держав.
25. Заходи адміністративного примусу, що застосовуються митними органами.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота курсантів та слухачів є одним з найважливіших видів навчальної підготовки, вона сприяє глибокому засвоєнню дисципліни, формуванню наукового світогляду, набуттю навичок правильного застосування правових норм. Метою самостійної роботи є надання можливості курсантам закріпити і поглибити знання з основних тем навчальної дисципліни та тем, що розглядаються на лекційних та семінарських заняттях, формування у курсантів самостійно користуватися нормативно-правовими актами, здійснення контролю за самостійним вивченням курсантами рекомендованої наукової та навчальної літератури, а також основних нормативно-правових актів.

Самостійна робота повинна здійснюватися систематично. В процесі підготовки необхідно органічно поєднати засвоєння теоретичних та практичних знань. Навчально-методичним підґрунтям повинні бути конспекти лекції, підручники, посібники, нормативно-правові акти, а також

рекомендована спеціальна література. Головне завдання полягає у розвитку здібностей усвідомлювати найважливіші категорії дисципліни.

При самостійній підготовці курсанти повинні опрацювати споріднені питання, що обговорювалися на заняттях, проаналізувати необхідні нормативно-правові акти і, якщо потрібно, зробити витяги з них, законспектувати основні положення праць з списку рекомендованої літератури, скласти тези своїх доповідей.

Тема 1. Поняття та сутність адміністративної відповідальності.

1. Задачі та система законодавства про адміністративні правопорушення.
2. Дія норм адміністративного законодавства у часі, у просторі та за колом осіб.
3. Джерела законодавства про адміністративну відповідальність.

Література

1. Веремеєнко І.І. Адміністративно-правові санкції. – М.,1975.
2. Дьомін В. Митне законодавство і перешкоди у його виконанні // Право України.- 1995.- № 9-10.- с. 33-35.
3. Овсянко Д.М. Адміністративне право. – М.,1997.
4. Опрышко В.Ф. Адміністративна відповідальність за правонарушення. – К.,1988.
5. Куян І. Адміністративна відповідальність як інститут правової держави. – 1998. – №5. – с.66.
6. Самсонов В.М. Адміністративне законодавство: поняття, содержание, реформа. – Х.,1991. Теньков С. Застосування адмінштрафів до громадян. // Вісник податкової служби України.— №15.— С.38.
7. Терещук О.В. Адміністративна відповідальність за корупційні діяння: Автореф. дис... канд. юр. наук.— Одеса, 2000.— 20 с.
8. Туманов В.М. Адміністративна відповідальність підприємця: Автореф. дис... канд. юр. наук.— Одеса, 1993.— 20 с.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. –240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.

Тема №2. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил

1. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за порушення митних правил (крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність).

2.Можливості звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Література

- 1.Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
- 2.Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К.,1998.
- 3.Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения. – К.,1988.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. –240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р.
3. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконавання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Конспекти лекцій.— Х.: Укр. юрид. академія, 1994.— 44с.
4. Бородін І.Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: Монографія.- К.: Алерта, 2007.- 184 с.

Тема№3. Суб'єкти адміністративної відповідальності за порушення митних правил

- 1.Види суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення митних правил.
- 2.Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення митних правил.

Література

- 1.Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
- 2.Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К.,1998.
- 3.Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения. – К.,1988.
- 4.Лилак Д. Адміністративна і цивільно-правова відповідальність юридичних осіб у сфері економічних відносин//Право України. – 2000. - №1. – с.24.
5. Гончарук С.Т. Суб'єкти адміністративного права. – К.,1998.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.

2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.

Тема №4. Застосування стягнень за порушення митних правил

1. Система адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил.
2. Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.
3. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.

Література

1. Битяк Ю.П. Зуй В.В. Комзюк А.Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х., 1994.
2. Веремеєнко І.І. Адміністративно-правові санкції. – М., 1975.
3. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. – К., 1998.
4. Опрішко В.Ф. Адміністративна відповідальність за правонарушення. – К., 1988.
5. Практика застосування судами конфіскації майна // Вісник Верховного суду України. – 2000. - №3(19). – с.13.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.

Тема №5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів

1. Об'єм адміністративних та юрисдикційних повноважень митних органів.
2. Повноваження митних органів у боротьбі з порушеннями митних правил. Види повноважень.
3. Підвідомчість справ, її рівні.
4. Права та обов'язки окремих підрозділів органів митної служби.

Література

1. Опрішко В.Ф. Адміністративна відповідальність за правонарушення. – К., 1988.
2. Адміністративне право зарубіжних стран: Учебное пособие / Под ред А.Н.Козырина.- М.: Спарк., 1996.- 229 с..
3. Бернар Гурне. Державне управління: Пер. з фр.- К.: Основи, 1993.- 165с .

4. Стефанюк В. Запровадження адміністративної юстиції// Право України. – 1999. - №7. – с.5.
5. Калаянов Д.П. Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел. Учебное пособие.— Одесса: АО БАХВА.— 1998.— 128с.
6. Калаянов Д.П. Відповідальність за скоєння правопорушень і особливості провадження по справах про окремі адмінправопорушення. // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.— №1.— 1997.— С.63-65.
7. Калюта А.Б. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності в митних органах України // Митна справа.- 2006.- №3.- С.38-44.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р.

Тема№ 6. Провадження в справах про порушення митних правил

- 1.Принципи та загальні умови провадження в справах про порушення митних правил.
- 2.Стадії провадження.
- 3.Особи, які беруть участь у провадженні в справах про порушення митних правил.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
2. Гончарук С.Т. Суб'єкти адміністративного права. – К.,1998.
3. Овсянко Д.М. Административное право. – М.,1997.
4. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальность вопроса об административных правонарушениях. – Воронеж,1990.
5. Колпаков В.К. Адміністративне право України. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736с.
6. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія.-К.: Юрінком Інтер, 2004.- 526с.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.

Тема №7. Правопорушення, що посягають на порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України

1. Місце перетину митного кордону.
2. Способи вчинення правопорушень.

Література

1. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України.- 1996.- № 8.- с. 49-52.
2. Салагор М.М. Основні правила переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України// Проблеми законності.-2000.-№43.-с.112-115.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991р.//Відомості Верховної Ради України.-1991.-№29.-с.110-115.
4. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон: Постанова КМУ №1203 від 03.08.2000р.// Офіц. вісн. України.-2000.-№32.

Тема №8 Правопорушення, що посягають на порядок митного контролю товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон

1. Загальні положення про митний контроль.
2. Режим зони митного контролю.
3. Статус транспортного засобу. Місце стоянки транспортного засобу.
4. Заходи митних органів відносно контролю за переміщення через митний кордон України товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності.
5. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади в сфері захисту права інтелектуальної власності.

Література

1. Деркач Л. Контроль на митниці буде спрощений// Всеукраїнські відомості.- 1996.- 3 вересня.
2. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины.- Одесса, 1995.
3. Коросташова І.М. Митний контроль в системі державного контролю як одна із складових митної справи// Митна справа.- 2000.- №4.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. - 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002 р.

Тема №9. Правопорушення, що посягають на порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кодон

1. Особливості кваліфікації порушень митних правил, що посягають на порядок митного оформлення.
2. Процедура митного оформлення. Спрощений порядок митного оформлення.
3. Призупинення митного оформлення товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності.
4. Предмет і мета ідентифікації. Засоби ідентифікації.

Література

1. Педешко А. Оформлення зовнішньоекономічних вантажів в пунктах пропуску// Вісник АМСУ.- 1999.- №4.- с.14-17.
2. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення. - К., 1998.
3. Таможенное законодательство: Сборник нормативных актов / Вступительная статья Б.Н. Габричидзе.- М.: Изд-во БЕК, 1994.- 534 с.
4. Терещенко С., Пісной П. Особливості митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів на сучасному етапі// Вісник АМСУ.- 2000.- №2.- с.7-14.

Нормативно-правові акти

1. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002 р.

Тема №10. Правопорушення, що посягають на порядок обкладення митними платежами та їх сплати

1. Особи, відповідальні за сплату митних платежів.
2. Пільги по митним платежам. Строки сплати митних платежів.

Література

1. Балабин О.И. Контроль определения таможенной стоимости товара/Форум. Метод. сборник. – вып.4.-М.:РІО РТА,1998.-с.247.
2. Ващенко В. Розвиток митно-тарифного регулювання//Вісник АМСУ.-1999.-№3.-с.9-18.
3. Заяць В. Митна вартість - база для обчислення ввізних податків і зборів//Вісник АМСУ.-2000.-№2.-с.38-51.
4. Кудряшов А. Откуда товар и как это определить//Закон.-1993.-№12.-с.24-27.
5. Стратегія економічних реформ при реалізації митно-тарифної політики України//Економіка, фінанси, право.-1996.-№8.-с.38-45.

Нормативно-правові акти

1. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.

Тема №11. Митне розслідування

1. Органи та службові особи, уповноважені провадити митні розслідування.
3. Приводи для проведення митних розслідувань.
2. Рішення прийняті за результатами розгляду матеріалів перевірки.
5. Обставини, що виключають провадження у справах про порушення митних правил.
3. Протокол про порушення митних правил. Особливості оформлення окремих видів протоколів.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
2. Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України.- 1996.- № 8.- с. 49-52.
3. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальность вопроса об административных правонарушениях. – Воронеж,1990.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2002р.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо провадження у справах

про порушення митних правил: Наказ ДМСУ від 30.12.2004 №936

Тема №12. Доказування в справах про порушення митних правил

- 1.Поняття і види доказів. Письмові та речові докази.
- 2.Забезпечення доказів.
- 3.Відносність та допустимість використання в доказуванні фактичних даних, отриманих за допомогою сучасних методів і засобів.
- 4.Оцінка та використання доказів, отриманих органами митної служби.

Література

- 1.Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
- 2.Гончарук С.Т. Суб'єкти адміністративного права. – К.,1998.
- 3.Додин Е.В. Доказательства в административном процессе. – М.,1973.
- 4.Дорофєєва Л.М. Деякі питання відповідальності за порушення митних правил//Проблеми законності.-2000.-№41.-с.136-141
- 5.Адміністративне право України/ Підручник для юрид. вузів і фак./ За ред. Ю.П. Битяка. – Харків,2000.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий Верховною Радою Української РСР 7 груд. 1984 р. Офіційний текст із змінами та доповненнями за станом на 30 серпня 2000 р. - К.: НВП "Форум", 2000. – 240 с.
2. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р.
3. Наказ Держмитслужби України від 30.12.2004 р. № 936 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо провадження у справах про порушення митних правил".

Тема №13. Розгляд справ про порушення митних правил

- 1.Митні органи ті посадові особи, уповноважені розглядати справи.
- 2.Порядок розгляду справи про порушення митних правил. Рішення митного органу з справи.
- 3.Форма і зміст постанови по справі про порушення митних правил.

Література

- 1.Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
- 2.Овсянко Д.М. Административное право. – М.,1997.
- 3.Опрышко В.Ф. Административная ответственность за правонарушения. – К.,1988.
- 4.Ківалов С.В. Митне розслідування // Право України.- 1996.- № 8.- с. 49-52.

Нормативно-правові акти

1. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р.
2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо провадження в справах про порушення митних правил: Наказ ДМСУ № 936 від 30.12.2004р

Тема№ 14. Контроль за дотриманням законності у провадженні в справах про порушення митних правил та порядок оскарження постанов митних органів

- 1.Порядок, форми і методи здійснення контролю за дотриманням законності у провадженні в справах про порушення митних правил.
- 2.Порядок подання скарги. Форма ті зміст скарги. Строки, протягом яких можна подати скаргу.

Література

1. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М.,1989.
2. Битяк Ю.П. Зуй В.В. Комзюк А.Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Консп. лекцій. – Х.,1994.
3. Кивалов С.В, Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). – Одесса,1996.
3. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине.- Одесса: ОГУ,1994.- 72 с.

Нормативно-правові акти

1. Митний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 11липня 2002р.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо провадження в справах про порушення митних правил: Наказ ДМСУ № 936 від 30.12.2004р

Тема №15. Проблеми підвищення ефективності боротьби з порушеннями митних правил

- 1.Проблеми боротьби з порушеннями митних правил на сучасному етапі.
- 2.Фактори та умови підвищення ефективності боротьби з порушеннями митних правил.
- 3.Мета та основні напрямки взаємодії органів митної служби з слідчими підрозділами правоохоронних органів України та органами іноземних держав.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996.— №30.— Ст. 141.
2. Про біженців: Закон України від 24.12.93 р. // Відомості Верховної Ради України.— 1994.— №16.— Ст.90.
3. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України.— 1998.— №36-37.— Ст.243.
4. Про правовий статус іноземців: Закон України від 04.02.94 р. // Відомості Верховної Ради України.— 1994.— №23.— Ст.162.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо провадження у справах про порушення митних правил: Наказ ДМСУ від 30.12.2004 №936
6. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть общая. Учебник. — М.: МЮИ МВД России, 1998. — 335с.
7. Административное право зарубежных стран: Учебное пособие.- М.: «СПАРК», 1996. — 229с.
8. Административное право: Ученик / Под ред. Ю.М. Козлова, Л.Л. Попова. — М.: Юристь, 1999. — 728 с.
9. Адміністративна відповідальність в Україні: Навч. посібник // Укладачі: Городиський М.І., Гуменюк В.А., Джагунов Г.В., Комзюк А.Т., Лисач Ю.Г., Салманова О.Ю., Синьов О.В., Тищенко М.М.; за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. А.Т. Комзюка.— Харків: Ун-т внутр.справ, 1998.— 78с.
10. Адміністративна діяльність: Навчальний посібник / За заг. ред. О.І Остапенка. — Львів: ЛІВС, 2002. — 252 с.
11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: Том І. Загальна частина / Ред. колегія В.Б. Авер'янова (голова). — К.: Видавництво „Юридична думка”, 2004. — 584 с.
12. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У двох томах: Том ІІ. Особлива частина / Ред. колегія В.Б. Авер'янова (голова). — К.: Видавництво „Юридична думка”, 2005. — 624 с.
13. Адміністративне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. — Львів: Львівський інститут внутрішніх справ, 1999. — 320с.
14. Алексеев С.С. Общая теория права: Курс в 2-х томах.— М., 1982.— Т.2.
15. Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации: Ученик. — М.: ЗЕРЦАЛО, 1998. — 672с.
16. Анджієвський В.С., Тимченко І.А. Нове законодавство про адміністративні правопорушення.— К., 1987.— 110с.
17. Бажанов М.І. Карне право України. Загальна частина.— Дніпропетровськ: "Пороги", 1992.— 166с.
18. Бандурка О.М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Харків, 1994.— 18с.
19. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник.— Харків: Ун-т внутр.справ, 1998.— 480с.

20. Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – 288с.
21. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР.— Свердловск, 1989.— 202с.
22. Бахрах Д.Н. Административное право: Учебник.— М.: Изд-во БЕК, 1996.
23. Бахрах Д.Н., Ренов Э.Н. Производство по делам об административных правонарушениях.— М., 1989.
24. Беньковський С.Ю. Периоды формирования производства по делам об административных правонарушениях // Митна справа.- 2006.- №3.- С.80-82.
25. Беньковський С.Ю. Принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення // Митна справа.- 2006.- №2.- С.75-79.
26. Береговой М.І. Судова нормотворчість в галузі митної політики України // Митна справа.- 2006.- №6.- С.95-98.
27. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Административное право Украины.— Х., 1999.— 136с.
28. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Адміністративне право України: Конспект лекцій.— Х., 1996.— 160с.
29. Битяк Ю.П., Зуй В.В., Комзюк А.Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Конспекти лекцій.— Х.: Укр. юрид. академія, 1994.— 44с.
30. Бородин І.Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: Монографія.- К.: Алерта, 2007.- 184 с.
31. Бурденюк О.В. Посадові особи підприємств як суб'єкти відповідальності за порушення митних правил // Митна справа.- 2007.- №3.- С.45-48.
32. Бутенко А.В. Проблеми правового регулювання взаємодії митних органів та державної виконавчої служби при конфіскації майна // Митна справа.- 2006.- №6.- С.27-33.
33. Ващенко С.В. Адміністративна відповідальність в галузі торговельної діяльності. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Харків, 1999.— 17с.
34. Ващенко С.В. Адміністративна відповідальність за правопорушення в сфері торговельної діяльності.— Запоріжжя, 2000.— 79с.
35. Ващенко С.В. Проблеми удосконалення законодавства в галузі торговельної діяльності та адміністративної практики його застосування. // Вісник Запорізького юридичного інституту.— 1999.— №1.— С.121-122.
36. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Проведення по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень: Навч. посібник.— Запоріжжя, 2000.— 72с.
37. Власов В.А., Студеникина С.С. Советское административное право: Учебник для вузов.— М., 1959.— 216.
38. Габричидзе Б.Н., Елисеев Б.П. Российское административное право: Учебник. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА, 1998. – 622с.

39. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР: Процессуальное регулирование.— Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1970.— 252 с.
40. Голосніченко І.П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття).— К., 1998.— 52с.
41. Голосніченко І.П. Про необхідність реформування окремих інститутів адміністративного права в умовах розвитку демократії. // Матеріали науково-практичної конференції “Концепція розвитку законодавства України”.— К., 1996.— С.112.
42. Гончарук С.Т. Правовая регламентация мер административного пресечения в свете нового законодательства // Общетеоретические проблемы административно-правового обеспечения общественного порядка: Сб. научных трудов.— К., 1982.— С.79-81.
43. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України: Навчальний посібник.— К., 1995.— 78с.
44. Гребельник О.П. Основи митної справи: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 600с.
45. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б. Авер'янова.- К.: Факт, 2003.- 384 с.
46. Джагупов Г.В. Деякі питання виконання органами внутрішніх справ постанов про накладення адміністративних стягнень. // Матеріали наукової конференції. 15 листопада 1996 р. “Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених”.— Харків, 1996.— Випуск 1.— С.43-44.
47. Додин Е.В. Административная ответственность в свете Конституции Украины // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.— Одеса, 1997.— С.46.
48. Додін Є.В. Зміна правової підстави відповідальності за порушення митних правил // Митна справа.- 2006.- №2.- С.5-8.
49. Додін Є.В. Доказування і докази в правозастосовній діяльності органів радянського державного управління.— Київ, 1976.
50. Додін Є.В. Підготовка нового кодексу України про адміністративні правопорушення // Юридичний вісник.— 1994.— №1— С.82.
51. Додін Є.В. Удосконалення законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб // Концепція розвитку законодавства України. Матеріали науково-практичної конференції.— К., 1998.— С.114-115.
52. Дубчак В.І.. Мартинюк О.В. Митна справа: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 310с.
53. Дьомін Ю.М. Правові засади організації та здійснення митного контролю в Україні: теоретичні та практичні проблеми. Автореф. дис. ... д-ра.юрид. наук.— К., 2006.— 40с.
54. Жилка І.П. Нагляд прокурора за адміністративно-юрисдикційною діяльністю митних органів // Митна справа.- 2007.- №3.- С.15-19.

55. Жорін Ф.Л. правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 248с.
56. Загальна декларація прав людини: Міжнародні договори України. Декларації. Спілка юристів України.— К.: Юрінком, 1999.
57. Загальна теорія держави і права // За ред. В.В. Копейчикова.— К., 1998.— 320с.
58. Калаянов Д.П. Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел. Учебное пособие.— Одесса: АО БАХВА.— 1998.— 128с.
59. Калаянов Д.П. Відповідальність за скоєння правопорушень і особливості провадження по справах про окремі адмінправопорушення. // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.— №1.— 1997.— С.63-65.
60. Калюта А.Б. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності в митних органах України // Митна справа.- 2006.- №3.- С.38-44.
61. Касынюк В.И. Административная ответственность за нарушение Правил дорожного движения. // Научно-практический комментарий к действующему законодательству.— Харьков: ООО “Одиссей”, 1997.— 96с.
62. Кивалов С.В. Организационно-правовые основы таможенного дела в Украине.: Дис. ... д-ра юрид. наук.— Одесса, 1995.— С.256.
63. Кивалов С.В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил).— Одесса, 1996.
64. Кисин В.Р. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть общая: Учебник.— МЮИ МВД России. Изд-во «Щит», 1998.— 260с.
65. Кивалов С.В., Кормич Б.А. Митна політика України : Підручник – Одесса: Юридична література, 2001. – 256с.
66. Ключниченко А.П. Административно-правовая борьба с мелким хулиганством и злым пьянством.— К.: РИО МВД УССР, 1967.— 151с.
67. Коваль Л.В. Адміністративне право України.— К.: Основи, 1994.— 154с.
68. Коваль Л.В. Адміністративне право: Курс лекцій для студентів юридичних вузів та факультетів.— К., 1998.— 208с.
69. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення.— К.: Вища школа, 1975.— 159с.
70. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку: Прийнято резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р. // Док. ООН A/RES/34/169 // Права людини і професійні стандарти для працівників міліції і пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій.— Амстердам.— Київ: Українсько-Американське бюро захисту прав людини, 1996.— С.62-65.
71. Кодекс Украинской ССР об административных правонарушениях: Науч.-практ. коммент. // В.С. Анджиевский, Э.Г. Герасименко, Е.В. Додин и др. — К.: “Украина”, 1991.— 624с.
72. Кодекс Украины об административных правонарушениях (научно-практический комментарий).— Х.: ООО “Одиссей”, 2000.— 1008 с.

73. Коломоєць Т. Адміністративний штраф: матеріальні і процесуально-правові характеристики // Право України.— №8.— 1999.— С.92.
74. Коломоєць Т.О. Кодифікація адміністративно-деліктного законодавства України: реальна вимога часу // Митна справа.- 2006.- №5.- С.58-63.
75. Коломоєць Т.О. Штрафи за законодавством про адміністративні правопорушення: Автореф. дис... канд. юрид. наук.— Х., 1999.— 17с.
76. Колпаков В.К. Адміністративне право України. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736с.
77. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія.-К.: Юрінком Інтер, 2004.- 526с.
78. Комзюк А.Т. Деякі проблеми реформування законодавства про адміністративну відповідальність.// III міжрегіональна науково-практична конференція “Концепція формування законодавства України” (листопад 1998 р.) Наукові статті.— Запоріжжя, 1999.— С.15-16.
79. Коновалова В.О. Правова психологія: Навчальний посібник. - Х.: Основа, 1996. – 184с.
80. Концепція реформи адміністративного права України. (Підготовлено робочою групою Кабінету Міністрів України з підготовки Концепції реформи адміністративного права та проекту Адміністративного кодексу України).— Березень.— 1998 рік.— 87с.
81. Коржанський М.Й. Кримінальне право України. Частина загальна: Курс лекцій.— К.: Наукова думка та Українська видавнича група, 1996.— 336с.
82. Котюк І.І. Основи публічного права України.— К., 1998.— 160с.
83. Котюк І.І. Основи теорії держави і права.— К., 1998.— 128с.
84. Круглов О.М. Доказування і докази у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Харків, 2003.— 18с.
85. Кудлай Т.П. Специализированные субъекты профилактики правонарушений несовершеннолетних: Учебное пособие. – К.: УМК ВО, 1991, 116с.
86. Кузякин Ю.П. Правовой статус специалиста как участника производства по делам об административных правонарушениях // Митна справа.- 2006.- №3.- С.68-75.
87. Лук'янець Д.М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика регулювання: Монографія.- Суми, 2006. – 367.
88. Мазур А.В. Організаційно-правові основи митного контролю в Україні. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Харків, 2004.— 19с.
89. Матіос А.В. Адміністративна відповідальність посадових осіб. – К.: Знання, 2007.- 223с.
90. Мацелик М.О. Адміністративна відповідальність за ухилення від оподаткування. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2005.— 19с.
91. Митне право України / За заг. ред. В.В. Ченцова.—К.% Істина, 2007.— 328с.
92. Миколенко О.І. Проблеми відшкодування шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Одеса, 2000.— 19с.

93. Миронюк Р.В. Органи внутрішніх справ як суб'єкти виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2003.— 19с.
94. Мілашевич А.В. Проблеми профілактики адміністративних правопорушень на транспорті. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2001.— 20с.
95. Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ: організаційно-правові засади. Автореф. дис. ... д-ра.юрид. наук.— Харків, 2004.— 36с.
96. Овсянко Д.М. Административное право: Учебное пособие / Под ред. проф. Г.А. Туманова. — М.: Юрист, 1997.— 448 с.
97. Овсянко Д.М. Административное право: Учебное пособие.— М., 1995.— 304 с.
98. Оленченко Т.Л. Особливості відповідальності посадових осіб системи МВС України. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— К., 2006.— 18с.
99. Основи держави і права України // С.В. Бобровик, С.Я. Лисенко, О.М. Моляко та інші. За заг. ред. І.Б. Усенко.— К., 1993.— 224с.
100. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку.— Львів: Львівський інститут внутрішніх справ при Українській академії внутрішніх справ, 1995.— 312с.
101. Павловский Р.С. Советское административное право.— К., 1986.— 416с.
102. Перепелиця А.І. Організаційно-правові засади діяльності державної виконавчої служби в Україні. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2005.— 19с.
103. Піскун І.І. Адміністративно-правові засади встановлення і застосування адміністративного арешту, виправних і громадських робіт. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Київ, 2007.— 20с.
104. Погребной И.М., Шульга А.М. Теория права: Учебное пособие.— Х., 1998.— 148с.
105. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави. Автореф. дис. ... д-ра.юрид. наук.— Ірпінь, 2007.— 39с.
106. Приймаченко Д.В. Адміністративний примус як метод діяльності митних органів: поняття та ознаки// Митна справа.- 2006.- №4.- С.18-23.
107. Приймаченко Д.В. Докази у провадженні в справах про порушення митних правил. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2002.— 19с.
108. Приймаченко Д.В. Суб'єкти провадження у справах про порушення митних правил: проблемні питання процесуального статусу // Митна справа.- 2006.- №6.- С.3-7.
109. Пройдак С.В. Адміністративні правопорушення у митній сфері. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2003.— 20с.
110. Руснак Ю.І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів державної податкової служби України. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Ірпінь, 2004.— 18с.

111. Рябов Ю.С. Административные правонарушения, рассматриваемые ОВД: Учебное пособие.— М., 1981.— 72с.
112. Серих О.В. Деліктологія порушень митних правил. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Одеса, 2007.— 17с.
113. Словник української мови // Ред. кол. І.К. Білодід та ін.— Т.6.— К., 1976.— 623с.
114. Сорокін В.Д. Радянське адміністративно-процесуальне право.— Л., 1976.
115. Тацій В.Я. Ответственность за хозяйственные преступления, объект и система.— Х., 1984.— 284с.
116. Теньков С. Застосування адмінштрафів до громадян. // Вісник податкової служби України.— №15.— С.38.
117. Терещук О.В. Адміністративна відповідальність за корупційні діяння: Автореф. дис... канд. юр. наук.— Одеса, 2000.— 20 с.
118. Туманов В.М. Административная ответственность предпринимателя: Автореф. дис... канд. юр. наук.— Одесса, 1993.— 20 с.
119. Фролов О.С. Проблеми правового регулювання і практики застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу працівниками органів внутрішніх справ. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук.— Харків, 2000.— 19с.
120. Хорощак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України: Монографія.- К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.- 172с.
121. Четвериков В.С. Административное право: Учебное пособие. – М.: Новый Юрист, 1998. - 285с.
122. Шкарупа В.К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): Монографія. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1995. – 163 с.
123. Штрафи за законодавством про адміністративні правопорушення України: Монографія.— Запоріжжя: «ВЕРЖЕ», 2000.— 241с.
124. Юридичний словник-довідник // За ред. Шемшученко Ю.С.— К.: Феміда, 1996.— 696с.
125. Ярмачі Х.П. Контроль та нагляд в діяльності митних органів України // Митна справа.- 2006.- №4.- С.32-36.